

Motion till riksdagen 2017/18:4167

av **Andreas Carlson m.fl. (KD)**

med anledning av prop. 2017/18:100 2018 års ekonomiska vårproposition

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
Förslag till riksdagsbeslut.....	4
Ett välfärdslöfte att lita på	4
1 Ett bättre Sverige är möjligt	5
2 Alliansens bedömning av det ekonomiska läget	7
2.1 Stark internationell konjunktur	7
2.2 Stark tillväxt i Sverige men riskerna ökar	9
2.3 En tudelad arbetsmarknad där utanförskapet biter sig fast trots högkonjunkturen .	11
3 En bortslösad högkonjunktur.....	12
3.1 En expansiv finanspolitik som inte rustar Sverige för nästa kris.....	12
3.2 Avsaknad av strukturreformer gör att utanförskapet biter sig fast	15
3.3 Trots skattehöjningarna brister välfärden samt samhällets kärnuppgifter	16
4 Sverige behöver ambitiösa reformer	19
4.1 En ansvarsfull ekonomisk politik	19
4.2 Prioriterade reformområden.....	21
Säkra utrymme för reformer och förbered Sverige för nästa ekonomiska nedgång.	21
Fler i arbete	21
En trygg välfärd och polis i hela Sverige.....	24
Se till att Sverige kan växa sig starkare	26
Se till att Sverige är tryggt i en orolig omvärld.....	28
5 Kristdemokraternas ekonomiska politik.....	30
5.1 Familjepolitik för ökad trygghet och frihet	33
5.2 Ansvarsfull och human migrationspolitik	35

5.3 Bättre och mer effektiv integration.....	35
5.4 Ett företagsklimat för fler jobb	36
5.5 Reformerna för fler bostäder	37
5.6 En skola för kunskap och bildning	38
5.7 Tryggare ekonomi för äldre	39
5.8 Goda kommunikationer i hela landet.....	40
5.9 En hållbar miljö- och klimatpolitik.....	40
5.10 Ett stärkt jordbruk	41
5.11 Sammanhållning över gränserna.....	42
5.12 Försvaret och samhällets krisberedskap	43
5.13 En politik som stöder, inte styr, kulturen.....	44
5.14 Det civila samhället	44
5.15 Mer valfrihet och makt till den enskilde.....	45
6 Svensk arbetsmarknad behöver reformeras.....	46
6.1 En arbetsmarknad där alla får plats	47
Skattelättnader för utsatta grupper på arbetsmarknaden	47
Snabbare etablering och livslångt lärande	48
Inträdesjobb.....	49
Fler platser i yrkesvux.....	49
Effektivisera arbetsmarknadspolitiken.....	50
7 Vård och omsorg att lita på	51
7.1 En hälso- och sjukvård i världsklass.....	51
Statligt ansvar för sjukvården	52
Återinför en reformerad och förbättrad kömiljard och stärkt vårdgaranti	52
Vårdplatsgaranti inom sjukvården	52
Investering i primärvården	53
Fortsatt satsning på regionala cancercentrum (RCC)	53
En förbättrad förlossningsvård.....	53
En förstärkt barn- och ungdomshälsovård.	53
Vårdserviceteam – tid att fokusera på vård och omsorg.....	54
7.2 Att åldras i trygghet och värdighet	54
Stora personalsatsningar inom äldreomsorgen	54
Fler äldreboendeplatser måste till nu	55
Valfrihet och en värdighetsgaranti i varje kommun.....	55
Stärkt demensvård.....	55
Stoppa vinstjakten i välfärdssektorn	56
7.3 Stärk socialtjänsten	56
8 Kristdemokraternas tillkommande reformer våren 2018	57

8.1 Flytta vården närmare medborgarna	57
Alla äldre ska ha rätt till hemsjukvård	57
Finansiering.....	61
Alla kommuner ska erbjuda äldresamtal.....	61
Fler läkare i primärvården så att alla kan få fast läkare	62
Kristdemokraternas förslag	63
Vårdkrisen kräver fler specialistsjuksköterskor	63
8.2 LSS att lita på.....	64
8.3 Fler vägar till jobb	65
Sfi med yrkesutbildning	65
8.4 Ökad trygghet	67
Bygg ut hela rättskedjan och statlig närvaro i hela landet	67
Förbättrat gränsskydd genom ett reformerat tullverk	68
Kristdemokraternas förslag	69
9 Reformtabell och finansiering	70
Finansiering.....	71

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen.

Ett välfärdslofte att lita på

Under den mandatperiod vi nu är i slutet av har det varit ekonomisk högkonjunktur. Men de goda förutsättningarna har regeringen Löfven inte lyckats omsätta i bättre sjukvård, bättre äldreomsorg, ökad trygghet mot brott eller minskad arbetslöshet bland personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Tvärtom. Köerna till sjukvården har ökat. Äldreomsorgen har blivit mindre tillgänglig för våra äldre. Antalet poliser har blivit färre och tudelningen på arbetsmarknaden har ökat. Regeringen befinner sig ljusår ifrån sitt arbetslöshetslofte från den förra valrörelsen om lägst arbetslöshet i EU 2020.

Tyvärr befinner man sig mycket långt ifrån att klara sitt löfte om att alla personer som får en cancerdiagnos ska få vård inom fyra veckor. Inte ens hälften av de som får den cancerform som kräver flest dödsoffer, lungcancer, får vård inom sex veckor.

Sedan Kristdemokraterna lämnade Socialdepartementet har vårdköerna i det närmaste fördubblats. Öppna jämförelser visar att ca 83 000 personer väntade längre än 90 dagar på operation eller första besök i specialistvården i mars 2018, vilket är vårdgarantins lagstadgade krav.

De långa köerna och överbeläggningarna utsätter svensk sjukvård för en ökad etisk stress. Sjukvårdspersonal måste allt oftare välja ut vilka patienter som ska få vård, eller ställa en patient längre bak i kön trots att de är medvetna om att det innebär en ökad risk.

Ungefär 4 600 äldre fick förra året vänta i mer än tre månader på att få en plats på ett äldreboende efter att kommunen beslutat att den äldre hade rätt till särskilt boende. Och variationen är stor över landet. Därtill förnekas många rätten att bo i särskilt boende och tvingas kvar i ensamhet och otrygghet. Pensionärsskatten ska avskaffas i sin helhet från den 1 januari 2019.

Regeringens svaga reformer på vård och omsorgsområdet har inte löst problemen, och i vissa fall har regeringens reformer faktiskt förstärkt den negativa utvecklingen. Genom att utlova ett vinsttak för välfärdsföretag som i realiteten gör det omöjligt att bedriva fungerande verksamhet i välfärden har man exempelvis lagt en våt filt över utbyggnaden av äldreomsorgen.

Antalet poliser har under mandatperioden blivit 439 stycken färre, och poliser lämnar sina tjänster varje vecka. Antalet särskilt utsatta områden där polisen uppger att kriminalitet och utsatthet är hög blir fler och problemen på mindre orter där polisen inte alls är närvarande är också påtagliga. Våldtäktsfall läggs på hög och brottsoffer blir utan upprättelse.

Bristerna i rättsväsendet och på arbetsmarknaden drabbar utsatta områden särskilt, vilket öppnar för brottslighet och utanförskap som leder till ökade motsättningar i samhället. Och i områden där polisen inte har kontroll riskerar kriminella att dominera i stället, vilket hindrar integrationen. Vissa av våra värderingar är inte valbara och vägen in i vårt samhälle måste vara glasklar.

I stället för att genomföra reformer för att sänka jobbtrösklar, bryta tudelningen och sänka skatterna för jobb och företagande har regeringen under mandatperioden höjt skatterna kraftigt. Det har blivit dyrare att anställa såväl unga som äldre och mindre lönsamt att utbilda sig till och arbeta som exempelvis lärare eller specialistsjuksköterska eller ta ett chefsjobb i äldreomsorgen. Man har också slopat avdragsrätten för gåvor till ideella organisationer som arbetar med hjälpverksamhet och man har höjt skatten på sparande.

Kristdemokraterna vill att medborgarna ska kunna lita på att centrala välfärdsfunktioner fungerar. Man ska få vård i tid. Den äldre som känner sig otrygg och inte vill bo ensam längre ska snabbt få plats på ett äldreboende. Rättssystemet ska förstärkas så att tryggheten kan upprätthållas både på mindre orter ute i landet och i våra utanförskapsområden.

Om vi sätter människovärdet i centrum måste vi göra vårt yttersta för att dessa saker ska fungera och det måste styra hur vi använder våra gemensamma resurser. Därför är det så viktigt att också prioritera och välja bort sådant som inte är nödvändigt. Slöseriet inom såväl statens finanser som många kommunala budgetar är utbrett.

Vid sidan av tydliga prioriteringar är en förutsättning för att klara välfärdens utmaningar över tid såväl stora som genomtänkta reformer som att fler arbetar så att mer resurser kan tillföras den gemensamma välfärden. Vi föreslog omfattande reformer med denna inriktning i vår budgetmotion och utvecklar nu ytterligare förslag. Ett viktigt steg är att staten ska ta över ansvaret för sjukhusvården.

I denna motion föreslår vi hemsjukvård för alla äldre som är inskrivna i kommunal äldreomsorg – en stor omläggning av vården och omsorgen av äldre. Vi föreslår också ett erbjudande om hembesök för alla som fyllt 80 år men som ännu inte får hemtjänst eller bor på äldreboende. Utbildningarna för specialistsjuksköterskor byggs ut och primärvården ska införa fasta läkare.

Kristdemokraterna vill öka antalet poliser i samhället. För att hela rättskedjan ska fungera krävs att vi också förstärker domstolssystemet och därmed ökar statens närvaro på mindre orter, vilket vi föreslår i denna motion.

Tullverkets roll ska förändras med ökad inriktning mot gränsskydd.

För att förkorta nyanländas etableringsprocess måste det bli lättare för nyanlända att få en plats på sfi med yrkesutbildning. Därför byggs antalet platser på utbildningar som kombinerar sfi med yrkesutbildning ut kraftigt.

Människor ska kunna lita på Sverige när det gäller vården och tryggheten. Men för att vända den negativa utvecklingen måste Sverige ta en ny inriktning. Sverige behöver en ny regering!

1 Ett bättre Sverige är möjligt

Alliansen är Sveriges största och viktigaste kraft för politisk förnyelse och en ny svensk regering. I valet 2018 kommer vi gemensamt att söka väljarnas förtroende för att bilda en ny alliansregering. Under perioden 2006 till 2014 tog vi ansvar för Sverige. Vi bröt det utanförskap som pressade ut människor från arbetsmarknaden, samtidigt som vi hanterade den djupaste ekonomiska krisen sedan 1930-talet. Resurserna till välfärden

ökade med över 100 miljarder kronor, det blev mer lönsamt att arbeta och klimatutsläppen minskade.

Den rödgröna regeringen – som ofta haft samarbetsvårigheter och som har varit beroende av Vänsterpartiet – har bedrivit en ekonomisk politik präglad av skattehöjningar, snabbt stigande utgifter och ett oansvarigt lågt sparande. Denna utveckling behöver brytas.

Alliansens alternativ tar sin utgångspunkt i en gemensam syn på var vårt land befinner sig. Sverige drar just nu nytta av högkonjunkturen. Bland inrikes födda är arbetslösheten låg och i flera branscher råder det arbetskraftsbrist. Vi har en sjukvård i världsklass, när man väl får hjälp. Den nedåtgående kunskapsrenden i skolan kan vara på väg att brytas. Vi har en polis som i svåra lägen gör ett fantastiskt arbete.

Samtidigt är det uppenbart att mycket inte fungerar. Den dåliga integrationen bygger ett utanförskap som riskerar att få bestående negativa ekonomiska och sociala konsekvenser. Jobbklyftan mellan inrikes födda och utrikes födda är stor och det tar åtta år innan hälften av de utrikes födda är sysselsatta.

Gängkriminaliteten är ett hot mot människor och företagande på många platser runt om i landet. Polisen betecknar 61 områden i Sverige som utsatta, varav 23 som särskilt utsatta. Förra året dödades 43 personer i skjutningar. Gängvåldet sprider sig in på akutmottagningar och riktar sig mot blåljuspersonal inom polis, sjukvård och brandväsen. Brottsförebyggande rådet beskriver en växande oro för brott. Polistätheten är den lägsta på ett decennium och många platser på polishögskolorna står tomma.

Köerna till sjukvården har fördubblats sedan den rödgröna regeringen tillträdde. De ökar över hela landet, men det är i röda landsting som utvecklingen är mest oroväckande. I det sedan länge alliansstyrda Halland får nio av tio patienter träffa en specialist inom vårdgarantins gräns. I socialdemokratiskt styrda Norrbotten får bara sex av tio patienter göra det. Regeringens beslut att avskaffa den s.k. kömiljarden, de statliga pengar som kortade köerna, var ett stort misstag.

Rekordlåga räntor, tidigare genomförda strukturreformer och en internationell högkonjunktur driver den svenska tillväxten, samtidigt som ingen regering sedan 1970-talet har sparat så lite i högkonjunktur som den nuvarande. I kombination med bristen på nya långsiktiga strukturreformer gör detta Sverige illa rustat inför den lågkonjunktur som förr eller senare kommer.

Det svenska näringslivet är i grunden konkurrenskraftigt, men politiken går i fel riktning. Flera beslut har försämrat villkoren för företagande och jobb i Sverige. Sammantaget har regeringen höjt skatterna med över 60 miljarder kronor, varav över 30 miljarder kronor är skattehöjningar på jobb och tillväxt – exempelvis på inkomster, företagande och RUT-tjänster. Sådant har Sverige inte råd med. Nästa generations stora svenska bolag måste växa i dag.

I de viktiga valfrihetsfrågorna styrs regeringen dessutom av vänsterkrafter. Reepalutredningen, som regeringen nu valt att gå fram med, riskerar att slå direkt mot 340 000 elever som går i friskolor i och med att deras skolor riskerar att behöva stängas. Att några av Sveriges allra bästa skolor kan tvingas lägga ned skapar otrygghet för många människor i hela landet.

Samtidigt finns det skolor som inte klarar kunskapsuppdraget. Nära 19 000 elever, mer än 17 procent av eleverna, gick ut grundskolan 2017 utan behörighet till gymnasieskolan. Svenska elever går färre timmar i skolan och tappar därmed nästan ett år i grundskolan jämfört med elever i andra länder. Reformerna för att öka fokus på

kunskap har stannat av. Problemen med stök och brist på studiero växer. Samtidigt minskar söktrycket till lärarutbildningen igen – och det i ett läge när lärarbristen tilltar.

Regeringens klimatpolitik kan inte dölja att utsläppen nu ökar igen. Externa bedömare som Konjunkturinstitutet pekar på att regeringens miljöpolitik är dyr och ineffektiv. Under alliansregeringen minskade utsläppen, samtidigt som ekonomin växte. Med denna regering ökar klimatutsläppen.

Problemen är alltså stora, men det finns ingen anledning att känna hopplöshet. Vart och ett av dessa problem går att lösa. I en del fall kommer det att vara svårt och ta tid. Men vi vet – av egen erfarenhet från åtta års regerande, och från Alliansens och Socialdemokraternas gemensamma erfarenheter efter 90-talskrisen – att det går att reformera sådant som inte fungerar bra nog.

Ett bättre Sverige är möjligt, men det kräver en framåtsyftande reformagenda. En sådan kommer Alliansen att genomföra efter valet.

2 Alliansens bedömning av det ekonomiska läget

Svensk ekonomi går bra. Efter en ovanligt lång och djup nedgång råder det nu högkonjunktur, drivet av en stark, investeringsdriven tillväxt i omvärlden och en expansiv penningpolitik med minusräntor. Som i varje högkonjunktur blir jobben fler och skatteintäkterna större. Samtidigt kan inte högkonjunkturen dölja att Sverige befinner sig i en period med stora reformbehov. Trots den höga tillväxten präglas svensk ekonomi av flera långsiktiga problem och obalanser. Arbetsmarknaden kännetecknas av en stor och ökande tudelning, där en allt större andel arbetslösa står allt längre från arbetsmarknaden. Det är tydligt att högkonjunkturen inte kommer alla till del. Samtidigt är bristen på arbetskraft stor, inte minst i offentlig sektor. Prognoser pekar på att tillväxten per capita framöver blir lägre än i jämförbara länder.

Konjunkturen i omvärlden ser ut att stärkas ytterligare framöver. Det finns dock betydande risker för ett sämre scenario. Efter att USA infört importtullar på stål och aluminium och landets handelspartner svarat med motåtgärder finns det en risk för ett omfattande handelskrig. Minskad handel riskerar att skada ett litet exportberoende land som Sverige. Effekterna av brexit kan fortfarande bli mer omfattande än befarat, och risken för en sämre utveckling i Kina kvarstår.

Dessutom talar det faktum att många länder i världen just nu går bra samtidigt för att riskerna för en nedgång nu är större. Tillgångspriserna har ökat kraftigt, samtidigt som skuldsättningen i många länder är högre än före finanskrisen. Den svenska ekonomin är mycket omvärldsberoende och när konjunkturen vänder ned internationellt skulle det drabba Sverige hårt. För att Sverige ska klara utvecklingen framöver krävs därför nya strukturreformer.

2.1 Stark internationell konjunktur

Efter flera år med långsam återhämtning har den internationella konjunkturen under 2017 och inledningen av 2018 förstärkts brett. Tillväxten understöds av inriktningen på penningpolitiken och finanspolitiken. Den mycket expansiva penningpolitiken förväntas normaliseras långsamt, samtidigt som OECD bedömer att finanspolitiken blir mer expansiv 2019, drivet framför allt av utvecklingen i USA och Tyskland.

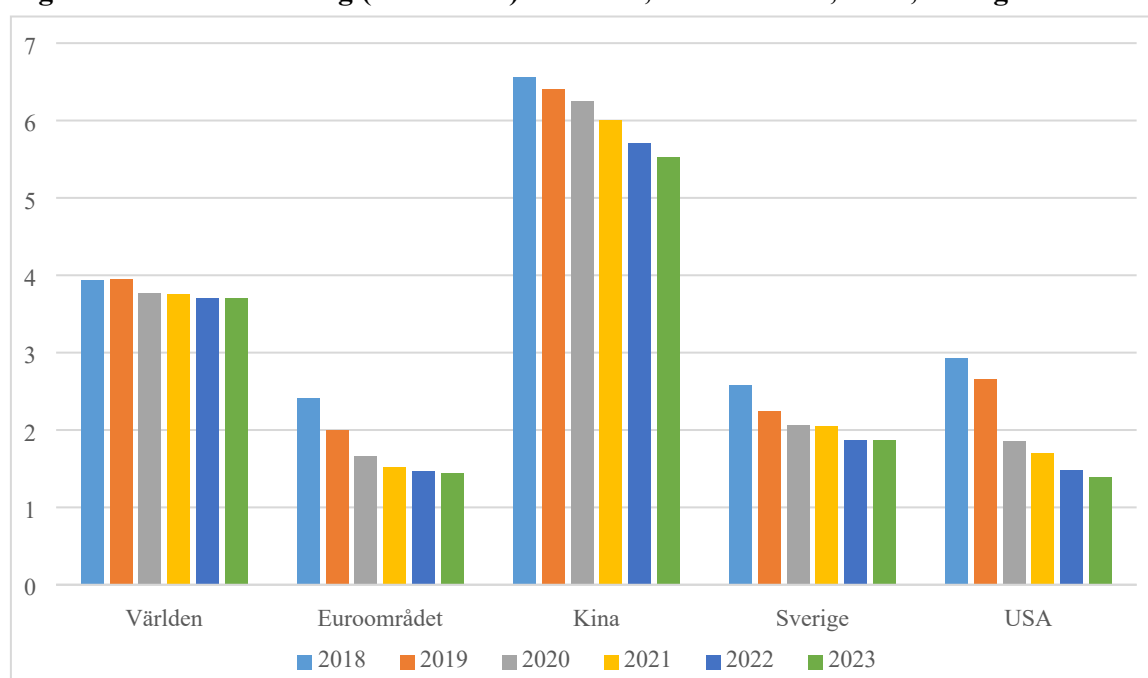
Arbetsmarknaderna har stärkts, med sjunkande arbetslöshet och stigande sysselsättningsgrad. En majoritet av EU-länderna har nu rekordhög sysselsättningsgrad, däribland länder som Tyskland, Frankrike, Storbritannien och Nederländerna. Arbetslösheten i euroländerna ligger i nivå med OECD:s bedömning av jämviktsarbetslösheten. Löneökningarna har dock varit svaga, men det syns nu tecken på stigande löner i USA, Tyskland och Japan.

Globala förtroendeindikatorer, som exempelvis inköpschefsindex, visar på fortsatt stark utveckling. Sentimentet har dock försvagats sedan i höstas, vilket skulle kunna indikera att konjunkturen närmar sig toppen. Det gäller framför allt USA, som ligger långt fram i konjunkturen och där arbetslösheten ligger på samma nivå som vid tidigare konjunkturtoppar och penningpolitiken långsamt har förts i en något mindre expansiv riktning. OECD:s bedömningar pekar på att den expansiva finanspolitiken, med skattesänkningar och utgiftsökningar, troligen bidrar till stark tillväxt också under 2018 och 2019. Samtidigt innebär de stora budgetunderskotten och den betydande och växande amerikanska statsskulden en risk framöver. Skulle USA:s handelspolitik utvecklas till ett storskaligt handelskrig kan också tillväxtförutsättningarna försämrats betydligt.

Tillväxten i euroländerna förstärks och breddas också, drivet av låga räntor och expansiv finanspolitik kombinerat med en starkare arbetsmarknad och starka förtroendeindikatorer. Investeringarna går också starkt, vilket bör kunna gynna svensk export. Finanspolitisk stimulans i Tyskland och ekonomiska reformer i Frankrike bidrar också. Effekterna av det brittiska utträdet ur EU utgör dock en risk för tillväxten på lite längre sikt.

I tillväxtländerna ses också en tydlig förstärkning, både för råvaruexportörer och för råvaruimportörer. Kina växte snabbare än väntat under 2017, men förväntas stabilisera sig på en lägre tillväxtbana. En åldrande befolkning och mindre gynnsamma kreditvillkor påverkar tillväxtförutsättningarna och det finns kvarstående risker med överkapacitet i statliga företag och regionala obalanser. Om den internationella handelskonflikten trappas upp skulle Kina också drabbas.

Figur 1 Tillväxtutveckling (2018–2023) i världen, euroområdet, Kina, Sverige och USA

Källa: IMF.

Sammanfattningsvis är den internationella konjunkturen stark och uppgången bred, men det finns fortfarande osäkerhet och den långsiktiga tillväxtpotentialen kan vara lägre än tidigare. För att stärka tillväxtutsikterna krävs att både avancerade ekonomier och tillväxtekonomier genomför strukturreformer som stärker produktiviteten och tillväxten på medellång sikt. Samtidigt framhåller OECD vikten av att undvika alltför procyklisk finanspolitik i detta läge. Det är också viktigt för välståndsutvecklingen att ett internationellt handelskrig undviks och att handel och investeringar över gränserna i stället underlättas.

2.2 Stark tillväxt i Sverige men riskerna ökar

Högkonjunkturen fortsätter att förstärkas under 2018 och 2019. Den allt starkare konjunkturen i omvärlden, driven i hög grad av investeringar, gynnar svensk export och svensk industri. Till detta kommer en unik kombination av minusräntor och expansiv finanspolitik i högkonjunktur som driver på utvecklingen.

Tillväxten – som kalenderkorrigerad blev 2,7 procent 2017 enligt Konjunkturinstitutet – väntas stiga till 2,9 procent 2018, innan den vänder ned till 2,1 procent 2019 och runt 1,5 procent åren därefter. Investeringarna har ökat i Sverige sedan 2014 och har varit en viktig drivkraft för tillväxten. Bostadsinvesteringar och näringslivets övriga investeringar har ökat snabbt. Samtidigt är hushållens efterfrågan fortfarande en central del i återhämtningen. Många år av ökande disponibel inkomst, bl.a. till följd av jobbskatteavdraget, låga räntor och en hög befolkningstillväxt, leder till ökad efterfrågan hos hushållen och offentlig sektor. Sett till befolkningsökningen har dock konsumtionen per invånare utvecklats svagt med svaga 1,1 procent jämfört med ett snitt på 1,4 procent sedan 2001. Den offentliga konsumtionen som växte snabbt under 2015 och 2016 till följd av ett stort antal asylsökande växte långsammare under 2017. En alltmer robust uppgång i omvärlden bidrar också till tillväxten.

Under kommande år förväntas högkonjunkturen bestå, men utvecklingen dämpas efter 2019. I takt med att resursutnyttjandet stiger begränsas de lediga resurserna i ekonomin och tillväxten hålls tillbaka. Under 2019 går arbetslösheten ned till 6,2 procent enligt Konjunkturinstitutet, klart under jämviktsarbetslösheten på 6,9 procent. Den sjunkande arbetslösheten beror alltså på högkonjunkturen, inte på att arbetsmarknaden fungerar bättre. Både Konjunkturinstitutet och Ekonomistyrningsverket bedömer också att jämviktsarbetslösheten kommer att öka de kommande åren.

Tillväxten i svensk ekonomi har drivits av flera samverkande faktorer. För det första har Sverige, tack vare alliansregeringens strukturreformer och väl avvägda stabiliseringspolitik, klarat den utdragna lågkonjunkturen bättre än många jämförbara länder. Arbetskraftsdeltagandet har upprätthållits och ökade jämfört med högkonjunkturåren 2001 och 2007. Riksbanken visar att arbetskraftsutbudet har ökat överraskande snabbt sedan 2006 – 300 000 fler finns på arbetsmarknaden än vad som skulle förklaras av demografiska förändringar. Riksbanken har tidigare beräknat att Alliansens politik skulle ge 120 000 jobb, men man konstaterar i en analys som presenterades i slutet av 2017 att denna bedömning – i ljuset av den starka utvecklingen de senaste åren – varit för låg. Kombinationen av omfattande utbudsreformer och stark efterfrågan på arbete leder nu till att sysselsättningsgraden är den högsta sedan 1990-talskrisen. Sveriges goda utgångsläge har därmed skapat förutsättningar för en stark och

bred återhämtning med fler som jobbar och fler som står till arbetsmarknadens förfogande.

För det andra har svensk penningpolitik gradvis blivit mer expansiv under de senaste åren. Denna expansiva penningpolitik, med låga eller negativa räntenivåer, stimulerar ekonomin genom att göra fler investeringar lönsamma samtidigt som kronan förblir svag och efterfrågan stärks. Bland annat har bostadsinvesteringarna vuxit kraftigt. Den expansiva inriktningen ligger fast trots att Sverige befinner sig i en högkonjunktur och den konjunkturella arbetslösheten minskar.

För det tredje har – som beskrivs i avsnitt 2.1 – efterfrågan i omvärlden blivit allt starkare med bl.a. ökade investeringar som gynnar svensk exportindustri. Den goda tillväxten väntas fortsätta, med en exporttillväxt nära 6 procent under 2018, enligt Konjunkturinstitutet.

På sikt finns flera skäl till oro för tillväxten. I många länder bidrar en långsam ökning av den arbetsföra befolkningen och en låg tillväxt av produktiviteten till att den potentiella tillväxten kan komma att bli låg under lång tid framöver. Också i Sverige syns tecken på denna utveckling – produktivitetstillväxten i svensk ekonomi förväntas vara fortsatt svag under kommande år, samtidigt som befolkningen åldras. Förklaringarna till den lägre globala produktivitetstillväxten varierar något. Det kan vara en kvardröjande effekt av finanskrisen, en konsekvens av en pågående strukturomvandling från mer till mindre kapitalintensiva branscher eller helt enkelt att innovationstempot minskat på alltmer reglerade marknader.

Det finns även betydande ekonomisk-politiska risker framför oss, som gör den svenska ekonomin sårbar. Förutom risker i omvärlden finns det också specifika svenska risker. Nedgången på bostadsmarknaden under hösten ser nu ut att ha bedarrat men priserna är fortfarande höga i många segment och det är inte omöjligt att priskorrigeringen får förnyad fart. Det mesta tyder på att både hushållen och bankerna har tillräckliga marginaler för att klara åtminstone en måttlig nedgång, men en sådan skulle ändå dämpa efterfrågan i ekonomin och kunna medföra betydande realekonomiska effekter. Redan nu finns det indikationer på att nybyggnationen av bostäder har minskat. Dessutom finns det en stor osäkerhet kring hur väl integrationen kommer att fungera när en stor del av dem som sökte asyl i Sverige 2014 till 2016 kommer in på arbetsmarknaden. Om inte integrationen förbättras finns det en stor risk för ett större, permanent utanförskap med högre jämviktsarbetslöshet och sämre offentliga finanser.

Slutligen kommer styrkan i den strukturomvandling som nu sker, och Sveriges anpassningsförmåga till den, att vara avgörande för utvecklingen av svensk ekonomi. Under det kommande decenniet kommer automatisering och digitalisering att leda vägen för strukturomvandlingar i ekonomin. Hur väl arbetskraften och övriga resurser klarar att ställa om till en sådan utveckling kommer att vara avgörande, både för svenskt välstånd men också för hur vårt samhälle kan hålla ihop.

För att understödja tillväxten framöver bör den ekonomiska politiken användas för att vidta åtgärder som frigör ytterligare produktionsresurser i ekonomin och stimulerar produktivitetstillväxten. På så sätt kan potentiell BNP och potentiell sysselsättning öka, och på sikt även Sveriges välstånd. Samtidigt måste omställningskapaciteten i svensk ekonomi förstärkas ytterligare. För att värna Sveriges välståndsutveckling krävs att de strukturella reformer som genomfördes under alliansregeringen nu följs upp med nya åtgärder för investeringar, omställning och att främja inträdet på arbetsmarknaden. Riksbanken konstaterar att effekterna av Alliansens reformer troligen varit stora, men

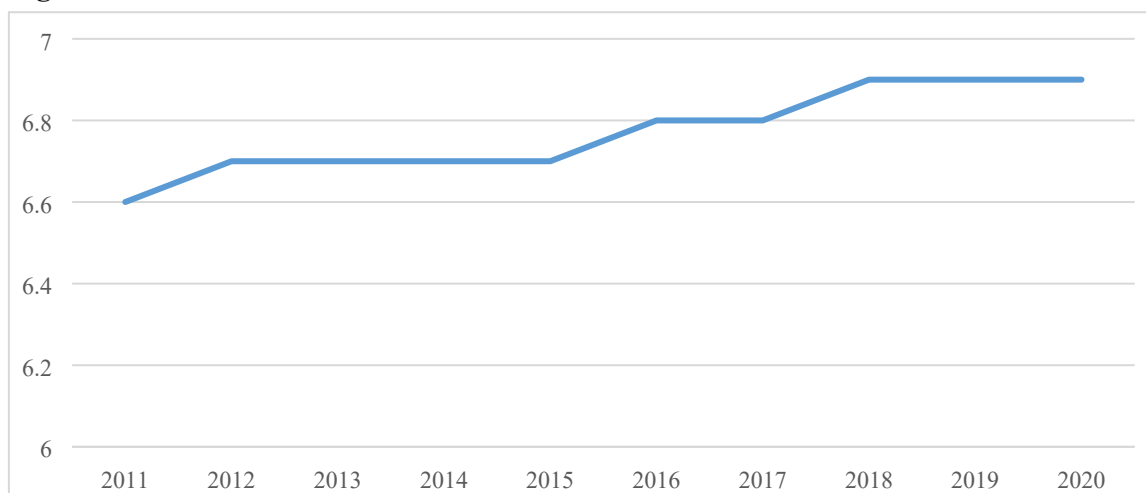
Konjunkturinstitutet anser samtidigt att effekterna av dessa nu i huvudsak har realiserats. Eftersom den nuvarande regeringen inte har klarat av att genomföra några reformer som kan antas ge högre sysselsättning och tillväxt är behovet av nya reformer stort för att Sverige ska fortsätta att utvecklas väl.

Reformbehovet är särskilt påtagligt i ljuset av att Sverige ser ut att utvecklas sämre än jämförbara länder de kommande åren. På lång sikt avgörs vår välförhållanden utveckling dels av teknikutvecklingen i världen i stort, alltså hur den s.k. teknikfronten utvecklas, samt hur nära vi ligger denna teknikfront. Som ett litet land har Sverige svårt att påverka den globala teknikutvecklingen annat än i vissa begränsade sektorer. Däremot kan vi påverka hur snabbt Sverige tar till sig ny teknik och hur väl de befintliga resurserna utnyttjas. Att produktivitetens utvecklingen i världsekonomin har varit svag det senaste decenniet är ett problem också för Sverige, men något som vi har väldigt svårt att påverka. Att Sverige sedan 2014 dock verkar ha tappat mark – vad gäller utvecklingen av tillväxt per capita – i förhållande till andra liknande länder och att denna negativa utveckling ser ut att fortsätta är däremot ett politiskt misslyckande. För att bryta denna utveckling krävs en ny regering som prioriterar jobb, tillväxt, företagande och konkurrenskraft.

2.3 En tudelad arbetsmarknad där utanförskapet biter sig fast trots högkonjunkturen

Sverige befinner sig i en ovanlig högkonjunktur. Trots god tillväxt är räntorna negativa, budgeten expansiv och inflationen låg. Dessutom ökar de strukturella obalanserna på arbetsmarknaden. En högkonjunktur är normalt det tillfälle då de som står längst från arbetsmarknaden har en möjlighet att etablera sig. Nu präglas i stället arbetsmarknaden av en växande tudelning där en allt större andel arbetslösa, till övervägande del bestående av utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning, står allt längre från arbetsmarknaden. Dessutom ökar antalet arbetssökande i utsatt ställning, enligt Arbetsförmedlingen. Det syns också i de aggregerade siffrorna. Konjunkturinstitutet bedömer att jämviktsarbetslösheten ökar och sysselsättningsgraden förväntas plana ut. Det är tydligt att konjunkturuppgången inte kommer alla till del.

Figur 2 Jämviktsarbetslöshet 2011–2020

Källa: KI.

Utvecklingen på arbetsmarknaden påverkas i hög grad av att antalet nyanlända i Sverige ökat. Att antalet som står till arbetsmarknadens förfogande ökar mycket på kort tid behöver i sig inte vara ett problem. Det stora problemet uppstår när dessa personer står alltför långt ifrån arbetsmarknaden och hamnar i utanförskap. Om dessa personer i stället står nära arbetsmarknaden bör de på något års sikt hitta en sysselsättning.

Det finns positiva tecken. En viktig del i att arbetskraftsdeltagandet ökat med 300 000 fler personer än väntat, mycket till följd av Alliansens reformer, är att arbetskraftsdeltagandet för utrikes födda nu är lika stort som för inrikes födda. Delvis beror det på att de utrikes födda är yngre, men det är fortfarande en positiv utveckling. Dessutom har nära två tredjedelar av sysselsättningsökningen de senaste tio åren bestått av utrikes födda.

Problemet i Sverige är dock att arbetslösheten för utrikes födda är högre än i den förra högkonjunkturen och en stor och ökande andel av de arbetslösa utgörs av särskilt utsatta grupper: utomeuropeiskt födda, personer med högst förgymnasial utbildning, äldre och personer med funktionsnedsättning. Normalt brukar ett ökat arbetskraftsdeltagande till slut också innebära att fler får jobb. Risken nu är att detta samband inte gäller fullt ut.

Svårigheterna för de med utsatt ställning att ta sig in på arbetsmarknaden beror på höga trösklar orsakade av låg flexibilitet på arbetsmarknaden, att utbildningsnivåerna inte alltid matchar arbetsmarknadens krav, skatteklar och få jobb med lägre kvalifikationskrav samt dålig tillgång på bostäder. Nettoökningen av antalet personer i utsatta grupper inskrivna hos Arbetsförmedlingen sedan finanskrisen beror till stor del på att fler utomeuropeiskt födda tillkommit. Med ett stort antal nyanlända som behöver ta sig in på arbetsmarknaden riskerar dessa strukturella obalanser att förstärkas ytterligare. Behovet av reformer är uppenbart. Det går inte snabbare att etablera sig nu än 2005 och det tar fortfarande åtta år innan hälften har ett jobb. Än längre tid tar det innan de får en heltidsanställning. När konjunkturen viker riskerar etableringstiderna att öka igen, liksom i tidigare nedgångar.

3 En bortslösad högkonjunktur

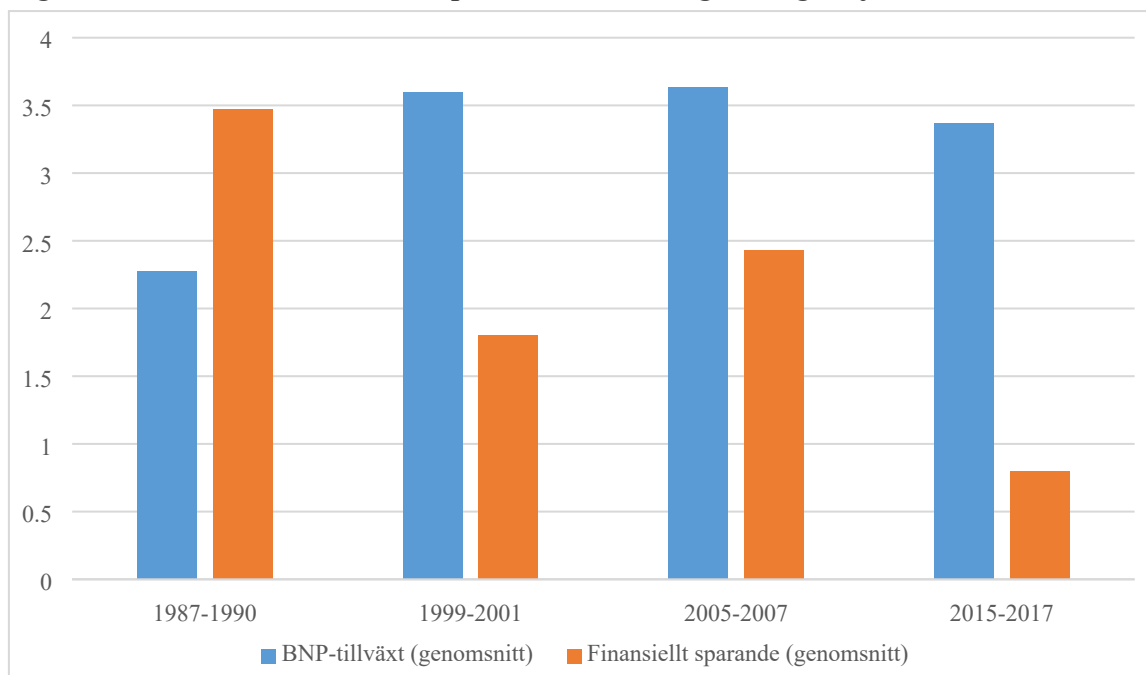
Svensk tillväxt är stark. Under de senaste åren har prognoserna över de offentliga finanserna reviderats upp och Sverige har haft goda möjligheter att genomföra strukturreformer och bygga upp överskott och skyddsvallar inför sämre tider. OECD pekar i sin senaste prognosuppdatering på att den starka konjunkturen innebär särskilt goda förutsättningar för att genomföra ambitiösa strukturreformer eftersom de kortsiktiga negativa konsekvenserna skulle bli mindre än annars. Tyvärr har regeringen inte tagit chansen att göra något av detta. Den nuvarande mandatperioden är en bortslösad högkonjunktur.

3.1 En expansiv finanspolitik som inte rustar Sverige för nästa kris

Att goda ekonomiska tider ska användas för att förbereda för sämre tider är en bärande princip för en ansvarsfull finanspolitik. Tyvärr gör den nuvarande regeringen ett kraftigt avsteg från denna princip. Sverige sparar i dag avsevärt mindre än under någon av de

senaste högkonjunkturerna, vilket gör att vi står sämre rustade när nästa lågkonjunktur kommer. Dagens sparande i högkonjunktur är det lägsta sedan 70-talet.

Figur 3 Jämförelse av finansiellt sparande under tidigare högkonjunkturer

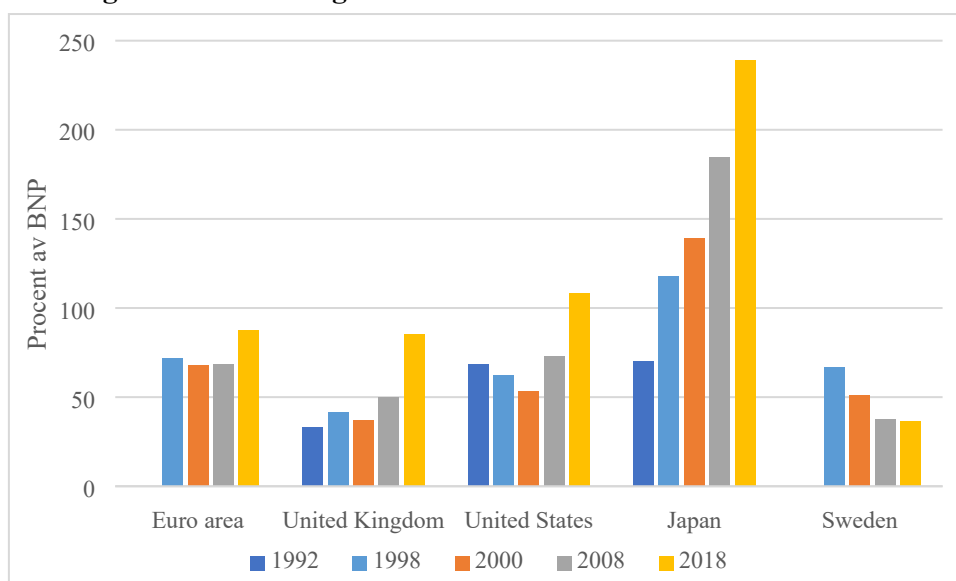

Källa: KI.

Med motsvarande fall i finansiellt sparande som i tidigare lågkonjunkturer finns en risk att sparandet kan hamna i storleksordningen av minus 3 procent, vilket skulle kräva en kombination av utgiftsminskningar och skatthöjningar för att hanteras. Det skulle slå mot hushåll och välfärden. Att Sverige har alldeles för små överskott är särskilt problematiskt med tanke på att finanspolitiken kommer att behöva spela en större roll under kommande nedgång. Penningpolitiken, som traditionellt har huvudansvar för stabiliseringspolitiken, kommer att ha svårare att spela denna roll givet de redan mycket låga räntenivåerna och svårigheterna att sänka räntan långt under noll¹. Samtidigt kommer Sverige troligen inte att kunna få någon större draghjälp från andra länder vid en global nedgång då de flesta jämförbara länder, till skillnad från Sverige, ökat sin skuldsättning sedan den förra finanskrisen.

¹ Det finns andra sätt att genomföra penningpolitisk stimulans, men dessa är relativt oprövade i krissituationer.

Figur 4 jämförelse med skuldtutvecklingen vad gäller konsoliderad bruttoskuld för offentliga sektorn i Sverige och vissa andra länder

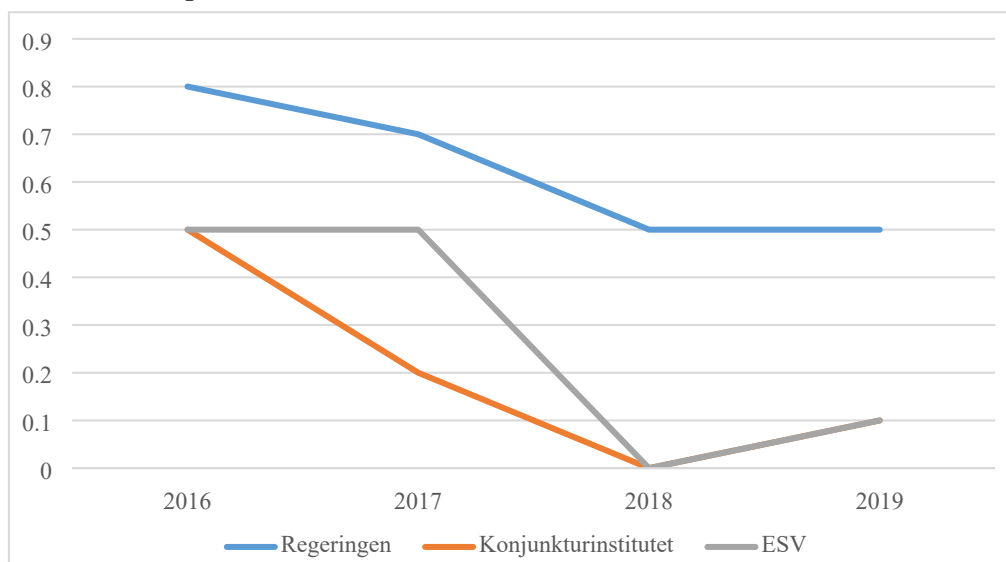

Källa: EU-kommissionen.

Under 2015, då Alliansens budget gällde, vändes underskott till överskott. Att nuvarande regering därefter inte har förvaltat högkonjunkturen bättre och byggt upp större överskott riskerar att stå Sverige dyrt under nästa ekonomiska nedgång. Att regeringens ekonomiska politik är för expansiv är något som även påpekas av en lång rad externa bedömare:

- Ekonomistyrningsverket (ESV) konstaterar att varken det nya eller det gamla överskottsmålet nås, vare sig 2018 eller 2019.
- Även Konjunkturinstitutet konstaterar att regeringens politik inte är i linje med överskottsmålet vare sig för 2018 eller 2019.
- Redan förra våren, innan regeringen föreslagit budgetförsvagande åtgärder på 70 miljarder kronor till 2020 konstaterade Finanspolitiska rådet: ”Regeringens aktiva finanspolitik är inte välavvägd. Med hänsyn till konjunkturläget och överskottsmålet borde politiken vara betydligt mer åtstramande.”

Figur 5 Jämförelse av hur regeringen, KI och ESV bedömer storleken på det strukturella sparandet

Att regeringen inte når överskottsmålet trots att det precis har sänkts är särskilt allvarligt om konjunkturen nu skulle vika. De nuvarande överskotten i de offentliga finanserna är drivna av konjunkturen och överraskande starka skatteintäkter. Enligt ESV innebär det att fallhöjden för skatteintäkterna vid en konjunkturedgång är stora. Både KI och ESV pekar på att utrymmet för reformer, till följd av regeringens politik, är mycket begränsat om målet ska nås. Om målet ska nås riskerar det å andra sidan att leda till en åtstramande finanspolitik i ett läge där konjunkturen försvagas.

Det låga överskottet är också problematiskt givet att Sverige står inför stora reformbehov under kommande år. Den senaste mandatperioden har lärt oss att vad som framstår som framtida utmaningar mycket snabbt kan bli akuta problem. Det gäller såväl integrationen och förmågan att upprätthålla samhällets och välfärdens grundläggande uppdrag som möjligheten att reformera vår ekonomi för att säkra Sveriges långsiktiga tillväxtpotential och välstånd. Inför nästa mandatperiod borde Sverige förbereda sig för såväl en sämre ekonomisk utveckling som stora reformer. Nu gör vi ingetdera, och det riskerar att bli en dyrköpt erfarenhet.

3.2 Avsaknad av strukturreformer gör att utanförskapet biter sig fast

Under 2006 till 2014 ledde Alliansens strukturreformer till att arbetskraften och sysselsättningsgraden ökade, samtidigt som utanförskapet kunde pressas tillbaka och resurserna till välfärden öka. Tillsammans med den goda konjunkturen har dessa reformer dessutom fortsatt att bidra till en god ekonomisk utveckling under denna mandatperiod. Sverige kan dock inte leva på gamla reformer hur länge som helst. Nya strukturreformer måste till för att fortsätta att förbättra arbetsmarknaden.

Figur 6 Effekter av alliansregeringens reformer på lång sikt

	Årsarbetskraft ²	Sysselsatta ³	Arbetslöshet ⁴	BNP
Utbudsreformer				
Jobbskatteavdrag	137 000	120 000	-0,8	2,5
Förhöjt jobbskatteavdrag för äldre	6 000	10 000	0,0	0,1
Skiktgräns	6 000	0	0,0	0,1
Reformerad arbetslöshetsförsäkring	40 000	45 000	-0,7	0,7
Reformerad sjukförsäkring	20 000	17 000	0,5	0,4
Efterfrågereformer				
Arbetsmarknadspolitik	11 000	14 000	-0,2	0,2
HUS-avdraget	27 000	25 000	-0,3	0,4
Sänkta socialavgifter	18 000	21 000	-0,2	0,3
Sänkt tjänstemoms	6 000	4 000	-0,1	0,1
Övriga reformer				
Höjt bostadsbidrag	-2 000	-2 000	0,0	0,0
SUMMA REFORMER	267 000	254 000	-1,8	4,8

Källa: Bilaga 4, VÅP14.

² Antal arbetade timmar omräknat till årsarbetskrafter. En årsarbetskraft motsvarar 1 800 timmar.

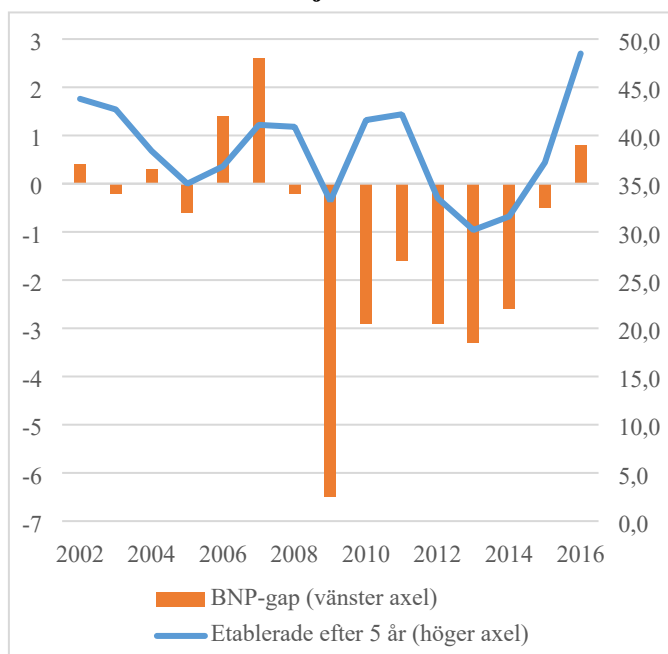
³ Antal personer i åldersgruppen 15–74 år.

⁴ Förändring i procentenheter.

Det är dock uppenbart att regeringen har försuttit chansen att använda styrkan i svensk ekonomi för nya strukturreformer under de senaste åren. I stället har regeringen förlitat sig på att konjunkturen ska lösa många av Sveriges problem, exempelvis på arbetsmarknaden.

Detta är särskilt bekymmersamt då det är uppenbart att integrationen redan är mycket konjunkturkänslig. Vid en kommande ekonomisk nedgång riskerar de som i dag står utanför att hamna i permanent utanförskap. Särskilt stor är risken för nyanlända kvinnor, som är en grupp som i högre utsträckning än andra redan i dag står utanför.

Figur 7 Etablering på arbetsmarknaden efter fem år i förhållande till konjunkturen

Källor: SCB och KI.

Genom att lansera ineffektiva och kostsamma arbetsmarknadspolitiska åtgärder har regeringen säkerställt att det utanförskap som redan nu fördjupas troligen kommer att bli ännu svårare att bryta under de kommande åren. Under mandatperioden har även antalet långtidsarbetslösa hos Arbetsförmedlingen ökat.

Allt detta sker samtidigt som regeringen konsekvent har försämrat företagsklimatet under de senaste åren. Det tydligaste tecknet är ständiga skatthöjningar och begränsningar av exempelvis RUT-avdraget. Den senaste nyföretagarbarometern visar också att det nu skett ett trendbrott och att antalet nystartade företag har börjat minska, vilket troligen kommer att försämra möjligheten för ökad jobbtillväxt framöver. Detta kommer särskilt att slå mot dem som i dag har svårast att få fäste på svensk arbetsmarknad.

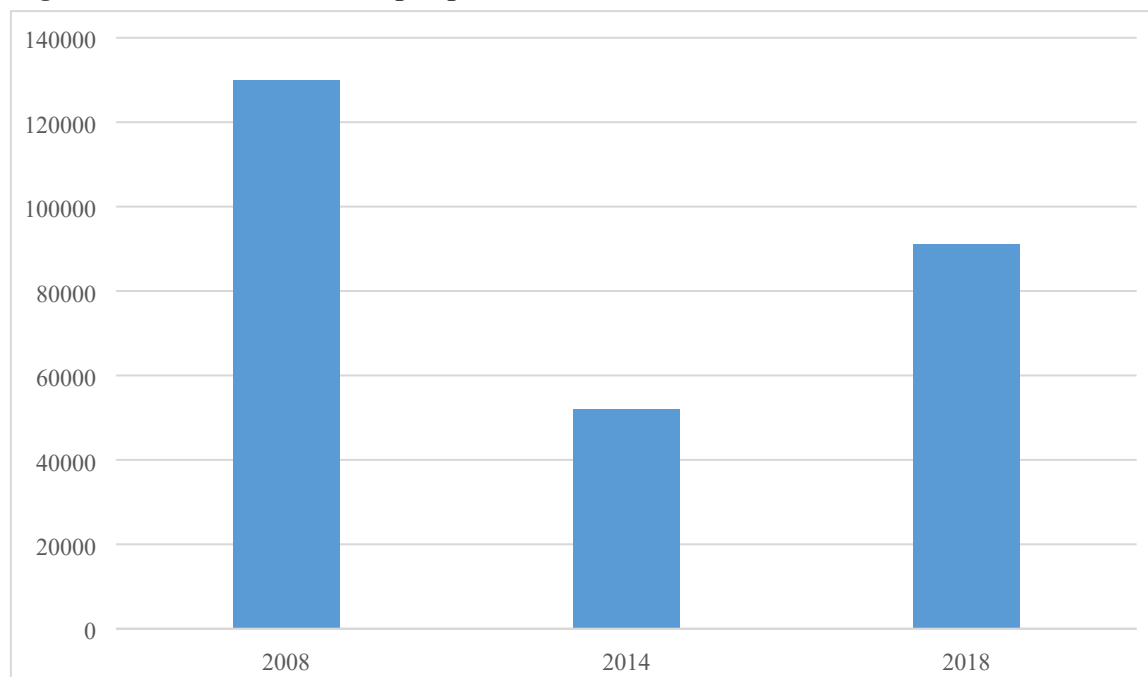
3.3 Trots skatthöjningarna brister välfärden samt samhällets kärnuppgifter

Sammantaget har regeringen höjt skatterna med över 60 miljarder kronor varav över 30 miljarder kronor är skatthöjningar på jobb och tillväxt. Trots dessa skatthöjningar, att högkonjunkturen medför ökade intäkter och att regeringen spenderat och byggt ut det offentliga åtagandet snarare än sparat dessa intäkter är det uppenbart att regeringen inte

har lyckats åstadkomma nödvändiga förbättringar inom exempelvis vården, skolan eller rättsväsendet.

Allra tydligast syns detta i vården, där köerna har vuxit kraftigt. Sedan regeringen tillträdde har vårdköerna fördubblats. Löftet om max fyra veckors tid mellan remiss och cancervård har inte infriats. Köerna växer på många ställen, men extra mycket i socialdemokratiskt styrda landsting.

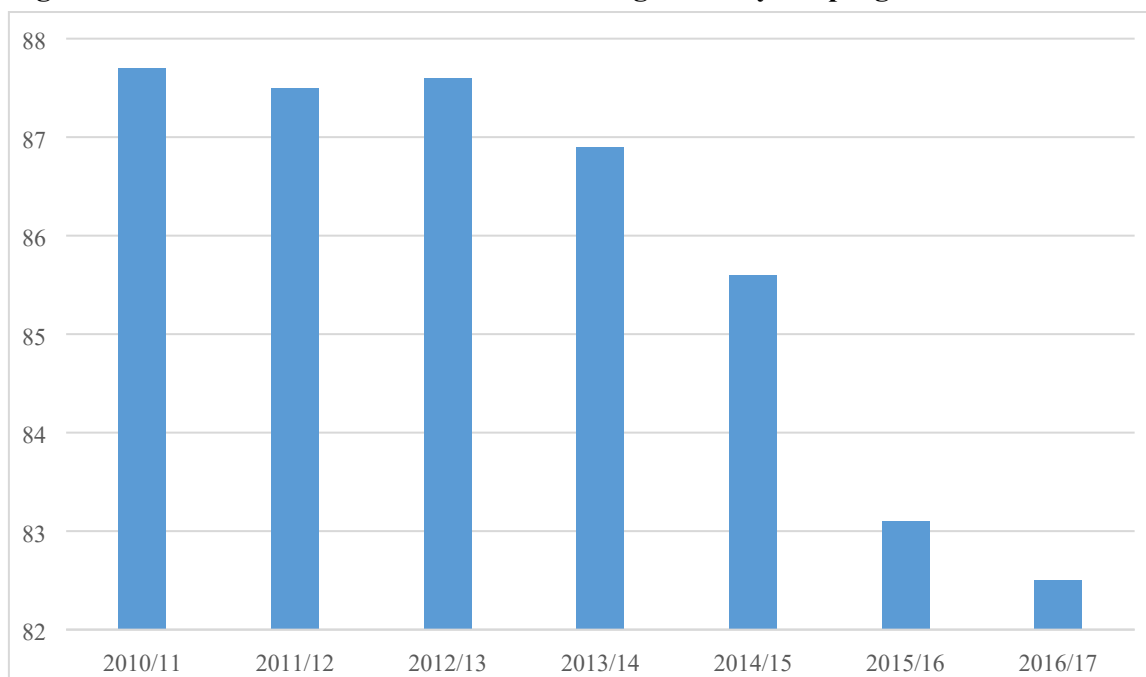
Figur 8 Personer som väntar på specialistvård

Källor: SKL:s väntetidsdatabas och BP11.

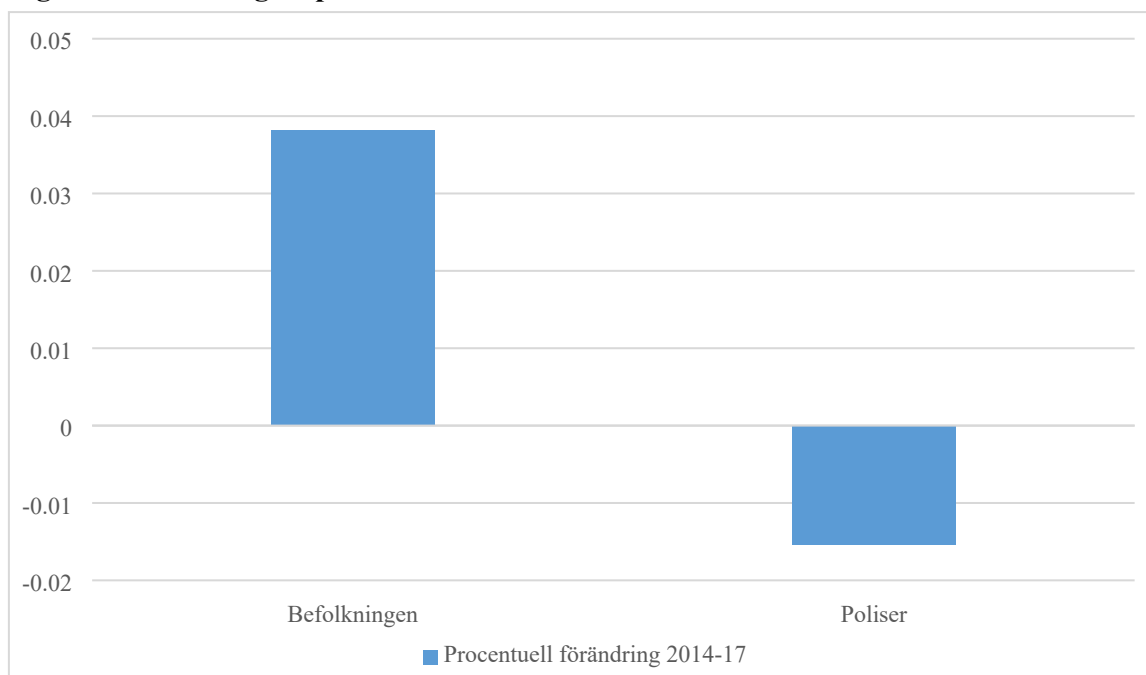
Köerna riskerar också att undergräva trovärdigheten i hela sjukvårdspolitiken. Det råder bred enighet i svensk politik – också mellan Alliansen och Socialdemokraterna – om att svensk sjukvård måste fortsätta att utvecklas. Men när fler får vänta allt längre skapas förtvivlan och frustration bland patienter, anhöriga och medarbetare. Det undergräver tilltron till den svenska välfärden.

Även om skolan, till stor del tack vare Alliansens kunskapsreformer, har sett förbättrade resultat i PISA-mätningarna finns det fortfarande stora kunskapsbrister. Andelen obehöriga lärare är nu högre än under alliansregeringen, andelen elever som inte erhåller gymnasiebehörighet allt större och stöket i klassrummet fortsätter. Nästan var femte elev som lämnar årskurs 9 i dag gör det utan fullständiga betyg. Det är ungdomar som är födda i Sverige och har gått i svensk skola hela sitt liv, men det är även nyanlända som bara gått ett par eller inga år alls i svensk grundskola. Totalt handlar det om nästan 19 000 elever varje år. Trots det har regeringen presenterat ytterst få förslag för att öka elevernas studiero eller skärpa kunskapskraven.

Figur 9 Andel elever i årskurs 9 som blir behöriga till ett yrkesprogram

Källa: Skolverket.

En negativ utveckling kan tyvärr ses även inom rättsväsendet. Sverige har nu den lägsta polistätheten på tio år, samtidigt som vi sett ett trendbrott där otryggheten och vissa brott ökar. Problemet med otryggheten syns dessutom i hela samhället. Från den grova organiserade brottsligheten som förlamar vissa områden till vardagsbrottsligheten som skapar otrygghet i stora delar av Sverige.

Figur 10 Utveckling av polistätheten mellan 2014 och 2017

Källor: SCB och polisen.

4 Sverige behöver ambitiösa reformer

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar till vara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och skapa sin egen väg och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det kräver en ansvarsfull ekonomisk politik som bygger upp motståndskraft mot kriser och det kräver reformer som leder till att fler kommer i arbete. Med fler sysselsatta ökar välbördet i samhället. Dessutom ökar det skatteintäkterna som finansierar välfärden. När fler kommer i arbete ökar resurserna så att vi kan säkerställa kortare köer i vården, mer kunskap i skolan, fler poliser i hela landet och ett starkare Sverige.

4.1 En ansvarsfull ekonomisk politik

Ett av målen för den ekonomiska politiken är att stabilisera konjunktursvängningarna. Lågkonjunkturer och kriser slår hårdast mot dem som är mest utsatta. Hög arbetslöshet under en period kan i sig leda till ökad arbetslöshet längre fram. För att kunna driva en aktiv stabiliseringspolitik som mildrar effekterna för de mest utsatta, dämpar uppgången i arbetslöshet och undviker besparingar i lågkonjunktur krävs betydande överskott i högkonjunktur.

Ett avgörande skäl till att Sverige klarade den senaste finanskrisen väl var bl.a. alliansregeringens återhållsamhet, med överskott på över 3 procent av BNP år 2007. Det medförde att Sverige, till skillnad från många andra jämförbara europeiska länder, gick in i finanskrisen med tillräckliga säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna. Detta innebar att Sverige kunde motverka nedgången med aktiva insatser utan att uthålligheten i de offentliga finanserna ifrågasattes. Vi behövde därför inte, som exempelvis Storbritannien och länderna i Sydeuropa, bedriva åtstramningspolitik i lågkonjunkturer. Sverige klarade sig också bättre än de flesta andra länder. En försiktig och återhållsam inriktning på finanspolitiken i högkonjunktur ger ett land större möjligheter att klara den efterföljande lågkonjunkturer.

Även om den svenska statsskulden är låg har finanskrisen visat att skuldkvoten snabbt kan öka om ett land inte har tillräckliga säkerhetsmarginaler. Medan Sveriges statsskuld fortfarande ligger på en låg nivå har skuldnivåerna i jämförbara länder skenat och ligger nu på över 90 procent av BNP. Många i övrigt välskötta länder fick hantera dramatiska öknings: exempelvis Finland och Nederländerna (över 20 procentenheter ökning av statsskulden), Frankrike (över 30 procentenheter), Storbritannien (nära 50 procentenheter) och Irland (drygt 80 procentenheter). Statsskuldräntorna riskerar då att tränga ut viktiga investeringar samtidigt som den ekonomiska nedgången medfört nedskärningar och åtstramningar i ett flertal länder.

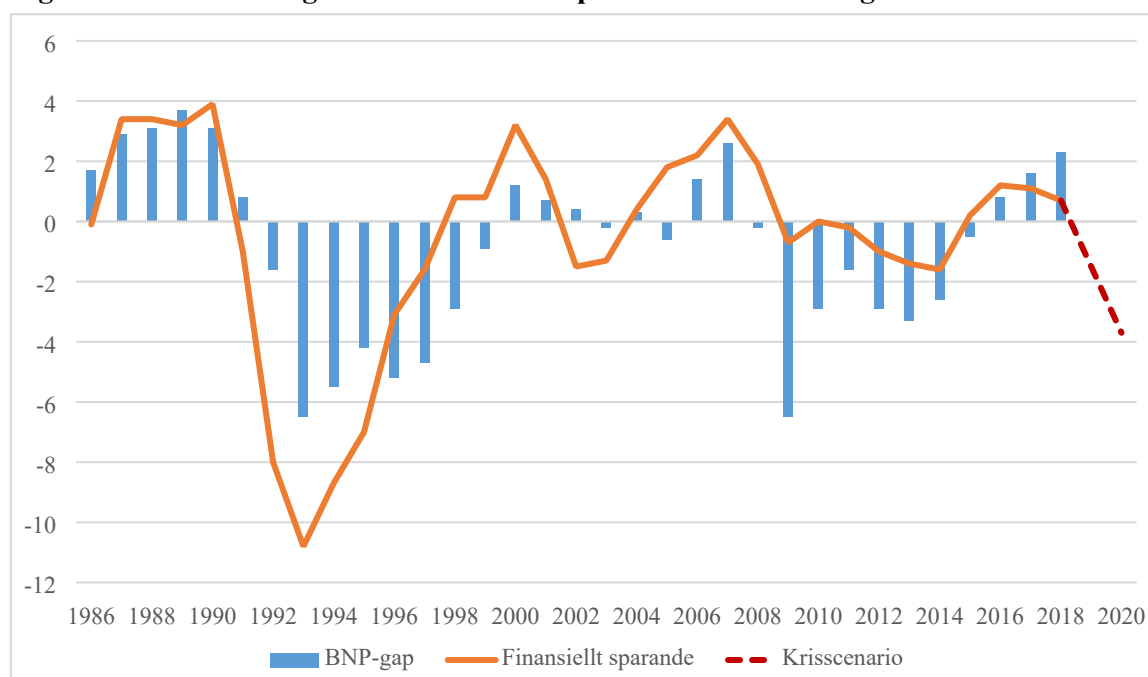
Alliansen välkomnar därför den överenskommelse som slutits mellan sju partier i riksdagen om ett nytt finanspolitiskt ramverk. Överenskommelsen innebär att Alliansens strama linje, med fortsatt fokus på ansvar för de offentliga finanserna och beredskap för nya kriser, har fått gehör. Principen om överskott i de offentliga finanserna över en konjunkturcykel ligger fast och kompletteras med ett nytt skuldankare. Överskottet i offentliga finanser ska uppgå till i genomsnitt en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel, och nivån på Maastrichtskulden ska på sikt nå 35 procent av BNP.

Med det nya finanspolitiska ramverket säkerställs dels att sparatet över en konjunkturcykel är positivt, dels att den totala skuldnivån är så pass låg att tillräckliga

marginaler finns för att understödja ekonomin när nästa kris slår till. Att överskotts målet är formulerat över en konjunkturcykel innebär att det finansiella sparandet bör ligga under en tredjedels procent av BNP när resursutnyttjandet är lågt, och över en tredjedels procent när resursutnyttjandet är högt. Därigenom är överskotts målet förenligt med en finanspolitik som motverkar konjunktursvängningar. På så sätt kan hållbara offentliga finanser säkras på både kort och lång sikt, samtidigt som finanspolitiken har utrymme att dämpa konjunktursvängningar i ekonomin.

Trots högkonjunkturen väljer regeringen dock att bedriva en omotiverat expansiv finanspolitik. Det gör att Sverige har alltför lågt sparande, vilket gör att vi riskerar att gå in i nästa lågkonjunktur med dåligt handlingsutrymme. Skulle Sverige genomgå en lågkonjunktur som medför ett försämrat sparande motsvarande det som skedde under tidigare lågkonjunkturer riskerar de offentliga finanserna att försvagas till ett sparande ned mot minus 3 procent. Den ekonomiska politiken kan ofta ha svårt att begränsa en nedgångs storlek men vi har möjlighet att styra hur väl förberedda vi är inför sämre ekonomiska tider.

Figur 11 Effekt av tidigare ekonomiskt fall på nuvarande offentliga finanser

Källor: KI och egna beräkningar.

För 2017 var budgeten underfinansierad med 16 miljarder kronor, och 2018 väljer regeringen att göra ofinansierade reformer på 40 miljarder kronor. Regeringen framhåller också att inriktningen med höjda bidrag, i stället för sänkta skatter på arbete, på kort sikt kan vara mer stimulerande. Detta är anmärkningsvärt. I stället för att man förstärker den långsiktiga tillväxtpotentialen i svensk ekonomi används reformutrymmet till ökade utgifter samt kortsiktiga och procykliska stimulanser. Regeringen bedriver en politik utformad för att stimulera ekonomin under en lågkonjunktur, på toppen av en kraftig högkonjunktur. Det är inte ansvarsfullt.

Alliansen vänder sig även emot regeringens mycket kraftiga höjning av utgiftstaken, som möjliggör den expansiva ekonomiska politiken. Regeringens utgiftstak har kritiserats av bl.a. Finanspolitiska rådet för att vara så högt satta i slutet av prognosperioden att den styrande effekten av taken helt gått förlorad.

Det finns stora reformbehov samt behov av att rusta Sverige inför att ekonomin vänder nedåt. Det ställer krav på en ansvarsfull ekonomisk politik under den kommande mandatperioden med fokus på ordning och reda i de offentliga finanserna, att stärka välfärden och lag och ordning samt långsiktiga strukturreformer.

4.2 Prioriterade reformområden

Sverige måste fungera för alla. För många är Sverige ett fantastiskt land, men alldeles för många lämnas utanför.

Det främsta problemet är den tudelade arbetsmarknaden och ett utanförskap som biter sig fast, framför allt för dem som är utrikes födda eller saknar tillräcklig utbildning. Konsekvenserna av detta utanförskap är stora, både för individen och för samhället. Med fler i arbete och färre i utanförskap blir kostnaderna för bidrags- och ersättningssystemet lägre och skatteintäkterna högre. Det är resurser som kan användas för att göra Sverige bättre för alla, genom satsningar på välfärden eller polisen eller starkare tillväxt.

Alliansens reformambitioner kommer att fokusera på att stärka Sveriges ekonomi samt säkerställa att fler kommer i arbete och att det finns en bra vård, skola och polis i hela Sverige. Alliansen prioriterar också att stärka Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar samt se till att Sverige är tryggt i en orolig omvärld – oavsett om det handlar om att klara klimathotet, öka försvarsförmågan eller hantera fler människor på flykt.

Säkra utrymme för reformer och förbered Sverige för nästa ekonomiska nedgång

Mot bakgrund av det starka konjunkturläge som svensk ekonomi befinner sig i finns inte några stabiliseringspolitiska skäl att, som regeringen, fortsätta att föra en expansiv finanspolitik.

Det ska dock understrykas att de offentliga finansernas utveckling är svårbedömd. Konjunkturen har ett betydande genomslag på finanserna, men även den potentiella produktionsförmågan och efterfrågans sammansättning i jämvikt är av avgörande betydelse. En mindre justering av prognosen för exempelvis den potentiella produktivitetstillväxten kan få ett betydande genomslag på bedömningen av både det faktiska och det strukturella saldot i de offentliga finanserna på några års sikt. Även penningpolitikens utveckling är osäker. Konsekvensen av detta är att finanspolitiken måste utformas efter hand i ljuset av ny information.

Under den närmaste tiden bör dock den övergripande inriktningen på den ekonomiska politiken vara såväl att stärka Sveriges förmåga att möta en ekonomisk nedgång som att säkerställa att det finns resurser för de reformer som behöver göras. I detta är det värt att poängtera att regeringen har höjt utgifterna med över 100 miljarder kronor under den gångna mandatperioden. Alliansen ser att det finns ett tydligt utrymme för omprioriteringar som första finansiering för kommande reformer, i stället för att – likt regeringen – försvaga sparandet.

Fler i arbete

Alliansens främsta uppdrag under åren 2006 till 2014 var att bryta det breda utanförskap som drabbade människor som förtidspensionerades och sjukskrevs bort från

arbetsmarknaden. För att bryta den negativa utvecklingen krävdes genomgripande strukturreformer som ökade arbetsutbudet, förstärkte möjligheterna till återgång i arbete och gjorde det mer lönsamt att arbeta. Som ett resultat av Alliansens reformer minskade utanförskapet med en fjärdedel.

I dag har utmaningen delvis skiftat. Under de kommande åren är det därför helt avgörande att politiken tar nästa steg och genomför nödvändiga reformer för att hantera det nya läget. Detta blir särskilt viktigt om konjunkturen vänder nedåt.

Gör det mer lönsamt att arbeta

Det är fortfarande viktigt att det lönar sig att arbeta. Drivkrafterna att arbeta måste vara starkare än drivkrafterna att vara frånvarande från arbetsmarknaden. Om en arbetstagare är sjuk eller av andra skäl inte kan arbeta ska det finnas ett trygghetssystem som fungerar. Men det ska alltid vara lönsamt att ta ett jobb och bidra till det gemensamma. Alliansen vill se starka drivkrafter att arbeta, med lägre skatt på arbetsinkomster samt bidrags- och transfereringssystem som främjar arbetslinjen.

I takt med att utanförskapet minskat i de grupper som står relativt nära arbetsmarknaden har problemen på arbetsmarknaden förändrats. Den mest betydande uppgiften på svensk arbetsmarknad i dag är att bryta utanförskapet och bidragsberoendet för människor som står längre ifrån arbetsmarknaden, och som har svårare att komma in. Ett viktigt steg för att stärka arbetslinjen är därför att reformera systemet för ekonomiskt bistånd. Det är viktigt med tydliga krav på aktivitet och motprestation för att få bidrag. Ett grundläggande krav på den som uppbär ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet är att den arbetsökande aktivt söker jobb och står till arbetsmarknadens förfogande.

Öppna upp fler vägar till jobb

Särskilt utrikes födda, personer med funktionsnedsättning och personer utan gymnasiekompetens drabbas av utanförskap i större utsträckning än andra grupper, delvis på grund av de trösklar som finns i form av höga skatter på arbete och höga bidragsnivåer, men också för att många saknar de kunskaper och erfarenheter som krävs på den svenska arbetsmarknaden. Även attityden till personer i dessa grupper på arbetsmarknaden spelar in. Denna utmaning har förstärkts betydligt av det stora flyktingmottagande som Sverige haft under de senaste åren. Bland nyanlända personer i etableringsfasen har nästan 50 procent endast grundskoleutbildning eller lägre utbildningsnivå. För denna grupp är trösklarna in på den svenska arbetsmarknaden mycket höga.

Motsvarande var sjunde person i arbetsför ålder lever fortfarande helt på offentliga sociala ersättningar eller försäkringar. Varje människa i utanförskap nekas möjligheten att bygga en framtid utifrån sin egen vilja och förmåga. Det skapar otrygghet och ofrihet. Samtidigt är konsekvenserna för samhället betydande. Företagen har svårt att hitta personal, trots att fler än någonsin står till arbetsmarknadens förfogande. När de arbetslösa har en allt svagare anknytning till arbetsmarknaden, och mer begränsad utbildning och erfarenhet, minskar möjligheten att matcha arbetsökande med de arbetsuppgifter som företagen efterfrågar.

Det måste bli enklare att lära sig jobbet på jobbet samtidigt som kostnaderna för att anställa de som står längst från arbetsmarknaden sänks. Alliansen vill därför införa inträdesjobb, en förenklad anställning för nyanlända och unga upp till 23 år utan

gymnasieexamen. Anställningsformen kommer att göra det möjligt för fler att få en fot in på arbetsmarknaden, få värdefull erfarenhet och därmed kunna gå vidare i arbetslivet. Inträdesjobben kommer att göra det billigare för företagen att anställa och gör att fler vågar satsa på en tidigare oprövad person. I anställningsformen ska lönen uppgå till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön per månad. 30 procent av arbetstiden anses därmed gå till att lära sig arbetet eller till utbildning. Arbetsgivaravgiften slopas i tre år inom ramen för anställningsformen.

För att fler, inte minst utrikes födda, ska komma i arbete är det centralt att det finns växande företag som är villiga att anställa. Det måste också vara enkelt för nyanlända, som ofta har en bakgrund som egenföretagare, att snabbt kunna starta och driva företag också i Sverige. Alliansregeringen gjorde det billigare att anställa, minskade företagets regelbörda och öppnade upp nya branscher för företagande. Regeringen har i stället valt att i hög utsträckning finansiera sina utgifter genom höjda skatter på företag. Alliansen vill skapa bättre förutsättningar för fler framgångsrika företag, som kan bidra till att skapa fler jobb och minska utanförskapet. Det kräver att trösklarna till företagande sänks, att regelkrånglet minskar, att kompetensförsörjningen säkras och att företagsskatterna är på en internationellt konkurrenskraftig nivå.

RUT-avdraget har varit en viktig språngbräda in på den svenska arbetsmarknaden, inte minst för nyanlända kvinnor som annars är en grupp som har svårt att få ett första jobb. RUT-avdraget bör således utvecklas så att fler jobb med enklare kvalifikationer blir möjliga. Därför vill Alliansen tredubbla taket i RUT-avdraget till 75 000 kronor per person och år, samt vidga RUT till att också omfatta flyttjänster, tvättjänster och trygghetstjänster. Dessutom bör möjligheten att bredda RUT-avdraget ytterligare för personer över 70 år ses över.

Möjligheterna att utbilda sig till ett praktiskt yrke behöver stärkas, genom fler platser i yrkesvux och i yrkeshögskola. Detta innebär fler vägar in i arbete. En utbyggnad av dessa yrkesutbildningar leder inte bara till att fler som i dag är arbetslösa får bättre chans till ett jobb, utan även till att samhällsekonomin fungerar bättre när viktiga bristyrken kan förses med kunnig personal.

Bättre matchning på arbetsmarknaden

Arbetsförmedlingen bör läggas ned i sin nuvarande form och ersättas av en mindre statlig myndighet. Staten ska fortfarande ha huvudansvar för arbetsmarknadspolitiken, men matchningsfunktionen bör öppnas upp för fristående aktörer. Dessa matchningsaktörer får ett huvudansvar för sina arbetssökande och för att dessa får rätt insatser. Aktörerna ska mätas, rangordnas och ersättas efter resultat. Antalet aktörer ska inte vara fler än att god kvalitet kan säkerställas.

Nästan var femte elev som lämnar årskurs 9 i dag gör det utan fullständiga betyg. Det är ungdomar som är födda i Sverige och har gått i svensk skola hela sitt liv, men det är även nyanlända som bara gått ett par eller inga år alls i svensk grundskola. Totalt handlar det om nästan 19 000 elever varje år. Och andelen har ökat de senaste tre åren.

Elever som inte har gymnasiebehörighet hamnar på gymnasiets introduktionsprogram. Nyanlända ungdomar får oftast gå språkintrödningsprogram som är det snabbast växande gymnasieprogrammet. Introduktionsprogrammen har stora problem med att lyckas ge eleverna gymnasiebehörighet. En utvärdering från Skolverket visar att endast 30 procent av eleverna hade gått vidare till ett nationellt gymnasieprogram tre år

efter att de började på språkintröduktion. Nästan hälften hade slutat gå på gymnasiet helt och hållet.

Svensk gymnasieutbildning ska inte vara en återvändsgränd. Den ska leda till arbete eller vidare utbildning. Därför föreslår Alliansen ett antal reformer för att stärka kopplingen mellan utbildning och arbete. Vi vill inrätta en tvåårig yrkesskola samtidigt som alla gymnasieprogram ska kunna erbjuda högskolebehörighet. Vi vill dessutom stärka gymnasiets introduktionsprogram, öka antalet yrkescollege, få fler lärlingsutbildningar samt utveckla studie- och yrkesvägledningen.

En trygg välfärd och polis i hela Sverige

En trygg välfärd och ett fungerande rättssystem är grundläggande uppgifter för samhället. Trots detta finns det i dag stora brister inom vården, skolan och polisen. Att åtgärda dessa problem kommer att vara ett centralt åtagande under de kommande åren.

Stärk vården och omsorgen

Alliansens utgångspunkt är att sjukvården ska präglas av hög kvalitet och tillgänglighet för alla. Svensk vård och omsorg uppvisar i ett internationellt perspektiv goda resultat men brister i tillgänglighet. I takt med att vi lever längre och kan behandla allt fler sjukdomar förändras samtidigt kraven på hälso- och sjukvården.

Tyvärr går utvecklingen nu åt fel håll, med växande köer och försämrad tillgänglighet. Alliansen vill vända utvecklingen. Tillsammans vill vi utveckla primärvården, stärka vårdkedjan för de mest sjuka äldre, öka patientsäkerheten genom att koncentrera den högspecialiserade vården och genomföra insatser mot psykisk ohälsa – men vår mest akuta uppgift är att genomföra reformer som kortar patienternas väntetider.

I ett första steg föreslår vi i Alliansen att en ny och uppdaterad kömiljard införs. Denna nya kömiljard kommer att dra lärdomar från alliansregeringens tidigare satsning och utvecklas för att bli ännu mer träffsäker och effektiv. Till exempel ska den nya kömiljarden omfatta diagnostik, återbesök och rehabilitering för att bättre möta behoven hos kroniskt och långvarigt sjuka. Den grundläggande principen är dock densamma: landsting och regioner ska få tydliga morötter för att korta köerna. Detta är väl beprövat politik som har kortat vårdköerna förut och kan göra det igen.

Att åldras innebär ofta ett ökat behov av hjälp i vardagen. Hur hjälpen utformas påverkar i hög grad livskvaliteten. Alliansens utgångspunkt är att varje människa har egna önskemål och intressen. Rätten till självbestämmande är lika viktig oavsett ålder. Äldreomsorgen ska präglas av stor valfrihet, hög kvalitet och ett värdigt bemötande och finnas tillgänglig för alla som behöver den. På många håll runt om i landet får dock inte äldre plats på äldreboenden och i många kommuner gäller inte heller lagen om valfrihetssystem för äldreomsorgen.

Varje skattekrona ska ge så mycket välfärd som möjligt. Därför bör effektiviteten, produktiviteten och fördelningen av resurser i svensk sjukvård förbättras. Exempelvis bör den nära vården med primärvården som bas byggas ut. Sverige har fjärde högst sjukvårdskostnader i förhållande till BNP i OECD och det måste säkerställas att resurserna i högre grad når patienterna på bästa sätt.

Stärk skolans kunskapsuppdrag

Utbildningen i Sverige ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för alla. Föräldrarna ska veta att när barnen kommer hem från skolan har de lärt sig något nytt i en trygg miljö. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som krävs för att de ska kunna leva upp till dem. Skolan ska också ge bildning och kunskap för livet – inte bara arbetslivet – oavsett bakgrund eller var du går i skolan.

Alliansens mål för skolan är att Sverige inom tio år bör ligga på topp tio i PISA-mätningarna. För att nå dit har Alliansen enats om att öka antalet undervisningstimmar, införa fler karriärlärartjänster och tillföra mer resurser till utsatta skolor och svaga elever. Dessutom vill vi reformera lärarutbildningen med ökat fokus på kunskap och inläring.

Många nyanlända barn som flytt från krig och förtryck har de senaste åren haft sin allra första skoldag runt om i Sverige. Deras väg in i det svenska samhället kommer i stor utsträckning att gå genom skolan. Den svenska skolan står inför stora utmaningar när antalet nyanlända elever ökar snabbt samtidigt som skolresultaten fortfarande är för låga. Under åren framöver kommer det att krävas särskilda ansträngningar för att alla barn i Sverige, oavsett bakgrund, ska få en bra start i livet och en rivstart i vårt skolsystem. Som ett resultat av Alliansens politik har skolresultaten vänt uppåt efter en lång tids nedgång, men det är inte tillräckligt. Inget barn ska gå i en dålig skola och alla barn har rätt till en bra utbildning.

Utveckla valfriheten

En mångfald av aktörer är en förutsättning för valfrihet. Alliansens välfärdspolitik sätter eleven, patienten och brukaren i centrum. Rätten att själv få välja var och hur man tar del av vård, skola och omsorg är en viktig del i att kunna utforma sitt eget liv och sin egen tillvaro. Välfärden finns till för medborgarna och medborgarna har rätt att påverka dess utformning. Därför måste möjligheten att välja, och välja bort, värnas.

Mångfalden av aktörer inom välfärden bidrar också till att utveckla nya idéer och hitta nya, smartare och effektivare arbetssätt till gagn för alla som använder välfärden. Den svenska lösningen, med en offentligt finansierad välfärd som alla medborgare har rätt till och där många olika typer av utförare tillåts bidra, är viktig att värna. Välfärdens verksamheter gynnas av att nya fristående och ideella aktörer har möjlighet att etablera sig för att bidra till innovation och värdeskapande.

Vi har dock sett att den svenska välfärden inte alltid fördelas jämligt och att kvaliteten i vissa fall brister hos både offentliga och fristående verksamheter. För att säkerställa en jämlig välfärd av hög kvalitet finns anledning att se över kraven på och regleringen av både offentlig och fristående välfärdsverksamhet. Riksdagen beslutade därför om att utreda möjligheten att införa tillståndsplikt med ägar- och ledningsprövning, ett tydligare kravställande, bättre uppföljning avseende kvalitet och skarpare sanktioner vid misskötsel inom välfärden. Under våren 2018 valde regeringen dock att, trots massiv kritik från remissinstanserna och inte minst kommunerna, föreslå vad som i praktiken blir ett vinststopp för de företag som erbjuder sina tjänster i välfärdssektorn. Det riskerar, om förslaget genomförs, att skapa stor osäkerhet när skolor tvingas lägga ned och ett stort antal mindre företag i exempelvis hemtjänsten inte längre kan verka. Detta drabbar de hundratusentals människor som i dag har valt att använda sig av dessa företag. Alliansen kommer att rösta emot förslaget. Utgångspunkten bör i stället vara hur vi på bästa sätt kan säkerställa både kvalitet,

trygghet, effektivitet, innovation, valmöjligheter och öppenhet på ett sätt som gagnar elever, föräldrar, patienter, brukare och anhöriga i alla välfärdens verksamheter.

För att åstadkomma detta vill Alliansen införa ett nytt ramverk för kvaliteten i välfärden. All kommunal och fristående välfärdsverksamhet ska kräva tillstånd och styras med tydliga kvalitetskrav och sanktionsmöjligheter. Verksamheter som inte klarar kvalitetskraven ska snabbt vändas eller stängas ned.

Säkra lag och ordning i hela Sverige

Tryggheten är en förutsättning för människors frihet och välmående. Vi ser dock hur otryggheten ökar i delar av Sverige. Stenkastning mot polis och räddningspersonal, bilbränder och våldsbrott samt framväxten av parallella samhällen i några av våra mest brottsutsatta förorter är exempel på att utvecklingen går åt fel håll. Var tredje kvinna känner sig otrygg på kvällen i sitt eget bostadsområde. Bara vart åttonde fall av misshandel klaras upp. Utsattheten för exempelvis sexualbrott, hot och trakasserier ökar.

När otrygghet breder ut sig måste samhällets svar vara tydligt – det kommer inte att accepteras. Alliansen är fast besluten att se till att samhället tar tillbaka makten från de kriminella gängerna. Lag och ordning ska gälla i hela Sverige, även i utsatta utanförskapsområden. Polis och rättsväsen ska få de verktyg och den kapacitet som behövs för att kunna utreda brott och se till att medlemmar i kriminella gäng och grupperingar döms. Samtidigt måste de förebyggande insatserna öka.

Arbetet för att säkra lag och ordning börjar med att stärka svensk polis. Att ge polisen bättre förutsättningar att utföra sitt uppdrag och klara upp fler brott är prioriterat för Alliansen. En betydande utbyggnad av polisorganisationens resurser är en förutsättning för att polisen verkningsfullt ska kunna utföra sitt uppdrag och lösa sina uppgifter. I dag märks polisbristen inom alla funktioner och i hela landet. För att kunna öka uppkläringen behövs det t.ex. kriminaltekniker som kan utföra brottsplatsundersökningar och erfarna utredare. Förmåga måste finnas i alla funktioner för att fler brottsutredningar ska leda till åtal. Antalet poliser i Sverige måste därför kraftigt öka och polislönerna behöver höjas. Polisen ska vara synlig och närvarande på gator och torg genom fler poliser i yttre tjänst. Det behövs också fler civilanställda, både för att avlasta poliserna och för att tillföra annan kompetens inom myndigheten.

Alliansen är även tydlig med att brott ska straffas, både för att ge brottsoffer upprättelse, för att skydda samhället från att brottslingar går fria och för att brottslingar ska kunna sona sina brott. I dag är många straff, särskilt för vålds- och sexualbrott, alltför lindriga. Detta vill vi ändra på.

Se till att Sverige kan växa sig starkare

Företagsamhet är grunden för Sveriges välstånd. För att skapa långsiktiga förutsättningar för tillväxt, jobbskapande och högre reallöner måste villkoren för att starta, driva och utveckla företag förbättras. Det är dessutom viktigt för att kunna öka antalet sysselsatta och minska utanförskapet. En stark efterfrågan på arbetskraft från fler och växande företag är en förutsättning för att fler människor ska komma i arbete.

Öka drivkrafterna för utbildning, entreprenörskap och företagande

Ett gott företagsklimat i allmänhet, och ett mycket gott små- och nyföretagarklimat i synnerhet, är nödvändigt för att vi ska kunna dra nytta av de möjligheter som globaliseringen ger och möta de utmaningar globaliseringen ställer oss inför. Villkoren för företag som verkar i Sverige måste vara konkurrenskraftiga jämfört med villkoren i andra länder.

Alliansregeringen förbättrade tillväxtförutsättningarna avsevärt. Bolagsskatten och socialavgifterna sänktes och de ekonomiska drivkrafterna att driva företag förbättrades. Regeringens politik går däremot i motsatt riktning, med höjda kostnader på arbete och ökat regelkrångel. För att stimulera tillväxten krävs i stället att villkoren för att starta, driva och utveckla företag kontinuerligt förbättras.

Den statliga inkomstskatten bör omfatta färre än i dag och skattesystemet bör öka drivkrafterna för entreprenörskap. Att regeringen, efter hård kritik från Alliansen, valde att dra tillbaka förslaget om högre skatt för entreprenörer är därför bra för företagsklimatet, men mycket återstår att göra.

Stärka företagens tillgång på kompetens och kapital

Svenska företag vittnar om problem med rekrytering och tillgång till kapital i framför allt tidiga faser. Därför är det centralt att se över hur investeringar och företagande kan löna sig bättre i Sverige.

För snabbväxande globala bolag krävs också bättre villkor för internationella rekryteringar. Därför vill Alliansen se bättre regler för personaloptioner i tillväxtföretag. Det förslag regeringen presenterade i budgetpropositionen är otillräckligt. Alliansen vill gå längre. Alliansen har dessutom enats om att se över systemet för arbetskraftsinvandring för att förenkla och snabba på internationella rekryteringar.

Även det offentliga riskkapitalet behöver förbättras. För att effektivisera de resurser som satsas bör fond-i-fond-lösningar användas brett, där statligt riskkapital samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. De statliga fondernas inriktning bör också främst inriktas på tidiga utvecklingsfaser för att undvika undanträngning av privat kapital. Det är också viktigt att riskkapital finns tillgängligt i hela landet. Därtill stänger dagens regelverk för aktiebolag ute många potentiella företagare.

För att förbättra tillgången på kompetens krävs en bättre fungerande bostadsmarknad. Alliansen har enats om att genomföra ett genomgripande regelförenklingsarbete. För det första krävs skarpa reformer för att frigöra mer attraktiv mark att bygga på. Alliansen vill reformera systemen för riksintressen, naturreservat och strandskydd så att bostadsbyggande prioriteras högre. För det andra krävs att överklagandeprocessen kortas. Till exempel bör länsstyrelsen helt tas bort som första instans för överklaganden och det bör övervägas om sakägarkretsen – vilka som över huvud taget har rätt att överklaga – kan begränsas ytterligare. För det tredje måste resurserna inom bostadspolitik användas effektivt. Därför bör de av regeringen införda byggsubventionerna avskaffas. För det fjärde måste rörligheten på bostadsmarknaden tydligt öka. Alliansen har gemensamt föreslagit att taket för uppskov av reavinstskatten ska slopas permanent för att minska dagens inlåsnings effekter. Det måste också bli enklare att hyra ut sin bostad i andra hand och Alliansen vill att hyresmarknaden reformeras genom att hyresregleringen ses över, främst i nyproduktion.

Se till att Sverige är tryggt i en orolig omvärld

Världen är mer osäker och orolig än på länge och därmed också alltmer oförutsägbar. Detta ställer krav på reformer under de kommande åren på ett flertal olika områden, framför allt för att stärka vår försvarsförmåga, klara klimathotet samt hantera fler människor på flykt.

Öka Sveriges försvarsförmåga

Säkerhetsläget är i dag mer problematiskt än på mycket länge. Rysslands aggression mot Ukraina visar inga tecken på att avta och spänningen i vårt närområde är fortfarande hög, med ett alltmer auktoritärt och aggressivt Ryssland. I Mellanöstern och Nordafrika ökar radikaliserings och den har kommit att följas av terror, också i Sverige.

Den ryska militära upprustningen fortsätter med i princip oförminskad styrka och med ett stort fokus på Östersjöregionen. Inte minst våra baltiska grannar känner av detta. Sverige utsätts dessutom dagligen för påverkanskampanjer och cyberhot. Därtill ökar underrättelsehotet mot Sverige för varje år och den samlade hotbilden mot vårt land är mer allvarlig än på mycket länge. Sveriges försvar behöver stärkas och det får aldrig råda tvivel om att vi kan och vill försvara vårt territorium. I en orolig omvärld krävs att vår försvarsförmåga ökar, vilket också kräver ökade resurser till försvaret. Alliansen vill därför att anslagen till försvaret ökar för att på sikt uppgå till 2 procent av BNP. Alliansen anser också att Sverige ska gå med i Nato.

Öka Sveriges ansträngningar för en effektiv klimatomställning

För Alliansen är det en självklarhet att Sverige måste vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle. Lika självklart är det för Alliansen att detta inte står i motsats till tillväxt och jobbskapande utan att miljö och tillväxt kan gå hand i hand. För detta krävs väl utformade och effektiva styrmedel. Förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan samtidigt som förnybar och miljövänlig teknik kan växa fram. På så sätt ger våra åtgärder största möjliga resultat för miljön.

Inte minst krävs att den svenska fordonsflottan blir mer hållbar och att utsläppen från transportsektorn minskar. Beroendet av fossila bränslen är både en belastning på miljön och en säkerhetspolitisk risk. Effektiva styrmedel för att minska användningen av gifter i vår vardag är centrala. Därtill måste vi ta krafttag för att värna havsmiljön. Sverige måste också arbeta oförtröttligt på den internationella arenan för att bidra till att de globala utsläppsreduktioner som behövs uppnås.

Under sin tid vid makten har regeringen inte förmått ta ledningen för minskade utsläpp och en giftfri vardag. Regeringens snabba och dåligt förberedda skatteförändringar på exempelvis solel och biodrivmedel har minskat förutsägbarheten och därmed försämrat förutsättningarna för stabila och långsiktiga villkor för aktuella branscher. Dessutom döms regeringens politik ut som ineffektiv av regeringens egna expertmyndigheter, som Finanspolitiska rådet och Konjunkturinstitutet. Under Alliansens tid vid makten minskade utsläppen av växthusgaser, men nu har trenden brutits och utsläppen ökar igen. Nya initiativ krävs både i Sverige och på EU-nivå för att den ekonomiska politiken och miljöomställningen ska understödja varandra.

Det är akut att möta klimatförändringarna. Därför är det ytterst viktigt att våra insatser gör största möjliga skillnad. Sverige behöver kraftfulla och effektiva styrmedel för att minska klimathotet och kunna agera föredöme för världen, samtidigt som vi i EU

och UNFCC bör verka för att effektiva insatser för klimatet också görs i vår omvärld. Varje satsad klimatkrona ska göra största möjliga nytta. Genom att den som förorenar betalar kan skatten i gengäld sänkas på jobb och företagande.

Säkerställ en långsiktigt hållbar migrationspolitik

Alliansen anser att Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt.

På kort och medellång sikt måste regeringen först och främst säkerställa att mottagandet fungerar. Under hösten 2015 kom allianspartierna överens med regeringen om en rad åtgärder för att hantera migrationskrisen inom ramen för migrationsöverenskommelsen. Allianspartierna fick igenom avgörande förslag för att skapa ordning och reda i mottagandet, en bättre etablering och dämpade kostnadsökningar. Bland annat innebär uppgörelsen att tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel med rätt till familjeåterförening, tydligare försörjningskrav vid anhöriginvandring och ett stärkt återvändande. Vidare föreslås en stärkt kostnadskontroll i mottagandet och etableringen genom bl.a. tydligare krav för att erhålla försörjningsstöd. Samtidigt beslutades om viktiga alliansförslag för att stärka integrationen, som ett breddat RUT-avdrag och lärlingsanställningar för nyanlända, samt att utreda lagliga vägar för att söka asyl i EU.

På längre sikt måste den ekonomiska politiken ha beredskap för att på bästa sätt tillvarata de möjligheter som en betydande befolkningsökning innebär, och minimera de kostnader som det stora mottagandet under de senaste åren kan medföra. Sverige har inte i tillräckligt hög utsträckning fått in utrikes födda och nyanlända på arbetsmarknaden. Att alltför många utrikes födda saknar jobb och i stället blir beroende av bidrag är först och främst skadligt för varje enskild människa som riskerar att hamna i långvarigt utanförskap. Men med ett växande och utbrett utanförskap riskerar också kostnaderna för samhället att öka.

Det första och främsta skälet att se till att människor i utanförskap och bidragsberoende kommer i arbete är att ge var och en frihet över sitt eget liv. Men att fler kommer i arbete är också mycket viktigt för svensk ekonomi som helhet. Den ekonomiska politiken ska genom hög sysselsättning, långsiktigt hållbara finanser och stabila makroekonomiska förhållanden skapa välstånd för alla som bor i Sverige. Huruvida invandring bidrar positivt eller negativt till dessa mål är i mycket stor grad avhängigt om de människor som kommer till Sverige kommer i arbete, precis på samma sätt som för befolkningen i övrigt. Om tillräckligt många kommer i arbete kan invandringen, som innebär en förnying av Sveriges befolkning, vara en viktig del i att klara finansieringen och bemanningen av vård och omsorg för allt fler äldre. Dessutom kan utrikes födda bidra till att öka svensk handel. Om för få tar steget in på arbetsmarknaden blir utvecklingen den motsatta – då belastas den offentliga ekonomin av ökade bidragsutbetalningar. För den enskilde blir konsekvenserna ännu större, med risk för ett djupt utanförskap och grusade drömmar.

För Sverige är utmaningen betydande – historiskt har etablering och integration inte fungerat tillräckligt bra. Det har resulterat i att Sverige under en längre tid sett en utveckling mot ett nytt och djupt utanförskap hos svenskar som har låg

utbildningsbakgrund eller som är utrikes födda. Arbetslösheten är nästan fem gånger högre för en person född utanför Europa som för en person född i Sverige. Detta mönster måste brytas.

I fråga om migrationen måste det vara slut med de tvära politiska kasten. Den tillfälliga lagen bör när den löper ut 2019 ersättas av en ny blocköverskridande överenskommelse, med bas i den överenskommelse som slöts mellan Alliansen och regeringen hösten 2015, för att säkerställa stabila spelregler som håller över tid.

5 Kristdemokraternas ekonomiska politik

Kristdemokraterna vill ha en ekonomisk politik som tillvaratar varje människas förmåga och som underlättar för alla att gå från utanförskap till arbete. Den ekonomiska politiken ska skapa förutsättningar för ett samhälle med god ekonomisk tillväxt och ett företagsklimat som står sig starkt i den allt hårdare globala konkurrensen, men också för att människor ska kunna bygga goda relationer och känna trygghet och tillit.

Den ekonomiska politiken ska stärka familjens självbestämmande och det civila samhällets ställning, vilket är grunden för ett fungerande samhälle där människor känner tillit till varandra. En välfungerande ekonomisk politik ger oss resurser att satsa på välfärden, såsom en god vård och omsorg och en bra skola. Med genomtänkta reformer kring arbetsmarknaden och i skattepolitiken kan vi förbättra människors möjlighet att lämna arbetslöshet och utanförskap.

Sverige drar nytta av en god konjunktur och att alliansregeringens jobbreformerna fortsätter att skapa förutsättningar för hög sysselsättning och god tillväxt. Samtidigt har Sverige problem och stora utmaningar som den nuvarande regeringen står alltför passiv inför. Det handlar om brister i tryggheten genom en polisorganisation som är för liten och fungerar för dåligt. Det handlar om tillgängligheten i vården och omsorgen som tyvärr försämrats de senaste åren och nu fortsätter att försvagas. Här behövs riktiga reformer som kan korta köerna och säkra en jämlik vård i hela landet inom sjukvården och öka tryggheten inom äldreomsorgen, genom höjd kvalitet, ökad tillgänglighet och ökat inflytande för den enskilde.

Skolan behöver fördjupa sitt kunskapsuppdrag, men det är också uppenbart att samhällets insatser behöver stärkas för att vända trenden med barn och unga som mår dåligt och drabbas av psykisk ohälsa. I det arbetet måste såväl familjer, barn- och ungdomsvården och skolan som den ideella sektorn stärkas.

Rekordmånga människor befinner sig nu på flykt undan förtryck och krig. Många har sökt och fortsätter att söka sig till Sverige. Det är en moralisk plikt och en självklarhet att ta emot människor på flykt. Men det skapar också utmaningar för vårt samhälle när en stor grupp människor ska integreras. Arbetsmarknaden är tudelad och allt fler arbetslösa befinner sig i en utsatt ställning. Denna tudelning riskerar att fördjupas, med mänskliga, sociala och ekonomiska följder, om inte omfattande reformer genomförs.

Många av de som lämnas efter, utanför arbetsmarknaden, är nyanlända som ofta saknar gymnasieutbildning och har bristande språkkunskaper. Samtidigt förändras också jobbens karaktär snabbt på arbetsmarknaden. En allt större del av jobben kräver högre utbildning och specialistkompetens. För att kunna inkludera fler finns ett skriande behov av både mer yrkesutbildning och fler arbeten som kräver lägre kvalifikationer

(s.k. enkla jobb). De behövs för att alla de människor som nu kommit till Sverige ska få en möjlighet på den svenska arbetsmarknaden.

Inför denna utmaning är regeringen förbluffande passiv. Samtidigt har vi en politik från regeringen som leder till färre jobb och lägre tillväxt när skatten på jobb och företagande höjs. Den i flera avseenden goda sysselsättningsutvecklingen sker trots – och inte tack vare – regeringens politik. Den rödgröna regeringens politik har inneburit högre skatter och höjda trösklar in på arbetsmarknaden, speciellt för de som befinner sig i utanförskap.

Inriktningen på politiken är väsensskild från den Kristdemokraterna förde, tillsammans med Alliansen. Under alliansåren växte helt nya branscher fram som skapade jobb åt människor som tidigare befunnit sig i utanförskap. Vi var med och tog Sverige ur en återvändsgränd av höjda skatter och bidrag. I stället visade vi upp nya vägar till ökad frihet, valfrihet och tillväxt. Utanförskapet minskade med en femtedel, trots finanskrisen. Så fungerar en politik som litar på människors skaparkraft och bygger Sverige underifrån. Men de utmaningar vi står inför nu är både stora och många.

En av de mest angelägna utmaningarna är att inkludera fler på arbetsmarknaden. Det kräver att vi öppnar fler typer av jobb. Vi har inte råd att sortera jobb i fina och fula. I stället behöver vi mer kraftfullt sänka kostnader och ta bort byråkratiska hinder för att bredda arbetsmarknaden till grupper som har svårast att komma in. Vi vill därför införa inträdesjobb. Det är en ny anställningsform som möjliggör för arbetsgivare att utan krångel anställa personer till en något lägre ingångslön samtidigt som den anställde får utbildning eller lära sig jobbet på jobbet. Detta vill vi kombinera med dubbelt jobbskatteavdrag för grupper som har svårare att ta sig in på arbetsmarknaden – nyanlända, unga och personer som exempelvis på grund av arbetslöshet eller sjukdom har varit borta länge från arbetsmarknaden. Vi vill också lägga ned Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form och avskaffa de utbildningar hos Arbetsförmedlingen som inte fungerar och i stället satsa på fler platser i yrkesvux (kortare yrkesutbildningar).

Jobben skapas huvudsakligen genom att entreprenörer får starta och driva framgångsrika och välmående företag. Ett gott företagsklimat är nyckeln till att kunna möta framtida utmaningar och öka resurserna till vår gemensamma välfärd. Därför behövs en näringspolitik som är inriktad på att underlätta för företag att växa och anställa. Sektorer där jobb inte utförs på grund av höga skatter och avgifter måste reformeras så att marknaderna kan växa till. Det handlar framför allt om att öppna för nya tjänstesektorer och att bredda det befintliga RUT-avdraget till att omfatta fler tjänster och högre takbelopp.

Därutöver måste vi motverka orimliga skatter på entreprenörer och minska regelkrånglet, förbättra myndigheternas handläggning av ärenden kopplade till företag och förbättra tillgången till kapital. En helt central fråga är kompetensförsörjningen.

För de människor som står utanför arbetsmarknaden måste insatserna vara effektiva och kompletta. I Sverige är dock dessa arbetsmarknadsåtgärder ofta ineffektiva och många. För att minska överlappningarna mellan olika insatser och subventionerade anställningar vill vi reformera och minska antalet arbetsmarknadsprogram. De mest ineffektiva bör läggas ned. I stället vill vi fokusera på ett fåtal men bra program. Vi behöver också lägga mer resurser på matchning mellan förmåga och jobb för såväl personer med funktionsnedsättning som utrikes födda. Därtill vill vi reformera Arbetsförmedlingen och lägga ned den i sin nuvarande form. I stället vill vi fokusera dess resurser till de som står längst från arbetsmarknaden.

En förutsättning för att den ekonomiska politiken ska fungera bra på lång sikt är att det råder ordning och reda i statens och det offentligas ekonomi. Vi anser att i den högkonjunktur vi befinner oss i bör reformer finansieras fullt ut för att vi ska kunna uppnå det nya överskotts målet och stärka de offentliga finanserna inför nästa lågkonjunktur. Genom att ta ramverket på allvar står Sverige starkare.

Sverige har i dag ett stort behov av en förbättrad integrationspolitik. En human flyktingpolitik kräver också en väl fungerande integration. Nyanlända behöver snabbare få arbete och en hållbar bostadssituation. Kristdemokraterna ser ett fortsatt stort behov av åtgärder som påskyndar asylprövningen, att asyltiden används bättre vad gäller introduktion och språkkunskaper samt att den motverkar passivitet.

Den ekonomiska politiken bör också användas för att stödja goda mellanmännsliga relationer. Det handlar främst om att ge familjer och det civila samhället möjlighet att utvecklas och fatta egna beslut, genom att minska den politiska styrningen. Det offentliga bör ge stöd, men påtvingade politiska lösningar på dessa områden hämmar tilliten och riskerar att skada mer än hjälpa.

Kristdemokraterna anser att barns och ungas behov och rättigheter ska vara grunden för hur familjepolitiken och barnomsorgen utformas. Barn behöver tid och de behöver bli sedda. Familjer ser olika ut, men alla har samma betydelsefulla roll. Om familjerna är trygga ger de barnen goda förutsättningar att klara livets olika utmaningar. Barnens uppväxt påverkar därmed hela samhällets utveckling, både ekonomiskt och socialt.

Förskolan och barnomsorgen måste kunna möta varje barns behov av trygg omsorg, gemenskap, lek och utveckling. Det är en självklarhet att alla föräldrar ska kunna välja den barnomsorg som är bäst för deras barn och själva få förutsättningar att hitta balansen mellan arbete och familjeliv. Kristdemokraterna är en motvikt till de politiska krafter som vill styra föräldrarnas val och kväva familjens frihet och möjlighet att utforma sin tillvaro.

Vi vill också bygga ett samhälle där människor kan åldras i trygghet och värdighet. Ett välfärdssamhälle kan i hög grad bedömas utifrån kriterier som respekt, tillvaratagande av äldres erfarenheter och omsorg om den äldre generationen. Kristdemokraterna menar att äldres vård och omsorg måste präglas av självbestämmande och valfrihet. En äldre person har, precis som en yngre, individuella behov som inte kan tillgodoses i en mall.

Mycket gjordes under tiden med Kristdemokraterna i alliansregeringen för att utforma omsorgen utifrån den enskilda människans behov. Men mer behöver göras för att utveckla den gemensamt finansierade äldreomsorgen. Utökad självbestämmande när det gäller såväl boende som hemsänd mat och färdtjänst är viktiga delar när det gäller att utveckla äldreomsorgen framöver. Men en sammanhållen seniorpolitik får inte bara handla om vård och omsorg. Svensk politik förmedlar i dag i alltför stor utsträckning att människor som passerat 65 inte har något mer att bidra med till samhället. Det friska åldrandet, de äldre som en viktig resurs och ett välfungerande samspel mellan generationerna är viktiga beståndsdelar i Kristdemokraternas seniorpolitik. Därför vill vi skapa fler möjligheter för äldre att arbeta längre än till 65 och förbättra pensionärens ekonomi, genom att bl.a. ta bort skillnaden i beskattning mellan arbetsinkomst och pensionsinkomst samt genom höjd BTP och borttagen särskild löneskatt för äldre som arbetar.

Kristdemokraternas hälso- och sjukvårdspolitik tar sin utgångspunkt i varje människas absoluta och okränkbara värde. De som har störst behov ska också ges företräde till hälso- och sjukvården. När vi var i regeringen prioriterade vi insatser för

de mest utsatta patienterna genom stora satsningar på psykiatrin, cancervården och vården av kroniskt sjuka. Våra reformer vårdgarantin och kömiljarden bidrog till kortare värdköer och ökad kvalitet. Nu har regeringen tagit bort kömiljarden och effekterna är att köerna växer. Det är i rak motsats till vad det svenska folket behöver.

På alliansregeringens initiativ tillkom den nya patientlagen, som nu trätt i kraft. Den tjänar som ett viktigt verktyg för att tillsammans med lagen om valfrihet (LOV) stärka patienternas möjligheter till involvering och medskapande i hälso- och sjukvården. Det är centralt att omsätta patientlagens bestämmelser i praktiken.

Det är glädjande att svenska patienter numera åtnjuter mer valfrihet, både genom den nya patientlagen och genom de många vårdval som tillkommit runt om i landet tack vare LOV. Regeringen vill offra valfriheten av ideologiska skäl genom diskussionen kring vinster för företagen inom vårdsektorn. Regeringen bortser helt ifrån betydelsen för människor av att själva få välja vårdcentral eller var en behandling ska utföras. Men det handlar om mer än så; mindre valfrihet och sämre patientinflytande ger sämre vård, och det kommer inte att främja patienternas tillgång till nya behandlingar.

Nu krävs i stället fler vårdreformer för bättre kvalitet och service. Framtidens sjukvård står inför stora utmaningar. Vården är inte jämlik och det finns fortsatta brister med överbeläggningar, patientsäkerhet och värdköer. Vården blir också alltmer högspecialiserad och högteknologisk. Mot den bakgrunden finns det all anledning att se över sjukvårdens organisering. Utifrån de 21 landstingens olika demografiska och ekonomiska förutsättningar är det osannolikt att de kan leverera en jämlik vård åt befolkningen. Staten bör därför ta över ansvaret för vården – för att säkra en god, effektiv och jämlik sjukvård i hela landet. För oss är rätten till bra och jämlik vård viktigare än att värna dagens sätt att organisera vården.

På kort sikt behövs också förstärkningar av primärvården. Längre köer och lägre förtroende för vården kräver ordentliga strukturreformer och ekonomiska tillskott. Därför satsar vi 3 miljarder kronor till regioner och landsting.

5.1 Familjepolitik för ökad trygghet och frihet

Sverige står inför ett familjepolitiskt vägval där partier på hela den politiska skalan vill försvaga familjens roll i samhället, medan Kristdemokraterna tvärtom vill stärka den. Familjen är för samhället den viktigaste gemenskapen och den grund som samhället står på. Barn som växer upp i trygga familjer får goda förutsättningar att klara livets utmaningar.

Familjers förutsättningar och barns behov kan se olika ut. Föräldrar har olika önskemål och gör olika prioriteringar. Det är föräldrarna som har det primära ansvaret för att avgöra vad som är bäst för deras barn och deras familj – inte staten eller kommunen. Politiken ska stödja familjen och föräldrarna, inte styra. Kristdemokraterna vill öka familjers handlingsutrymme, möjliggöra mer tid för barnen, uppvärdera föräldraskapet, möjliggöra olika barnomsorgsformer samt stärka barnfamiljers ekonomi. Alla politiska beslut ska analyseras utifrån vilka konsekvenser de får för familjer.

Mot bakgrund av den relativt sett svaga utvecklingen av barnfamiljernas disponibla inkomst under de senaste 20 åren anser Kristdemokraterna att barnfamiljernas ekonomi behöver förstärkas. Det behöver ske på ett sätt som både ökar flexibiliteten för småbarnsföräldrar och stärker incitamenten för arbete. Vi föreslår därför ett jobbskatteavdrag för föräldrar som stegvis byggs ut till 500 kronor per förälder och

månad. För föräldrar till barn som är 0–3 år ska skattereduktionen även omfatta andra inkomster såsom föräldrapenning eller a-kassa.

Att skapa möjligheter för föräldrar att få arbete är grundläggande för att minska risken för att barn ska leva i ekonomisk utsatthet. Men det behövs också riktade insatser. För att stötta de barnfamiljer som har det sämst ställt vill vi höja det barnrelaterade bostadsbidraget med 350 kronor per månad för ett barn, 425 kronor per månad för två barn och 600 kronor per månad för tre barn. Höjt bostadsbidrag kan också medverka till att färre barnfamiljer behöver ekonomiskt bistånd. Vi vill också återinföra och utvidga den fritidspeng som vänsterregeringen har tagit bort, som gjorde det möjligt för barn som har föräldrar med försörjningsstöd att delta i fritidsaktiviteter. Fritidspengen ska även gälla under sommarloven.

Föräldraskapet är ett gemensamt åtagande och därför är det också föräldrarna själva som ska få avgöra hur föräldrapenningdagarna ska användas. Föräldrar ska fritt kunna överlåta föräldrapenningdagar till varandra eller till andra närstående som exempelvis mor- eller farföräldrar eller en bonuspappa. Vi vill avskaffa kvoteringen helt. Föräldraledigas inkomst ska skyddas under tre år och rätten till föräldraledighet på heltid utvidgas till tre år.

Kristdemokraterna vill också att det ska finnas möjlighet för föräldrar att få barnomsorgspeng för omsorg om enbart egna barn i hemmet. Barnomsorgspengen ska uppgå till 6 000 kronor per barn och månad och betraktas som inkomst, vara skattepliktig och pensionsgrundande. Barnomsorgspeng för egna barn gäller för barn som fyllt ett men inte tre år.

Vi vill stärka pensionen för de föräldrar som går ned i arbetstid, eller är hemma med sjuka barn i större utsträckning – vilket fortfarande oftast är kvinnor – genom att utöka antalet barnrättsår från fyra till fem och höja jämförelseinkomsten i pensionssystemet. Premiepensionen ska automatiskt fördelas lika mellan föräldrar med gemensamma barn upp till tolv år, om inte annat begärs.

Barngrupperna i förskolan är för stora. Cirka 60 procent av de allra minsta barnen går i grupper som ligger över Skolverkets maximala riktvärde. Denna utveckling måste vändas! Vi vill minska barngrupperna genom att kommunerna inför ett tak på hur stora grupperna får vara. Statsbidraget till kommunerna ska skärpas så att bara de som visar att de arbetar mot eller har uppnått målet om högst tolv barn i småbarnsgrupper får del av en särskild satsning. Utformningen bör likna den s.k. kömiljarden som tidigare fanns i sjukvården, med en tydlig koppling till prestation. Vi tillför därför ytterligare 500 miljoner kronor per år för att minska barngrupperna. Med en ökad kvalitet är det rimligt att höja taket i maxtaxan för hushåll med högre inkomster. Kommunerna ska också bli skyldiga att erbjuda familjedaghem för de föräldrar som önskar det. Det offentliga ska inte ta över föräldrarnas roll. Däremot ska det offentliga erbjuda stöd och hjälp i föräldrarnas viktiga uppgift. Förstagångsföräldrar ska erbjudas en gratischeck till familjerådgivningen som de kan nyttja om de vill eller behöver. Det ska bli obligatoriskt för kommunerna att erbjuda föräldrastödsprogram vid två tillfällen: ett när barnen är små och ett när barnen närmar sig, eller befinner sig i, tonåren.

5.2 Ansvarsfull och human migrationspolitik

Det pågår en humanitär kris i världen. Krig, förtryck, terrorgrupper samt förföljelse av etniska och religiösa grupper driver människor på flykt. Många söker sin tillflykt till Europa, och Sverige har länge varit ett av de länder i Europa som flest sökt sig till. Sverige har ett moraliskt ansvar att hjälpa medmänniskor i nöd. Det innebär att både värna asylrätten och ta ansvar för en ordnad, human och långsiktigt ansvarsfull migrationspolitik. Samtidigt ska asylprövningen vara rättssäker och den som får ett nej på sin asylansökan ska lämna landet. Men nu krävs också ett större ansvarstagande inom EU. Fler länder måste medverka i mottagandet och bereda plats åt människor på flykt.

Genom att fler länder medverkar i flyktingmottagandet blir också mottagandet bättre för den asylsökande. Akut krävs också mer stöd till UNHCR och andra hjälporganisationer i flyktinglägren och i konfliktområden. Kristdemokraterna vill ha tillfälliga uppehållstillstånd i tre år som huvudregel för den som har asylskäl och att rätten till familjeåterförening ska gälla. För att förbättra mottagandet, korta tiden i asylprocessen och minska kostnaderna vill vi införa asylansökningsområden. Dessa bör huvudsakligen finnas i närheten av våra stora gränsövergångar. Alla som avser att söka asyl hänvisas till dessa asylansökningsområden och där registreras asylansökan och det görs en första bedömning av ansökan. Tanken är att få en snabbare registrering och beslutsprocess samt att motverka att asylsökande avviker.

En kraftigt kortad etableringstid är något som är bra för både den enskilde och samhället i stort. Passivitet under handläggningen kan vara förödande. Kristdemokraterna vill därför införa krav på att asylsökande ska delta i 15 timmar språkutbildning och 9 timmar samhällsinformation per vecka. Asylsökande ska även arbeta 16 timmar per vecka – det kan handla om reguljärt arbete eller att bistå vid det egna asylboendet. Den som inte deltar i utbildningen eller uppfyller arbetskravet kan få sin dagersättning nedsatt. Asylsökande som får ett reguljärt arbete ges ett fribelopp om 3 000 kronor som den enskilde kan tjäna per månad utan att dagersättningen minskas.

För att möjliggöra fler avvísningar och utvisningar av personer som saknar rätt att vistas i Sverige är det viktigt att Sverige ingår fler återtagandeaftal med de viktigaste mottagarländerna. Det behövs också starkare incitament för att styrka sin identitet. Det behövs även mer resurser till polisen för att kunna verkställa utvisningar. En av de viktigaste åtgärderna för att förhindra att personer avviker är att det finns möjlighet att vid behov göra placering i förvar. Vi föreslår att antalet förvarsplatser utökas med 50 stycken.

Det statliga ansvaret för ensamkommande unga behöver stärkas. Vi vill göra det genom att tillsätta en nationell krissocialjour. Denna ska finnas som en resurs för de kommuner som behöver avlastning i arbetet med ensamkommande unga. Den nationella funktionen ska också ges i uppgift att ta fram nya riktlinjer för vilka krav som bör ställas på familjehem och gode män för dessa barn och ungdomar.

5.3 Bättre och mer effektiv integration

En generös migrationspolitik måste kombineras med en effektiv och välfungerande integrationspolitik. Men nyanlända i Sverige möts tyvärr av bostadsbrist och trångboddhet i de kommuner och städer där jobben finns. Utanförskap och utsatthet blir en alltför vanlig situation för människor som flytt sitt hemland och söker skydd i

Sverige. Klyftan mellan utrikes och inrikes födda på arbetsmarknaden i Sverige växer snabbt. En human migrationspolitik måste följas av att människor ges förutsättningar till egen försörjning. Då stärks också möjligheterna till integration.

Sverige behöver en politik för fler jobb, fler bostäder och bättre skola. Regeringens politik styr åt fel håll. De som drabbas hårdast är de nyanlända som riskerar att fastna i ett långvarigt socialt och ekonomiskt utanförskap. En integrationspolitik som inte fungerar kan också över tid undergräva migrationspolitikens legitimitet.

Av dessa skäl krävs nu politisk handling som gör det möjligt för fler nyanlända att få arbete, som förbättrar situationen på bostadsmarknaden, som gör mottagandet bättre och som långsiktigt gör integrationspolitiken effektivare.

För att förbättra nyanländas integrering vill vi tillsammans med övriga allianspartier införa inträdesjobb. I anställningsformen ska lönen uppgå till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön per månad. 30 procent av arbetstiden anses därmed gå till att lära sig arbetet eller utbildning. Arbetsgivaravgiften slopas i tre år inom ramen för anställningsformen. Genom denna reform kan arbetsgivare anställa personer som saknar den produktivitet eller språkförmåga som krävs för att helt klara jobbet. Under den tid personen skaffar sig de färdigheterna ges en något lägre lön. Inträdesjobbet kan också kombineras med nystartsjobb för dem som är berättigade till det. Då får arbetsgivaren också arbetsgivaravgiften ytterligare subventionerad.

Det går att konstatera ett stort utbildningsbehov hos gruppen nyanlända arbets sökande. Kristdemokraterna avsatte därför betydande belopp till yrkesvuxenutbildningar i samband med höstens budgetmotion. Kristdemokraterna föreslår samtidigt en grundlig förändring av arbetsmarknadspolitiken där flertalet arbetsmarknadspolitiska program avvecklas, antalet subventionerade anställningar minskar och arbetsmarknadsutbildningen i Arbetsförmedlingens regi läggs ned.

Arbetsförmedlingen åtnjuter ett mycket lågt förtroende och uppvisar svaga resultat. Kristdemokraterna och Alliansen vill därför att Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form läggs ned till förmån för en ny struktur där andra aktörer på arbetsmarknaden spelar en betydligt större roll. Möjligheterna att matcha arbetssökande med arbetsgivare kan i dag med fördel utföras av aktörer som rekryterings- och bemanningsföretag, sociala företag eller ideella organisationer. Det ska finnas skarpa kvalitetskriterier och en gedigen kompetens vad gäller kontroll och uppföljning, så att oseriösa aktörer hålls borta.

Bostadsbristen slår också hårt mot asylsökande och nyanlända, både de som väljer eget boende och de som bor i anvisade boenden med låg standard. Därför vill vi öka rörligheten i och utnyttjandet av det befintliga bostadsbeståndet, t.ex. genom förenklad andrahandsuthyrning. Vi vill också förenkla, snabba på och förbilliga byggandet. Kristdemokraterna ser också att EBO-lagen behöver ses över för att bryta den destruktiva trångboddheten.

5.4 Ett företagsklimat för fler jobb

Sverige behöver ett företagsklimat som lägger grunden för fler jobb. Nya jobb kan inte kommenderas fram av politiker i Sveriges riksdag eller regering. Jobb skapas när människor finner det modan värt att förverkliga en idé, våga satsa sparat kapital och starta och utveckla ett företag. Politikens ansvar är därför att främja ett gott företagsklimat där företagande, entreprenörskap och innovation uppmuntras. Det privata

näringslivet och det enskilda entreprenörskapet är, och kommer alltid att vara, grunden för Sveriges välfärd.

För att sänka trösklarna för de som vill förverkliga sin företagsidé vill vi minska regelkrånglet, begränsa företrädaransvaret och säkerställa att företagen bara behöver lämna en och samma uppgift en gång till myndigheterna. Vi vill också sänka kravet på aktiekapital från 50 000 till 25 000 kronor, eftersom dagens regelverk stänger ute för många potentiella företagare då det inte är anpassat till nya företags verkliga behov av eget kapital.

För att skapa ett gott företagsklimat vill vi säkerställa att företag har råd och möjlighet att anställa. Höga skatter på jobb slår hårt mot unga som söker sitt första jobb och mot de som står långt ifrån arbetsmarknaden. För att stärka framväxten av nya företag och fler jobb vill Kristdemokraterna sänka skatten på arbete, förenkla reglerna kring att starta och driva företag samt tillskapa möjligheten för företag att finnas och verka i hela landet.

En avgörande förutsättning för Sveriges konkurrenskraft är en väl fungerande och underhållen infrastruktur. Satsningar på väg och järnväg i hela landet är en viktig del för att främja både företagande och sysselsättning, likaväl som behovet av flyg för persontransporter kvarstår. Bland annat mot bakgrund av behovet av större arbetsmarknadsregioner vill Kristdemokraterna se investeringar i nya stambanor för höghastighetståg. Vår förhoppning är därför att en bred parlamentarisk uppslutning kring att – och hur – projektet ska genomföras kan komma på plats så att byggnation kan påbörjas.

Många nyanlända och unga får sitt första jobb inom någon del av tjänstesektorn. RUT-avdragen som alliansregeringen införde har öppnat nya marknader och skapat förutsättningar för nya företag och jobb. Samtidigt har dessa avdrag gjort att såväl barnfamiljer som äldre haft råd och möjlighet att få avlastning med vardagssysslorna. Att regeringen valt att nedmontera detta avdrag är ett slag mot alla dessa människor. För att inte tala om alla de småföretagare som vågat ta steget och starta ett företag inom hushållssektorn. Kristdemokraterna vill i stället bredda möjligheterna att använda RUT-avdraget till fler tjänster.

5.5 Reformen för fler bostäder

Sverige har gått från en allvarlig bostadsbrist till en akut bostadskris. Boverket konstaterar att det behöver byggas 88 000 bostäder per år fram till 2020. Samtidigt är regeringens reformagenda för bostadssituationen helt otillräcklig. Deras huvudsakliga svar på bostadskrisen är investeringsstödet för byggandet av billiga hyresrätter. Dessa byggsubventioner har dömts ut av bl.a. Konjunkturinstitutet som menar att investeringsstöd tidigare inte visat sig fungera. Även byggbranschen och flera bostadsforskare anser att subventionerna är fel sätt att angripa problemen med bostadsbristen.

Kristdemokraterna har efterfrågat en bred uppgörelse och allianspartierna har framfört fler än 30 förslag som fokuserar på grundproblemet: att det tar för lång tid och är för komplicerat att bygga. Vi vill förenkla och snabba på byggandet, öka tillgången till byggklar mark och öka rörligheten i och nyttjandet av det befintliga bostadsbeståndet, exempelvis genom förändrade flyttskatter och förenklad andrahandsuthyrning.

Kristdemokraterna och Alliansen fortsätter att efterfråga regelförenklingar. Till exempel har vi föreslagit generösare bullerregler, undantag för tillgänglighetshinder, privat initiativrätt, strandskyddsreformer, enklare planprocess samt minskningar av hur många gånger samma ärende kan överklagas.

En bromskloss på bostadsmarknaden är den bristande rörligheten. Genom ökad rörlighet kan ett stort antal bostäder tillgängliggöras på kort sikt. Alltför många uppger att de bor kvar i för stora hus på grund av de s.k. flyttskatternas utformning. Kristdemokraterna vill att taket för uppskov på reavinstskatten tas bort om man köper ny bostad. Även betalningen av räntan på uppskovet ska kunna skjutas på framtiden vid köp av ny bostad. På så sätt tvingas inte vinsten vid försäljning fram till beskattning om man köper en ny bostad, utan både reavinstskatt och uppskovsränta betalas när personen inte längre gör något uppskov.

Ökade krav vid bostadsköp och kraftigt stigande bostadspriser har ökat behoven av en stor kontantinsats. Det gör att trösklarna in på bostadsmarknaden har ökat lika mycket. Detta tillsammans med ett bristande utbud av hyresrätter gör att allt fler riskerar att stå utan ett eget boende. Kristdemokraterna vill därför skapa incitament för unga vuxna att spara mer till sitt första boende, genom att göra bosparande avdragsgillt mellan 18 och 34 års ålder. Reglerna ska gälla upp till en fjärdedels prisbasbelopp, vilket innebär ca 11 200 kronor per år i sparande. En person kan därmed göra avdragsgilla insättningar på drygt 180 000 kronor i bosparsystemet. Används sparandet till andra inköp än bostad sker en retroaktiv beskattning.

Det krävs reformer för att dämpa drivkrafter att låna och därmed minska hushållens – och ekonomins – sårbarhet framöver. Vi har krävt ändrade regler så att det inte ska vara lönsamt för banker att erbjuda mängdrabatt vid bolån. Vi har också föreslagit amorteringskrav riktade mot bankernas samlade bolånestock för att gynna amortering, samt ändrade regler så att bundna bolån blir mer attraktiva. Vi eftersträvar även en blocköverskridande överenskommelse om en långsam nedtrappning av ränteavdragen, växlat mot sänkta inkomstskatter.

I samband med att en avveckling av ränteavdragen inleds bör ett stöd till kapitalinsats utredas och införas till hushåll som står utanför bostadsägandet. Ett startlån enligt norsk förebild kan stå modell där staten kan bistå med en del av kapitalinsatsen, förutsatt att hushållet klarar bankens krav på bottenlån. Således krävs en strikt kreditprövning och att lånet ska återbetalas med ränta så att stödet inte bidrar till riskuppsygnad eller stimulerar osunt låntagande.

5.6 En skola för kunskap och bildning

Skolans huvuduppgift är att förmedla kunskap, stimulera elevernas intellektuella utveckling och förbereda barn och unga för vuxenlivet. Skolan ska erbjuda den kunskap som behövs för att klara av arbetslivet, men också kunskap för att klara livet som ansvarsfull samhällsmedborgare. Det betyder att skolan måste återupprätta en bildningstradition. Om skolan inte lyckas i sitt uppdrag skapar vi stora framtida problem både för barnen och för Sverige. De sjunkande studieresultaten över tid måste därför tas på största allvar, även om de i de senaste mätningarna har vänt uppåt något.

Lärarna är nyckelpersoner för en skola med hög kvalitet. Kristdemokraternas utgångspunkt är att undervisningen ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet. Lärarnas och rektorns roll behöver stärkas. Deras vidareutveckling måste få en tydligare

forskningsanknytning. Vi vill rensa bland lärares uppgifter och ansvar och ge utrymme för mer lärarledd ämnesundervisningstid.

I dag saknas tusentals lärare och bristen beräknas öka. Det behövs snabbare vägar in i läraryrket genom kortare kompletterande pedagogisk utbildning för personer som har examen i ett relevant ämne eller yrkeskunskap. Lärare ska få vara lärare.

Vi vill också göra mer för att ge nyanlända elever bra förutsättningar att lära sig svenska språket och komma in i den svenska skolan. Det är rimligt att kommunerna ges möjlighet till flexibla lösningar som gör att den ordinarie skolverksamheten kan upprätthålla kontinuitet under tider när många nyanlända barn och unga kommer till Sverige. Det bör tillfälligt införas en möjlighet att examinera gymnasieelever på engelska och erbjuda individuella studieplaner.

För att nyanlända ska nå kunskapsmålen vill vi se en kompetenssatsning för att utbilda fler lärare i svenska som andraspråk. Det behövs även ett specialläraryft för att motverka bristen på speciallärare. Satsningen på karriärlärartjänster bör riktas mer till utsatta områden.

Nyanlända lärare bör kunna börja jobba i skolan med kringuppgifter som kan avlasta legitimerade lärare. På så sätt kommer de in och lär sig om den svenska skolan och blir delaktiga i arbetet under tiden deras kunskaper valideras.

Elevernas hälsa och trygghet i skolan är en grundförutsättning för att ta till sig ny kunskap. Vi ser med stor oro på den psykiska ohälsan bland barn och unga. Skolan ska vara en trygg miljö för alla elever. Vi vill underlätta för fler vuxna i skolan, som exempelvis klassmorfar eller unga vuxna som rastvakter. Konflikthantering bör vara obligatoriskt under lärarutbildningen och ta sin utgångspunkt i skolans värdegrund. Alla skolor ska ha program mot mobbning som vilar på vetenskap och beprövad erfarenhet. Vi vill utöver detta också utöka skolidrotten från 500 till 700 timmar i grundskolan för att alla barn ska röra mer på sig; motion har betydelse för såväl hälsan som skolresultaten.

5.7 Tryggare ekonomi för äldre

Att fler väljer att arbeta längre än till 65 års ålder har många positiva effekter. Det gör att ekonomin förbättras, både för den enskilde och för samhället i stort. Pensionerna förstärks också både för den enskilde och för pensionärskollektivet i stort då inbetalningarna till pensionssystemet blir större. Men inte minst viktig är känslan av samhörighet och tillhörighet som ett arbete ger. Därför ser Kristdemokraterna med allvar på att regeringen återinfört och vidhåller den särskilda löneskatten om 6,5 procent på ersättningar för arbete och inkomst av aktiv näringsverksamhet för personer som fyllt 65 år. I stället för att uppmuntra arbetsgivare att behålla eller anställa äldre, skapar regeringens politik motsatta incitament. Vi vill avskaffa den särskilda löneskatten på seniorer. Dessutom vill vi införa dubbelt jobbskatteavdrag redan från 64 års ålder, för att de äldre själva ska få ut mer av sin arbetsinkomst efter skatt.

Kristdemokraterna vill också att hela skillnaden i beskattning av förvärvsinkomst och pensionsinkomst ska slopas, och vi har finansierat detta redan fr.o.m. den 1 januari 2018. Till skillnad från regeringen anser vi inte att skattesänkningen kan vänta i flera år.

För att förbättra ekonomin för de pensionärer som har de lägsta inkomsterna vill Kristdemokraterna att hyrestaket i bostadstillägget för pensionärer (BTP) höjs till 7 500 kronor för ensamstående och till 3 750 kronor per person för sammanboende, med utgångspunkt i den nu gällande modellen, så att också hyror över det nuvarande taket

omfattas av samma ersättningsgrad. Därutöver föreslår Kristdemokraterna att tilläggsbeloppet inom ramen för BTP höjs med 500 kronor per månad för ensamstående respektive 300 kronor per person och månad för sammanboende. Detta belopp tillfaller alla med BTP. Sammantaget innebär dessa förändringar att det maximala belopp som bostadstillägget för pensionärer kan uppgå till höjs från 5 090 kronor till 7 965 kronor för ensamstående respektive från 2 545 kronor till 4 032 kronor för sammanboende.

5.8 Goda kommunikationer i hela landet

Bra kommunikationer är en förutsättning för tillväxten samt välstånds- och sysselsättningsutvecklingen i vårt land. Vår utgångspunkt är att människor ska kunna bo och arbeta i hela landet. Transportpolitiken ska därför säkerställa en effektiv, långsiktig och miljömässigt hållbar transportförsörjning i hela Sverige.

Kristdemokraterna anser att Sverige måste bryta sitt beroende av fossila bränslen inom transportsektorn. Det krävs långsiktiga och effektiva styrmedel för ökad andel förnybara drivmedel med hög klimatprestanda och för effektivare transporter. Kristdemokraterna vill främja teknikutvecklingen för att nå ett mer hållbart transportsystem.

Kristdemokraterna vill se ökade satsningar på Sveriges infrastruktur. Underhåll och nyutbyggnad av järnvägar, vägar och kollektivtrafik måste ske för att säkra goda kommunikationer i hela landet och möjliggöra ett ökat bostadsbyggande. Därför anser vi att Sverigeförhandlingens förslag om en snabb utbyggnad av höghastighetståg i 320 km/timme bör genomföras under förutsättning att den finansieras ansvarsfullt. Kristdemokraterna vill att sjöfartens skatter och regler ska ge förutsättningar för god konkurrens. Vi vill också se till att polis och tullmyndighet har tillräckliga resurser att kontrollera efterlevnaden av svenska lagar och regler inom åkerinäringen. Miljövänliga bilar ska premieras, flygets miljöpåverkan minskas och cykelinfrastrukturen byggas ut.

Tillgång till bredband med hög överföringskapacitet är avgörande för att människor ska kunna driva företag i hela landet, för att arbeta eller studera på distans, för att ta del av kulturutbudet och för att kommunicera med andra. Kristdemokraternas utgångspunkt är att kommunikationstjänster och bredband i första hand ska tillhandahållas av marknaden och att statens huvudsakliga roll är att skapa förutsättningar för marknaden och undanröja hinder för utvecklingen, men vi vill också inom ramen för landsbygdsprogrammet bidra till bredbandsutbyggnaden på landsbygd och i glesbygd.

5.9 En hållbar miljö- och klimatpolitik

En viktig del av det kristdemokratiska idéarvet är förvaltarskapsprincipen. I vår politik för en hållbar miljö ställs den på sin spets. Klimatutmaningen är vår tids största miljöutmaning. Kristdemokraterna har därför satt ambitiösa mål när det gäller att minska utsläppen, såväl på Sverigenivå som på EU-nivå. Utöver själva miljöfrågan som utsläppen av växthusgaser utgör följer det etiska problemet att det främst är världens fattigaste människor som betalar det högsta priset när jordens medeltemperatur ökar.

Kristdemokraterna har länge drivit på för en grön skatteväxling och lagt flera skarpa förslag. Detta vill vi fortsätta med. Generellt vill vi sänka skatten på arbete och pensioner och höja skatten på miljöförstörande verksamhet. Kristdemokraterna föreslår därför slopad skattenedsättning i gruvindustriell verksamhet, att skattebefrielsen för torv

tas bort, att en råvaruskatt på textilier införs, att en skatt på plastkassar införs samt att en skatt införs på förbränning av osorterade sopor. Därtill ser vi positivt på flera av de ekonomiska styrmedel som stärkts eller införts på senare år, exempelvis bonus–malus.

Vi vill också verka för att förhindra spridningen av giftiga kemikalier i vår miljö. Detta är en viktig aspekt av det förebyggande hälsoarbetet. Inte minst gäller det barns vardagsmiljöer. Vi vill t.ex. ställa högre krav när det gäller barnens leksaker, nappflaskor samt mat och dryck. EU har en nyckelroll i arbetet för att öka kemikaliesäkerheten, bl.a. för att utveckla arbetet med gemensamma åtgärder mot spridning av gifter och läkemedelsrester till våra hav och vattendrag.

Hoten mot den biologiska mångfalden är omfattande om vi tittar på den globala nivån, men även i Sverige. I Sverige bidrar våra skogar och vår landsbygd, exempelvis våra hagmarker, till denna mångfald.

Sveriges havs- och kustområden innehåller också ett rikt artliv och skyddsvärda miljöer. Sverige har under några år ökat antalet marina reservat. Vi måste fortsätta att verka för att inte den ekologiska balansen ska rubbas via exempelvis långväga arter som på olika sätt letar sig hit. Vi vill förbjuda oljeborrning i Östersjön och på ett bättre sätt förebygga och bestraffa oljeutsläpp. Ett tydligare ansvar och prioritering behövs för att sanera gamla vrak som läcker ut olja och kemiska stridsmedel. Det behövs radikala insatser för att återställa Östersjöns hälsa. Alla nationer runt Östersjön har anledning att skyndsamt finna och komma överens om lösningar som hanterar den allvarliga situationen. Sverige bör ta initiativet till att tillföra syre i betydande mängder till bottenarna på valda områden. Vi bör kunna dela kostnaden för storskalig syresättning av Östersjöns döda bottenar med våra grannländer.

5.10 Ett stärkt jordbruk

Jordbruket är viktigt för en nations överlevnad. Även om det i dag endast är en liten del av befolkningen som arbetar inom jordbruket är vi alla helt beroende av dess produkter för att kunna överleva. En lönsam svensk jordbrukssektor är nödvändigt om vi ska kunna ha en inhemsk livsmedelsproduktion i händelse av krig eller kris.

Jordbruket har också en central betydelse för biologisk mångfald och den levande landsbygd och de öppna landskap som är en del av vårt kulturarv.

I många EU-länder är tyvärr miljötänkande och djurskydd jämförelsevis nedprioriterat. Alternativt följs inte de uppsatta reglerna. En bidragande orsak till problemen i svenskt jordbruk är att vi inte har lyckats omsätta den kvalitet på varorna som våra miljö- och djurskyddsregler leder till i reda pengar.

Kristdemokraterna vill fortsätta att värna vår miljö och vårt välutvecklade djurskydd, men vi vill att de lagar och regler som antas verkligen är ändamålsenliga.

En annan utmaning är den dubbelmoral som upphandlingsprocesserna i våra kommuner och landsting bitvis ger uttryck för. Först ställer vi som samhälle höga krav på miljömedvetenhet hos våra bönder. Därefter köper offentliga aktörer in varor som producerats under förhållanden vi aldrig skulle tillåta på hemmaplan. Det rimliga är att offentliga aktörer tar miljöhänsyn och t.ex. använder sig av ändamålsenliga kriterier för miljöanpassad upphandling.

I regeringsställning var vi bl.a. med och sänkte skatten på handelsgödsel och sänkte egenavgifter. Kristdemokraterna drev också på för att minska jordbrukarnas regelkrångel. Vi vill att den förenklingsprocessen ska fortsätta. För att stärka det

svenska jordbrukets konkurrenskraft har vi föreslagit att skatten på den diesel som används inom jordbruket sänks med 1,34 kronor per liter, under förutsättning att inblandningen av biodrivmedel ökar kraftigt.

5.11 Sammanhållning över gränserna

För Kristdemokraterna är det centralt att utrikespolitiken är värdebaserad. Sverige ska stå upp för och försvara universella värden såsom mänskliga fri- och rättigheter, demokrati och rättsstatens principer för att stärka fred, frihet och utveckling, förståelse och försoning. Idén om att alla människor, var de än bor, har samma värde och att vi alla har ett ansvar för varandra utgör en stark motivation till den solidaritet som är grundläggande i den kristdemokratiska ideologin. Människovärdet är universellt och kan därför inte relativiseras av geografiska gränser. De globala klyftorna är med denna utgångspunkt oacceptabla.

Kristdemokraterna vill ha en ambitiös utvecklingspolitik med det slutliga målet att det internationella biståndet en dag inte längre ska behövas. Under alliansregeringen (2006–2014) var Kristdemokraterna pådrivande för att 1 procent av Sveriges bruttonationalinkomst (BNI) avsattes till internationellt bistånd varje år. Vårt förslag till biståndsram för 2018 ligger över 1 procent av BNI enligt den gamla metoden (ENS 1995), men sedan september 2014 används en ny metod (ENS 2010). Vårt förslag till biståndsram motsvarar 1 procent av BNI enligt den nya beräkningsmetoden (ENS 2010). Utöver detta bör staten på olika sätt främja människors frivilliga engagemang och gävgivande till biståndsändamål.

Vi har i dag alla möjligheter att minska barnadödligheten, som till stor del beror på basala och förhållandevis enkelt avhjälpta brister i miljön runt barnen. Just vaccinationsprogram har visat sig vara ett mycket effektivt bistånd då en relativt billig punktinsats bokstavligen kan rädda liv. Fortfarande saknar 780 miljoner människor tillgång till rent vatten i vår värld. Det har förödande konsekvenser för människors hälsa, och barn drabbas särskilt hårt. En av de sjukdomar som sprids i förorenat vatten är kolera, som varje år skördar minst 100 000 människoliv. I det krigshärjade Jemen ser vi nu det största kolerautbrottet i modern tid med 800 000 fall, och det ökar. Även i flyktinglägren i Bangladesh sprids sjukdomen för närvarande i en rasande fart. Det här är en sjukdom som inte borde finnas i vår värld 2018.

Stora humanitära kriser råder i världen och aldrig tidigare har så många människor varit i behov av humanitärt stöd. De fruktansvärda krigen i Syrien och Jemen, situationen i Demokratiska republiken Kongo och Sydsudan, för att nämna några.

Fler människor än på många decennier är nu på flykt. Sverige har jämfört med flera andra europeiska länder tagit emot många flyktingar. Att antalet människor som kommer till Sverige har minskat betyder inte att flyktingsituationen i världen har förbättrats.

Sverige ska fortsätta att ta ansvar och kunna vara en fristad för människor som flyr undan krig, förföljelse och förtryck, men det står inte i motsats till att vi också kraftigt behöver öka satsningarna i närområdet för att skapa trygghet och framtidstro för de medmänniskor som är på flykt. De krigsdrabbade ländernas grannländer har tagit ett stort ansvar i flyktingmottagandet, men de behöver stöd för att kunna öppna för arbetstillfällen och skolgång. Sverige ska verka för att skapa lagliga vägar in i Europa, vilket skulle rädda många liv.

Sammantaget gör det rådande världsläget att vi vill prioritera det humanitära biståndet högre och avsätta en större del av den svenska biståndsbudgeten för humanitära insatser.

För varje man som mättas, för varje kvinna som kommer in på arbetsmarknaden, för varje person som tillåts tänka, skriva, tala, rösta och tillbe fritt – desto större blir chanserna till utveckling. Kristdemokraterna menar att utveckling, fattigdomsbekämpning och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna hänger samman. Efter exceptionella framgångar sedan mitten av 1970-talet rullar nu demokrativågen tillbaka och friheten inskränks. En frihetsmiljard skulle användas till att stötta frihetskämpar. Vi ser hur civilsamhällets utrymme krymper på flera håll, hur oppositionspolitiker, jurister och journalister fångas.

Svensk biståndspolitik bör föras på ett sätt så att det civila samhället stärks. Enskilda organisationer är inte bara oersättliga som genomförare av offentligt svenskt bistånd utan också mycket betydelsefulla då de ger oss enskilda människor en möjlighet att ta ansvar för utvecklingen i världen. Biståndsanslaget ökar kraftigt och ser ut att fortsätta göra så de närmsta åren. Då måste Sverige också stärka kapaciteten hos organisationer som administrerar biståndet.

Förtrycket av religiösa och etniska minoriteter ökar och människors religionsfrihet kränks. För närvarande är kristna en av de allra mest utsatta grupperna i världen, med omfattande förföljelse i Mellanöstern och delar av Afrika och Asien. Sverige bör i internationella sammanhang arbeta för att värna utsatta minoriteter. Alla människors lika värde är fundamentalt, och yttrande- och religionsfrihet är centralt för ett öppet och fritt samhälle.

Kristdemokraterna vill se fredade zoner för minoriteter i Syrien och Irak och en svensk regering som verkar för att den etniska och religiösa utrensningen på kristna (syrianer, kaldéer, assyrier och melkiter), armenier, mandéer, yazidier och andra minoriteter i Irak och Syrien ska erkännas som ett folkmord.

För att de människor som fallit offer för terrorismen ska kunna återfå en tro om framtiden, ett hopp om att morgondagen är ljusare än gårdagen, krävs att de terrorister som ödelagt oskyldiga människors liv ställs inför rätta. Detta kan endast ske om världssamfundet gemensamt agerar och utkräver ansvar från både de länder och de individer som varit ansvariga för massakern. Detta bör ske genom inrättandet av en särskild tribunal för att döma de skyldiga. Detta har gjorts i andra fall, t.ex. i Irak där Iraqi Special Tribunal (IST) upprättades för att utreda och döma de ansvariga för brott mot mänskligheten under Saddam Husseins regim. En motsvarande lösning måste till för offren för terrorismen i Mellanöstern.

5.12 Försvaret och samhällets krisberedskap

För Kristdemokraterna är Försvarsmaktens förmåga att klara ett angrepp mot Sverige av yttersta vikt. Försvarsberedningen har nu också levererat sin första rapport i vilken det slås fast att ett angrepp på Sverige inte kan uteslutas.

För att försvarsförmågan ska stärkas behöver Sverige nå 2 procent av BNP i försvarsanslag 2027. Därför har vi avsatt 540 miljoner mer än regeringen 2018 till Försvarsmakten och sammanlagt 3,9 miljarder, vilket aviserades i höstbudgeten. Detta är nödvändigt för att de båda svenska brigaderna ska bli stridsdugliga, Försvarsmaktens logistiska organisation ska förstärkas, en radikal förbättring av den civila beredskapen påbörjas avseende energi- och livsmedelsförsörjning och återskapandet av en civil

ledningsorganisation och bäddar för den ökning av Försvarsmaktens organisation som kommer att krävas när försvarsbudgeten ökar till 2 procent av BNP. Det gäller möjligheten att ta emot fler värnpliktiga, rekrytering av officerare och anskaffning av materiel.

Kristdemokraterna vill se en ny myndighet som behöver ha ett övergripande ansvar för Sveriges cyber- och informationssäkerhet. Det blev uppenbart i och med säkerhetsskandalen på Transportstyrelsen och är extra akut nu när EU:s NIS-direktiv ska implementeras. Regeringens förslag är att dela upp ansvaret på sex olika myndigheter och på så vis fragmentera arbetet på så vitt skilda myndigheter som Finansinspektionen och Livsmedelsverket. Vi vill samla ansvaret för tillsyn, föreskrifter och operativ implementering hos en aktör. Cybersäkerhet är en avgörande framtidsfråga vi tagit alltför lätt på i Sverige.

5.13 En politik som stöder, inte styr, kulturen

Kulturen hjälper oss att växa som människor och förbinder oss med tidigare generationers erfarenheter. Men den har också en uppgift i att utmana invanda föreställningar. Med andra ord bidrar den till såväl ett samhälles sammanhållning som dess självreflektion. Den kan också hjälpa oss att relatera till vår globala omgivning.

Vår utgångspunkt är att kulturpolitiken ska stödja kulturen snarare än styra den. För Kristdemokraterna är inte minst barnens möjligheter att få ta del i – och av – kulturella verksamheter en prioriterad fråga. För att stimulera detta vill vi återinföra fritidspengen för ekonomiskt utsatta barn och den satsning som kallas Skapande skola. Detta är inkluderande reformer som har säkerställt att även barn och ungdomar från ekonomiskt utsatta sammanhang får ökade möjligheter att delta i kulturlivet.

Folkbildningen, inte minst folkrörelsernas folkhögskolor, har många förtjänster. De ger människor en andra chans och de jobbar förtjänstfullt med integration, bara för att nämna två av deras styrkor.

5.14 Det civila samhället

Ibland kan det låta som om civilsamhället bara är en fritidsaktivitet, ett sidospår till det som sker inom den offentliga sfären eller i den individuella. Vi menar att civilsamhället är något mycket viktigare. Det är här grunden läggs för demokrati, medmänsklighet och ett fungerande Sverige. Kristdemokraternas politik strävar därför efter att stärka det civila samhället och därmed de mellanmänniska kontakterna. Därför syftar vår politik till att värna civilsamhällets oberoende, förenkla dess regelverk och förbättra dess förutsättningar.

Att ett oberoende från andra människor skulle leda till lycka är en missuppfattning. Starka relationer är ett så grundläggande mänskligt behov att det till och med går att mäta i livslängd. Social isolering har värre hälsoeffekter än fetma och är ungefär lika allvarligt som alkohol och rökning⁵. Människan växer i relationer. En politik vars konsekvens blir att de mellanmänniska banden försvagas kan aldrig kompenseras fullt ut med att man stärker banden till offentliga institutioner eller skjuter till ytterligare bidrag. Det offentliga kan från mänsklig synvinkel bara vara ett komplement – inte utgöra samhällets grund.

⁵ <https://ki.se/forskning/ensamhet-ett-hot-mot-var-halsa>.

Graden av det civila samhällets självständighet är nära knuten till organisationernas finansiering. En hög grad av offentlig finansiering kommer också att – beroende på hur den utformas – leda till mer eller mindre direkt och indirekt styrning från det offentliga. Kristdemokraterna vill därför återinföra ett skatteavdrag för gåvor till ideella organisationer som arbetar bland behövande, ett avdrag som regeringen olyckligtvis tog bort. Genom ett gåvoskatteavdrag ökar organisationernas självständighet. Statens påverkan inskränks till att godkänna organisationerna som får del av skatteavdraget. Det är en rimlig avvägning mellan självständighet och offentlig insyn.

5.15 Mer valfrihet och makt till den enskilde

Människors välbefinnande ökar när de har makt att påverka sin egen livssituation. Det gäller alltifrån utbildning och jobb, familjebildning och bostad till vård och omsorg. Att människor kan göra aktiva val för sin hälsa och sitt välmående är betydelsefullt, som att välja äldreboende, vårdcentraler eller hemtjänstutförare. Detta borde vara självklarheter i ett välutvecklat välfärdssamhälle. Givetvis ska det offentliga vara garanten för vården och omsorgen, men vem som utför tjänsterna måste ligga i händerna på medborgarna.

När människor har flera goda utförare att välja bland ökar också kvaliteten i vården och omsorgen. När medborgare jämför, diskuterar och sätter sig in i olika utförares inriktningar och erbjudanden skapas ett engagemang. Mångfalden skapar positiva effekter. Det ger möjligheter för människor att välja bort det som inte fungerar eller aktivt välja en speciell inriktning eller profil. Välfärdsföretagen som satsar på viktiga kompetenser och har utbildad och fortbildad personal gynnas, medan sådana som enbart ser till gamla lösningar på nya problem och utmaningar tappar i attraktionskraft.

Vill vi ha entreprenörer som tillsammans med investerare är med och utvecklar välfärden måste de kunna göra en vinst. Utan entreprenörer och privata välfärdsaktörer kommer självbestämmandet i praktiken att kraftigt begränsas eller försvinna. Det är därför som regeringens vinstutredning är så skadlig; bara att den är tillsatt har gjort att många enskilda aktörer, företag och investerare har valt att stiga åt sidan eller låtit bli att göra investeringar. Riksdagen har också vid flera tillfällen markerat att utredningens inriktning är fel och att det saknas parlamentariskt stöd för att genomföra den stoppolitik som regeringen planerar.

På samma sätt som det är självklart att företag ska kunna gå med vinst är det också självklart att vård och omsorg inte är vilka marknader som helst. De rör människor i utsatta situationer, och möjligheten att bedriva verksamhet inom exempelvis vård och omsorg ska vara förknippad med höga kvalitetskrav, tillståndsplikt och ägar- och ledningsprövning. Det gäller såväl privat som offentligt driven vård och omsorg.

En mångfald av aktörer inom välfärdssektorn är också en förutsättning för att ideellt driven och idéburen vård och omsorg ska kunna växa fram och drivas. I många länder är denna sektor den dominerande leverantören av välfärdstjänster. Men i Sverige är den i stort sett frånvarande. Mer måste göras för att ge dessa organisationer möjlighet att driva verksamhet på välfärdsområdet. Det handlar exempelvis om att förbättra deras möjlighet till kapitalförsörjning och att delta i offentlig upphandling.

De senaste decenniernas utveckling med viktiga valfrihetsreformer har präglat medborgarna i vårt land. Politikens makt har minskat och fler beslut fattas nu vid människors köksbord. Makten att välja och välja bort ska värnas – inte bara när vi är friska eller mitt i livet, utan kanske särskilt när vi blir äldre eller sjuka.

Under Kristdemokraternas tid i regeringen genomfördes vårdvalsreformen, och effekterna av den är positiva med fler vårdcentraler, bättre öppettider och bättre tillgänglighet. Vårdvalsreformen har medfört en ökad tillgänglighet för såväl vårdbehövande som befolkningen i allmänhet, gjort det lättare att lägga livspusslet och ökat egenmakten – det är en utveckling att slå vakt om.

6 Svensk arbetsmarknad behöver reformeras

Sverige har i dag en arbetsmarknad med stora strukturella utmaningar. Antalet arbetslösa i utsatt ställning ökar samtidigt som arbetslösheten bland framför allt inrikes födda är på en mycket låg nivå. Det här resulterar i en tudelad arbetsmarknad där främst personer med lägre utbildning eller som är utrikes födda står utan jobb. Under inledningen av 2018 hade antalet inskrivna arbetslösa i utsatt ställning⁶ ökat till drygt 270 000 personer, vilket är 75 procent av samtliga inskrivna arbetslösa. För dessa grupper är trösklarna in på svensk arbetsmarknad alltför höga, något som Finanspolitiska rådet, IMF och OECD har pekat på.

Centralt för fler jobb är ett gott företagsklimat. Nya jobb kan inte kommenderas fram av politiker i Sveriges riksdag eller regering. Jobb skapas när människor finner det mödan värt att starta och utveckla ett företag och förverkliga en idé och vågar satsa sitt sparkapital. Politikens ansvar är därför att främja ett gott företagsklimat där företagande, entreprenörskap och innovation uppmuntras. Det privata näringslivet och det enskilda entreprenörskapet är grunden för Sveriges välfärd.

En förutsättning för ett gott företagsklimat är att företag har råd och möjlighet att anställa. Höga skatter på jobb slår hårt mot alla de som söker sitt allra första jobb och mot de som står långt ifrån arbetsmarknaden. För att stärka framväxten av nya företag och fler jobb vill Kristdemokraterna sänka skatten på arbete, förenkla reglerna kring att starta och driva företag och öka tillgången på riskkapital.

Många nyanlända och unga får sitt första jobb inom någon del av tjänstesektorn. Inte minst RUT-avdraget, som alliansregeringen införde, har öppnat nya marknader och skapat förutsättningar för nya företag och jobb. Samtidigt har avdragen gjort att såväl barnfamiljer som enskilda haft råd och möjlighet att få avlastning med vardagssysslorna. Att regeringen valt att nedmontera detta avdrag är ett slag mot alla dessa människor och mot småföretagare som vågat ta steget och starta ett företag inom hushållssektorn. Kristdemokraterna har tillsammans med allianspartierna föreslagit en kraftig utbyggnad av RUT-avdraget. RUT-avdraget ska utvecklas så att fler jobb med enklare kvalifikationer blir möjliga. Därför vill Alliansen tredubbla taket i RUT till 75 000 kronor per person och år, samt vidga RUT till att också omfatta flyttjänster, tvättjänster också utanför hemmet och trygghetstjänster. Dessutom bör möjligheten att bredda RUT ytterligare för de över 70 år ses över.

Ett konkurrenskraftigt näringsliv och en stark basindustri förutsätter en trygg och säker energiförsörjning. Rådande marknadsförutsättningar med låga elpriser gör att i stort sett inga energislag är lönsamma i dag samtidigt som investeringsbehoven är stora, inte minst för den svenska kärnkraften. För oss kristdemokrater är det viktigt att den svenska industrin, företag och konsumenterna kan lita på en trygg och tillräcklig

⁶ Till arbetslösa i utsatt ställning räknas utomeuropeiskt födda, arbetslösa 55–64 år, arbetslösa med funktionsnedsättning och arbetslösa med högst förgymnasial utbildning.

energiförsörjning, inte bara i dag utan även i framtiden. Därför tog vi ansvar och slöt en långsiktig energioverenskommelse över blockgränserna som säkerställer detta.

Vi ser också ett stort behov av att förlänga arbetslivet. För att klara exempelvis demografiska utmaningar som framtidens pensioner och välfärdens finansiering så krävs det att fler jobbar fler år och timmar över en livscykel. Vi ser med stor oro på hur regeringen på olika sätt försvårar för flera grupper att komma in och stanna kvar på arbetsmarknaden. Exempelvis har regeringen höjt löneskatten för äldre vilket höjer kostnaderna för att anställa eller anlita dem. Långtidsarbetslösa är också en grupp som befinner sig i en utsatt situation. Antalet personer som varit arbetslösa i över sex månader är nu ca 120 000 personer och har ökat med 22 procent på två år. För denna grupp behövs det nya insatser för att de ska få möjlighet att komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Inför budgetmotionen 2018 lade regeringen ned sin flaggskeppsreform traineejobb. Tidigare utlovade regeringen tiotusentals traineejobb, extratjänster och beredskapsjobb. Men siffrorna visar mer på ett rejält misslyckande. Siffror för mars 2018 från Arbetsförmedlingen visar att av totalt 68 000 utlovade traineetjänster uppgår nu antalet till ca 15 600. Av dessa står de dyra extratjänsterna för nio av tio platser, medan antalet statliga beredskapsjobb är drygt 1 100 stycken.

Extratjänsterna var länge mycket få till antalet. Regeringen har sedan dess öst pengar över reformen för att få främst kommunerna att fixa fram extratjänster. Sedan reformen lanserades 2015 har regeringen höjt subventionsgraden till 100 procent, infört ett handledarstöd på 3 000 kronor per extratjänst, breddat vilka sektorer som kan anställa och infört ett bonussystem på 500 miljoner kronor till de kommuner som anställer.

Reformen blir inte bara allt dyrare, utan också alltmer felriktad. För det är inte de mest utsatta på arbetsmarknaden som får extratjänsterna. Det är nämligen 60 procent av de med extratjänst som har gymnasial eller eftergymnasial utbildning. Fler än var fjärde extratjänst har gått till någon med eftergymnasial utbildning, enligt siffror från Arbetsförmedlingen. I en högkonjunktur står dessa relativt nära arbetsmarknaden och skulle sannolikt fått jobb ändå. Det skapar en stor undanträngning.

6.1 En arbetsmarknad där alla får plats

Kristdemokraternas väg är en helt annan. I vårt Sverige får fler chansen till en arbetsgemenskap och vårt mål är att alla ska kunna jobba 100 procent av sin förmåga. Men för att det ska bli möjligt krävs omfattande reformer för att vända utvecklingen och skapa en arbetsmarknad där alla får plats. Sverige behöver avbyråkratisera arbetsmarknaden, sänka marginaleffekterna, öka matchningen och stimulera fram fler jobb som inte kräver höga kvalifikationer. Vägen till arbete ska inte bli smalare, den ska bli bredare.

Skattelättnader för utsatta grupper på arbetsmarknaden

En grundförutsättning för att fler ska komma i arbete är att det lönar sig att gå från utanförskap till arbete. Detta är den huvudsakliga tanken bakom jobbskatteavdraget, som har varit Alliansens viktigaste redskap för att öka sysselsättningen och minska utanförskapet.

Kristdemokraterna föreslår att det dubbla jobbskatteavdraget, som i dag finns för de som är 65 år eller äldre, utvecklas till att gälla grupper som har svårt att ta sig in på

arbetsmarknaden. Förslaget innebär en skattelättnad för unga under 25, med en förlängning för de som tar en akademisk examen och börjar arbeta innan de fyller 25, för nyanlända under de första fem åren i Sverige och för personer som kommer från långvarig arbetslöshet eller sjukskrivning.

Det dubbla jobbskatteavdraget ges fullt ut upp till arbetsinkomster på 18 000 kronor och trappas sedan successivt av för månadsinkomster upp till 26 000 kronor. För en person med 18 000 kronor i lön innebär det en förstärkning av inkomsten med ca 1 500 kronor per månad. För inkomster över 26 000 kronor ges ordinarie jobbskatteavdrag. Det dubbla jobbskatteavdraget för unga under 25 år är tänkt att öka drivkrafterna för ungdomar att söka och ta ett första arbete. Att man får behålla en större del av sin inkomst gör att det blir mer attraktivt att söka och ta ett jobb, också till en lägre ingångslön. Det gör också att fler breddar sitt sökande av arbete till fler branscher.

När fler kan tänka sig att ta olika jobb skapas det också nya arbeten. Det dubbla jobbskatteavdraget ska även gälla för nyanlända personer som vistats i Sverige i högst fem år. Med den ökade tudelningen på arbetsmarknaden behövs insatser för att dessa människor inte ska fastna i utanförskapet. Att ha en arbetsgemenskap är centralt för integrationen och för att dessa personer ska kunna komma i egenförsörjning. Kristdemokraterna vill därför göra det mer lönsamt att gå från bidragsberoende till arbete, genom sänkta marginaleffekter. Utöver detta föreslår Kristdemokraterna ett jobbskatteavdrag för föräldrar på 500 kronor per förälder, för att möjliggöra mer tid med barnen, förstärka barnfamiljers ekonomi samt minska marginaleffekten av att gå från bidrag och ersättningar till arbete.

Tabell 1 Politik för utsatta grupper på arbetsmarknaden, budgetmotion 2018

Miljoner kronor

	2018	2019	2020
Summa satsningar	8 500	8 850	9 410
Dubbelt jobbskatteavdrag för personer upp till 23 år	4 500	4 500	4 500
Borttagande av särskild löneskatt för äldre	1 500	1 500	1 500
Dubbelt jobbskatteavdrag för nyanlända de första fem åren	550	550	550
Inträdesjobb	550	1 100	1 660
Dubbelt jobbskatteavdrag för personer långt ifrån arbetsmarknaden	500	500	500
Dubbelt jobbskatteavdrag för 64-åringar	300	200	200
Fler och bättre nystartsjobb	300	300	300
Dubbelt jobbskatteavdrag; examen innan 25 års ålder	300	200	200

Snabbare etablering och livslångt lärande

Högskolestuderande i Sverige etablerar sig allt senare på arbetsmarknaden. Jämfört med OECD-länderna i övrigt tar svenska studenter ut examen sent. Enligt SCB ligger etableringsåldern i dag så högt som vid 29 år, vilket är väsentligt högre än i andra jämförbara länder. Svenska studenter slutför samtidigt sina akademiska studier sent relativt jämförbara länder. Under 2014 var den genomsnittliga ålder då svenskar tar ut sin första kandidatexamen 28,1 år, att jämföra med OECD-snittet på 26,1 år eller Storbritanniens 23,5 år.

Dels är fenomenet med ”sabbatsår” mellan gymnasiestudier och akademiska studier vanligt, dels tar många studenter längre tid än nödvändigt på sig för att slutföra sina studier.

Kristdemokraterna föreslår därför en studiemedelsreform som begränsar studiemedelsmöjligheten något för de som läser fristående kurser eller kortare program och förbättrar samma möjligheter för de som läser längre utbildningar.

Dessutom vill vi se en examensbonus för personer som tar ut en akademisk examen senast det år de fyller 25. Bonusen innebär två år med dubbelt jobbskatteavdrag därefter. Det ger incitament att lägga på ett extra krut med studierna, ta ut sin examen och etablera sig tidigare på arbetsmarknaden. Om man skulle kunna tidigarelägga den genomsnittliga examensåldern med ett eller ett par år skulle det göras stora vinster för den enskilde, som skulle få högre livsinkomst och pension – men också för samhället i stort som skulle få större avkastning på utbildningen.

Det livslånga lärandet måste också underlättas. När vi blir allt äldre krävs att även äldre på arbetsmarknaden har möjlighet att omskola sig eller fördjupa kunskaperna inom ett visst ämne, för att på så sätt få utveckla sig själv och följa med i kunskapskraven på arbetsmarknaden. Därför vill Kristdemokraterna utöka möjligheterna för äldre att få studiemedel, genom att höja åldersgränsen för studiemedel med tre år till 59 års ålder. Det ökar flexibiliteten att studera och pröva något nytt i livet.

Inträdesjobb

Kristdemokraterna har tillsammans med allianspartierna föreslagit inträdesjobb, en ny anställningsform för unga under 23 utan gymnasieexamen och nyanlända de fem första åren, som gör det väsentligt billigare för företag att anställa och för enskilda att få sitt första jobb. Inträdesjobben innebär att en person kan anställas till 70 procent av rådande ingångslön i kollektivavtal under maximalt tre år. Lönenivån blir något lägre då 30 procent anses motsvara tid för att lära sig jobbet på jobbet. Därefter övergår anställningen i en anställning med 100 procent lön. Med Kristdemokraternas förslag om dubbelt jobbskatteavdrag för de nämnda grupperna kan vi öka grupperna disponibla inkomster, samtidigt som bruttolönen blir lägre. Sammantaget sänker detta trösklarna in på arbetsmarknaden och fler får chans till ett första jobb, arbetslivserfarenhet och utveckling.

Fler platser i yrkesvux

Kristdemokraterna bedömer att personer som går yrkesvuxenutbildningar har långt större möjlighet att få ett arbete efter utbildningen än efter en arbetsmarknadsutbildning upphandlad av Arbetsförmedlingen. Den bedömningen bygger delvis också på att arbetsgivare troligtvis får en mer negativ uppfattning om en person som gått en arbetsmarknadsutbildning än om en som gått annan utbildning.

Yrkesprogramsutredningen som tillsattes av alliansregeringen 2013 överlämnade sitt betänkande Välja yrke (SOU 2015:97) till regeringen i november 2015 med en rad förslag på yrkesutbildningens område. I utredningen identifierades en rad branscher där det råder rekryteringssvårigheter till yrken som inte kräver eftergymnasial utbildning. Det är t.ex. kockar, lastbilmekaniker, medicinska sekreterare och installationselektriker. Inom smalare branscher råder det brist på glasmästare, fastighetstekniker, bagare och många fler.

En utbyggnad av antalet yrkesvuxplatser borde inte bara leda till att fler som i dag är arbetslösa får jobb utan till att hela samhället fungerar bättre när viktiga bristyrken kan besättas med kunnig personal. Regeringen bygger ut yrkesvux, men Kristdemokraterna satsar 300 miljoner kronor mer än regeringen på yrkesvux per år under hela

budgetperioden. Totalt ökar Kristdemokraterna medlen med 900 miljoner per år på yrkesvux 2018–2020.

Effektivisera arbetsmarknadspolitiken

För närvarande är det svårt att överblicka den djungel av arbetsmarknadsstöd som företagare och arbetslösa har att lära sig och förhålla sig till. Det finns instegsjobb, nystartsjobb, traineejobb, jobb- och utvecklingsgaranti, trygghetsanställningar, offentligt skyddat arbete, särskilt anställningsstöd, förstärkt särskilt anställningsstöd och många andra.

Olika stöd och anställningsformer med olika villkor, utformning och tidsgränser har lagts till de gamla stöden och skapat en för arbetsgivarna, de arbetssökande och i viss mån även arbetsförmedlarna svårgenomtränglig struktur.

En driftig företagare som lever för sin affärsidé har inte möjlighet att sätta sig in i alla stödformer och har inte tid att ta reda på hur han eller hon ska bete sig för att företaget ska kunna ta del av ett stöd enligt en viss stödform eller vilka krav den anställde i så fall måste uppfylla. Syftet med stöden är gott. Men resultaten är i många fall undermåliga. En konsekvens har snarare blivit att Arbetsförmedlingens 12 600 anställda administrerar arbetslöshet snarare än att förmedla jobb. Varje arbetsförmedlare förmedlar i genomsnitt tio jobb på ett år – mindre än ett jobb i månaden. Detta har dragit ned förtroendet för myndigheten. Kostnaden för programmen och de subventionerade anställningarna är också hög, och särskilt nedslående för vissa program och stöd.

Arbetsgivarna är kritiska och negativa i bedömningen av myndigheten. Svenskt Näringsliv har visat att en majoritet av företagen inte använder Arbetsförmedlingen i samband med rekryteringar, och att av de företag som använder Arbetsförmedlingen ger 38 procent ett mycket dåligt betyg. Arbetsmarknadspolitiken behöver en grundlig renovering.

Kristdemokraterna föreslår därför att:

- Arbetsmarknadsutbildning inom ramen för Arbetsförmedlingen avskaffas
- Avveckla extratjänsterna
- Avveckla de statliga beredskapsjobben
- Fler platser inom yrkesvuxenutbildningen skapas
- Instegsjobben avskaffas
- Särskilt och förstärkt särskilt anställningsstöd avskaffas
- Arbetspraktikprogrammen samordnas
- Anslaget till Arbetsförmedlingen minskar med 10 procent när många uppgifter försvinner, vilket innebär 840 miljoner kronor 2018
- Tillskott till trygghets- och lönebidragsanställningar för personer med funktionsnedsättningar

7 Vård och omsorg att lita på

Kristdemokraternas hälso- och sjukvårdspolitik utgår från att varje människa är unik och att alla personer har samma absoluta och okränkbara värde. Alla ska kunna lita på att hälso- och sjukvården fungerar när den behövs.

Därför genomförde vi kristdemokrater ett antal viktiga reformer under vår tid i regeringsställning då vi hade ansvar för vård- och omsorgsfrågorna. Tyvärr har den nuvarande regeringen valt att stoppa flera av dessa viktiga reformer. Kömiljarden och andra prestationsbaserade ersättningar till vården och omsorgen har tagits bort, valfriheten hotas genom förslag om vinsttak och den viktiga utredningen om framtidens äldreomsorg (Äldreutredningen) har lagts ned. Kristdemokraterna anser att vården och omsorgen tillhör framtidens viktigaste frågor som kräver såväl resurser som politiskt engagemang och reformer. Därför fortsätter vi att presentera en reformagenda som gör att det välfärdssvek som den nuvarande regeringen står för kan vändas till ett välfärdslöfte.

7.1 En hälso- och sjukvård i världsklass

Svensk hälso- och sjukvård håller en mycket hög medicinsk kvalitet, ofta rankad i världsklass, när du väl får tillgång till den. Dessvärre har vårdköerna nära nog fördubblats sedan 2014. 83 000 personer väntar på ett första specialistbesök eller operation längre än vad lagen tillåter.⁷ Därtill gör systemet med 21 olika landsting vården ojämlig. Den medicinska kvaliteten och chansen att överleva t.ex. svåra cancerdiagnoser skiljer sig åt beroende på var i landet patienten bor. Vi har dessutom för lite primärvård. Detta gör att för många personer söker sig till akuten i stället för vårdcentralen – trots att de inte behöver sjukhusvård.

Sjukvården uppvisar alltså både brister och hög kvalitet samtidigt. Därför krävs en politik som både stärker det som fungerar väl och vågar ompröva invanda föreställningar och strukturer. Kristdemokraterna föreslår därför en rejäl reformagenda som svarar upp mot detta.

Tabell 2 Kristdemokraternas tidigare förslag inom hälso- och sjukvård

Miljoner kronor

	2018	2019	2020
Förstärkt primärvård	3 000	3 000	4 000
– varav elevhälsogaranti	380	380	380
Vårdplatsgaranti sjukhusvård	2 000	2 000	3 000
Återinförd kömiljard	1 000	1 000	1 000
Vårdserviceteam	1 100	1 100	1 100
Patientansvarig läkare	300	300	300
Förstärkning av psykiatrin	150	175	225
Regionala cancercentrum (RCC)		500	500
Sammanlagt	7 550	8 075	10 125

⁷ SKL Öppna jämförelser, www.vantetider.se (avläst i mars 2018).

Statligt ansvar för sjukvården

I dag skiljer sig den medicinska kvaliteten och resultatet åt beroende på var i landet man bor. Dagens organisation med 21 landsting hämmar kvaliteten. Det är inte rimligt. Dessutom får vårdpersonal som utför mer avancerade behandlingar inte göra det tillräckligt ofta för att utveckla sin expertis. För att alla – i hela landet – ska få tillgång till högkvalitativ vård anser Kristdemokraterna att det krävs ett ökat statligt ansvarstagande för vårdens organisation. Då kan även resurserna nyttjas effektivare och vi kan säkra en god, jämställd, effektiv och jämlik sjukvård.

Återinför en reformerad och förbättrad kömiljard och stärkt vårdgaranti

Alliansregeringen införde under Kristdemokraternas ledning den s.k. kömiljarden – ett prestationsbaserat ersättningssystem som gav landstingen förutsättningar och drivkraft att arbeta kontinuerligt, strategiskt och metodiskt med att korta köerna och stärka vårdgarantin. Dessvärre avvecklade den nuvarande regeringen kömiljarden 2015. Sedan dess har köerna i det närmaste fördubblats och uppfyllelsen av vårdgarantin har kraftigt försämrats. Vi vill därför återinföra en reformerad och förbättrad prestationsbaserad ersättning likt kömiljarden. Patienter ska inte behöva vänta på vård längre än absolut nödvändigt. Vi vill därför även förstärka vårdgarantin så att man ska få träffa rätt vårdkontakt inom 24 timmar samt införa en yttre tidsgräns på 120 dagar som omfattar hela vårdkedjan. Det innebär att från första kontakt, specialistbedömning, diagnos, provtagning, röntgen etc. till genomförd åtgärd ska det gå maximalt 120 dagar.

Vårdplatsgaranti inom sjukvården

I dag har Sveriges sjukhus konstanta överbeläggningar, vilket innebär att patienter vårdas på en vårdplats som inte uppfyller kraven på fysisk utformning, utrustning och bemanning. Det kan handla om att patienter vårdas i korridorer eller i värsta fall utlokalisering på en avdelning som saknar rätt medicinsk kompetens. Överbeläggningar och utlokaliseringar påverkar patientsäkerheten men ställer även vårdpersonalen inför svåra etiska problem när de ska välja ut vilka patienter som ska placeras var. Den situation runt överbeläggningar som tidigare ansågs vara en sommarkris är numera normaltillstånd. Om man ser till rikssnittet i landet så har antalet överbeläggningar ökat från 3,2 patienter av 100 (januari 2014) till 5,5 patienter av 100 (januari 2018). I likhet med vårdköerna är det stora varianser i överbeläggningar mellan olika landsting, men också mellan olika sjukhus inom ett landsting/en region. Målet måste vara att alla patienter får plats på en vårdavdelning med rätt medicinsk kompetens. För att det ska vara möjligt att uppnå behövs fungerande vårdkedjor och på många platser även en ökning av antalet tillgängliga vårdplatser. Det måste finnas tillräckligt med luft i systemet för att klara belastningstoppar.

Kristdemokraterna föreslår därför att landstingen får en prestationsbaserad ersättning när de klarar målet om maximalt 90 procents beläggning i genomsnitt varje månad under året. Genom en prestationsbaserad ersättning kan varje landsting på ett ändamålsenligt sätt göra de förändringar som är nödvändiga och ersättningen betalas ut när målen nås.

Investering i primärvården

Primärvården har generellt för låg tillgänglighet, vilket gör att många vänder sig till sjukhusens akutmottagning även för åkommor som egentligen inte kräver akut sjukhusvård. Därför vill Kristdemokraterna öka tillgängligheten till primärvården genom mer flexibla öppettider på obekväma tider såsom kvällar och helger. Detta ska möjliggöras exempelvis genom att vårdcentraler samverkar i regionerna, att vårdcentraler placeras i anslutning till akutmottagningar, tillskapande av fler vårdplatser inom primärvården och att digitala vårdinsatser blir en naturligt integrerad del i primärvården.

Fortsatt satsning på regionala cancercentrum (RCC)

Allt fler insjuknar i och lever med cancer. Väntetiderna varierar kraftigt beroende på bostadsort. Kristdemokraterna etablerade under alliansregeringen den nationella cancerstrategin och regionala cancercentrum (RCC). Inom RCC i samverkan pågår ett arbete med att förkorta väntetiden till behandling genom införande av ett nationellt system med standardiserade vårdförlopp (SVF). SVF beskriver vilka utredningar och första behandlingar som ska göras inom en viss cancerdiagnos, samt vilka tidsgränser som gäller dels för hela förloppet, dels för de olika utredningsstegen. Kristdemokraterna anser att regeringen begår ett allvarligt misstag när man har valt att upphöra med finansieringen av RCC efter 2018. Genom att inte fullfölja och fortsätta att utveckla arbetet med nivåstrukturer och det samlade strategiska arbetet inom RCC riskerar vi att se en försämring i stället för en förbättring av tillgänglighet och kvalitet inom cancervården.

En förbättrad förlossningsvård

Det finns stora skillnader i förlossningsvårdens kvalitet beroende på var man bor. För att höja professionens kompetens avseende vilka metoder som är evidensbaserade för att förebygga och behandla förlossningsskador vill vi skapa ett kompetenscentrum runt förlossningsvården och eftervården. Vi vill också utöka platserna på barnmorskeutbildningen, skapa förutsättningar för mentorskap från yrkeserfarna barnmorskor och skapa möjligheter till barnmorskeledda enheter i direkt anslutning till universitetssjukhusen. Vi vill också säkerställa möjligheten för de som bor långt ifrån en förlossningsavdelning att få bo på ett patienthotell i nära anslutning till sjukhuset inför stundande förlossning.

En förstärkt barn- och ungdomshälsovård.

Ökad psykisk ohälsa hos barn och unga är ett av vår tids största samhällsproblem. Vi måste tillsätta en bred utredning för att kartlägga och undersöka orsakerna till denna ökande psykiska ohälsa. Med den kunskapen kan vi identifiera vilka som är i riskzonen och rikta förebyggande insatser. Vi vill även ge landstingen/regionerna ett samlat uppdrag för hela barn- och ungdomshälsovården inklusive elevhälsan och barn- och ungdomspsykiatri (BUP). Vi vill också införa en elevhälsogaranti som innebär att varje elev ska kunna komma i kontakt med elevhälsan varje dag. Köerna till BUP måste kortas ytterligare genom en återinförd prestationsbaserad ersättning kopplad till den förstärkta vårdgarantin med ett första besök inom 30 dagar.

För att stärka föräldrarna i deras viktiga roll satsar vi också på att de ska få tillgång till familjerådgivning och föräldrastödsprogram, både under barnets yngre år och under tonårstiden.

Vårdserviceteam – tid att fokusera på vård och omsorg

För många som arbetar inom vården är arbetssituationen pressad. Vi vill därför att personalen ska avlastas från arbetsuppgifter som visserligen är viktiga för att omvårdnad ska fungera men som inte kräver en längre vårdutbildning – s.k. vårdnära service. Arbetsuppgifterna kan exempelvis vara att servera mat och plocka undan disk efter måltider, att sköta förråd, transporter av patienter och prover mellan olika avdelningar eller städning. Genom att anställa servicepersonal inom vården kan vi frigöra tid från undersköterskor och sjuksköterskor så att de kan fokusera på vård och omvårdnad av varje enskild patient. Samtidigt skapas arbetstillfällen som inte kräver höga kvalifikationer.

7.2 Att åldras i trygghet och värdighet

Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt och ha tillgång till god vård och omsorg. Var och en ska ses som en person med eget och unikt värde med skilda intressen och bakgrunder. God vård, ett behovsanpassat boende och självbestämmande över sin vardag är en självklarhet – hela livet.

Tabell 3 Kristdemokraternas tidigare äldreomsorgsförslag

	2018	2019	2020
Äldreboendemiljard	1 000	1 000	1 000
Personalgaranti inom hemtjänsten	800	800	800
Äldreboendegaranti, investeringsstöd	550	550	550
Hemtagningsteam	500	500	500
Vårdserviceteam äldreomsorg	500	500	500
Geriatriskt centrum	240	150	150
Återinfört omvårdnadslyft	200	200	200
Värdighetsgaranti	150	150	150
Nationell demensplan	100	100	100
Utbildning chefer äldreomsorg	50	50	50
Sammanlagt	4 090	4 000	4 000

Stora personalsatsningar inom äldreomsorgen

Genom Omvårdnadslyftet gavs äldreomsorgens medarbetare möjlighet att vidareutbilda sig och skaffa specialistutbildning. Kristdemokraterna vill återinföra Omvårdnadslyftet för att fortsätta att stärka både den grundläggande och den specialiserade kompetensen bland personal inom äldreomsorgen. Vi satsar också på ledarskapsutbildning för äldreomsorgens chefer.

I dag brister dessvärre personalkontinuiteten inom hemtjänsten i flera kommuner, vilket riskerar att skapa oro och otrygghet hos de äldre. År 2017 fick varje hemtjänsttagare över 65 år besök av i snitt 15 olika personer från hemtjänsten under en

14-dagarsperiod.⁸ För att främja en hög personalkontinuitet vill Kristdemokraterna se en prestationsbaserad ersättning som fördelas mellan de kommuner som lyckas minska eller hålla antalet hemtjänstpersonal per hemtjänsttagare över 65 år till maximalt tio under en 14-dagarsperiod.

Fler äldreboendeplatser måste till nu

Många äldre vill bo kvar i sitt hem så länge som möjligt. Men det finns också en stor grupp äldre som upplever otrygghet och ensamhet och därför behöver en annan boendeform. I dag får många äldre vänta på en plats i särskilt boende eller annat anpassat boende, då det råder brist på platser.

Kristdemokraterna kräver att den som fyllt 85 år ska ha en lagstadgad rätt att flytta till ett anpassat boende som t.ex. särskilt boende eller trygghetsboende när personen själv bedömer att behovet finns. För att råda bot på platsbristen vill vi införa en äldreboendemiljard som ska fördelas mellan de kommuner som ger äldre en boendeplats i tid (inom tre månader). När kommunerna inte klarar att leverera särskilt boende i tid anser vi också att det behövs höjda vitesbelopp. De kan i dag bli så låga som 10 000 kronor. Vi vill också se ett förhöjt investeringsstöd för att fler särskilda boenden, trygghetsboenden och seniorboenden ska byggas och att mer resurser ska gå till kommuner med hög andel äldre.

Valfrihet och en värdighetsgaranti i varje kommun

Varje person har egna kunskaper och erfarenheter som det är värt att ta vara på och ta hänsyn till. Därför behöver vi värna äldres rätt till självbestämmande. På Kristdemokraternas initiativ infördes därför begreppet värdegrund i socialtjänstlagen: ”Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund).” Kristdemokraterna vill också att varje kommun ska införa lokala värdighetsgarantier inom äldreomsorgen.

Äldres mat och måltider bör ges ökat fokus eftersom mat, livskvalitet och välbefinnande hänger ihop. Vi vill utöka valfriheten inom äldreomsorgen till att omfatta hemsänd mat. Vi vill även se bättre möjligheter till hemlagad mat. Med ökad kunskap om äldres näringsbehov och en prioritering av maten för hälsan kan vi undvika att äldre blir undernärda inom omsorgen. Därför vill vi genomföra ett nationellt måltidslyft.

Stärkt demensvård

Alla som har en demenssjukdom eller misstänkt demenssjukdom ska ha rätt till kvalificerad utredning, diagnos och behandling. Detta kräver i sin tur kompetent, välutbildad och välmotiverad personal. Vi vill därför ta fram en nationell demensplan i syfte att främja och sprida ökade kunskaper om demenssjukdomar. Vi vill också inrätta geriatriska centrum i tre regioner i Sverige för att ge förutsättningar för klinisk forskning, utbildning, vård och rehabilitering och samarbete mellan kommun, primärvård och slutenvård. Vi anser vidare att det är viktigt att utveckla stöd för anhöriga till personer med demenssjukdom.

⁸ Socialstyrelsen: Öppna jämförelser 2017 – Vård och omsorg om äldre, Jämförelser mellan kommuner och län.

Stoppa vinstjakten i välfärdssektorn

I dag finns ett reellt hot mot hela välfärden på grund av att regeringen vill införa vad de kallar ett vinsttak för privata aktörer, men som i praktiken skulle innebära gravt försämrade möjligheter att långsiktigt driva och utveckla dessa verksamheter. Vinsttaket skulle försämma förutsättningarna för privata, och även för många idéburna, aktörer så radikalt att de flesta inte skulle kunna fortsätta att driva sina verksamheter. Priset för detta betalas av våra äldre, barn och patienter. Den offentliga verksamheten har inte kapacitet att fånga upp alla de människor som i dag har valt en privat aktör. Alla äldre som i dag väntar på att få en äldreboendeplats skulle få vänta ännu längre.

Kristdemokraterna anser att regeringen bör lägga tid på ändamålsenliga och skarpa kvalitetskrav och uppföljning, i stället för att föra en klappjakt på en viss typ av utförare i välfärden.

7.3 Stärk socialtjänsten

Välfärdssamhället ska bygga på att enskilda och grupper av människor som familj, grannar och föreningar i första hand ges möjlighet att ta ett stort ansvar för den nära omgivningen. Med subsidiaritetsprincipen som grund ska det offentliga stödja de naturliga nätverken. Men det offentliga är ytterst ansvarigt för att alla ska kunna leva ett tryggt och värdigt liv.

Socialtjänsten och dess medarbetare utför ett viktigare och svårare arbete än de ibland får erkännande för. Att ytterligare stärka professionens ställning, kompetens och auktoritet i det arbetet är därför en viktig politisk uppgift. Därför stöder vi satsningar på att öka bemanningen, kompetensen och kvaliteten.

Situationen sedan 2015 har tydliggjort de svårigheter som kommunerna redan tidigare har upplevt i vissa lägen när de inte klarat sitt uppdrag fullt ut. För att avlasta kommunernas socialtjänst krävs en förnyad ansvarsfördelning och nya arbetsformer. Vi anser därför att en nationell krissocialjour bör inrättas. När kommunerna bedömer att de behöver extra hjälp kan sådan avropas från den nationella krissocialjouren. Med en nationell organisation kan resurserna användas bättre. Dessutom kan riskerna för att barnens trygghet och rättssäkerheten åsidosätts minimeras.

För oss kristdemokrater är det en självklarhet att besparingskraven i LSS-utredningens direktiv ska tas bort. Vi kan inte acceptera att besparingar görs på stöd till de personer i vårt samhälle som behöver det mest – det som är kärnuppgifter i vår gemensamt finansierade välfärd. Vi har under lång tid satt press på den socialdemokratiskt ledda regeringen för att ändra lagen och återupprätta den fullständiga intentionen med LSS. Det finns inga ekonomiska vinster om minskningar av assistans leder till sämre stöd och i vissa fall till och med högre totala samhällskostnader.

8 Kristdemokraternas tillkommande reformer våren 2018

8.1 Flytta vården närmare medborgarna

På bara några få år har vårddköerna i Sverige fördubblats. Därför behöver vi lägga mer resurser på sjukvården och prioritera ned annat. Men vi behöver också se över och förändra sjukvårdens organisation.

En flaskhals i svensk sjukvård består i att primärvården är underdimensionerad, vilket gör att många går till akuten och väntar där i stället. En annan är att svensk sjukvård är uppdelad i 21 politiskt styrda organisationer. Huruvida man överlever en viss cancerdiagnos kan i värsta fall hänga på vilken av dessa man bor i. Det är oacceptabelt. Kristdemokraterna vill förändra sjukvården så att den fungerar för medborgarna. Det kräver flera genomtänkta reformer.

Alla äldre ska ha rätt till hemsjukvård

För att främja trygghet och en god vård och omsorg utifrån individuella behov vill vi att alla äldre ska ha rätt till hemsjukvård.

Den demografiska utvecklingen ger en ökad efterfrågan på vård och omsorg av äldre

Medellivslängden har ökat i stort sett utan avbrott i Sverige under 250 år i en takt som motsvarar två månader per år. I dag är den förväntade medellivslängden drygt 84 år för kvinnor och nästan 81 år för män.⁹ Andelen äldre i befolkningen kommer därför att växa. Statistik från SCB visar att vi under de kommande tio åren kommer att se en 40-procentig ökning av antalet äldre över 80 år och en 20-procentig ökning av antalet äldre över 85 år jämfört med i dag. Efter 2026 visar prognosen att åldersgruppen över 85 år kommer att öka mest.

Många äldre har en god hälsa och kan ta hand om sig själva långt upp i åldern, men åldrandet är för många samtidigt förenat med försämrad hälsa. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (Vårdanalys) rapporterade nyligen¹⁰ att befolkningen som är 75 år eller äldre har ett större vårdbehov än yngre åldersgrupper – 89 procent rapporterar att de har någon kronisk sjukdom, jämfört med 80 procent i åldersgruppen 65–74 år.

Den höga andelen äldre som är multistjuka eller som har kroniska sjukdomar har av naturliga skäl ett särskilt stort behov av en individanpassad, samordnad och kontinuerlig vård och omsorg. Det är därför viktigt att säkerställa att rätt kompetens finns tillgänglig. Men en god vård och omsorg ställer också stora krav på helhetssyn, kontinuitet och samverkan över specialitets-, professions- och organisationsgränser.

Särskilt höga krav ställs på omsorgen vid demenssjukdom. Socialstyrelsen redovisade nyligen¹¹ att det insjuknar mellan 20 000 och 25 000 personer i en demenssjukdom varje år. Det innebär att det finns mellan 130 000 och 150 000 personer

⁹ Socialstyrelsen, Vård och omsorg om äldre – Lägesrapport 2017.

¹⁰ Vårdanalys 2017: Vården ur patienternas perspektiv – 65 år och äldre. En jämförelse mellan Sverige och tio andra länder.

¹¹ Socialstyrelsen 2018, Nationella riktlinjer – Utvärdering 2018 Vård och omsorg vid demenssjukdom – Sammanfattning med förbättringsområden.

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20812/2018-3-1.pdf>.

med demenssjukdom i Sverige i dag. Socialstyrelsens prognos visar att antalet personer med demenssjukdom nästan kommer att fördubblas fram till 2050. Det är därför oroväckande att andelen kommuner som har multiprofessionella demensteam har minskat från 56 procent (2014) till 45 procent (2018). I de team som finns är det dessutom mycket ovanligt att personal från såväl landstinget som kommunen ingår. Dessutom visar rapporten att det saknas både kompetens och praktiska förutsättningar inom hemtjänsten, vilket gör att personer med demenssjukdom som bor hemma inte får de insatser som de skulle behöva.

Bristande samverkan mellan hemtjänst och hemsjukvård

Socialstyrelsen definierar hemsjukvård som ”hälso- och sjukvård när den ges i patients bostad eller motsvarande och där ansvaret för de medicinska åtgärderna är sammanhängande över tiden”. Hemsjukvård är därmed en vårdform som stärker de äldres trygghet och deras rätt till en god vård utifrån deras individuella behov.

Eftersom insatser kopplade till hemtjänst eller äldreboende (särskilt boende) regleras via socialtjänstlagen (SoL) medan hemsjukvård regleras via hälso- och sjukvårdslagen (HSL) krävs det en god organisatorisk samverkan för att den äldres enskilda behov, inte byråkratiska regelverk, ska vara ledande för att säkerställa en god vård och omsorg.

En rapport från Socialstyrelsen visar att 2015 var det drygt 87 procent av alla personer med kommunal hälso- och sjukvård (80 år eller äldre) i ordinärt boende som även hade hemsjukvård (tre kommuner rapporterade 100 procent). I särskilt boende hade 95 procent tillgång till hemsjukvård (50 kommuner rapporterar 100 procent). Av de personer (80 år eller äldre) som hade hemtjänst var det dock endast 70 procent som också hade hemsjukvård.

Även hemtjänstpersonal vittnar om att det ofta är stuprörstänk runt de olika aktörerna som ska erbjuda vård och omsorg av de äldre. Det kan exempelvis handla om att en undersköterska upptäcker ett sår på den äldres ben, men då personen inte är inskriven i hemsjukvården blir han eller hon hänvisad till akuten i stället för att få hjälp i hemmet. Detta trots att vårdbehovet egentligen inte krävde sjukhusvård. Det kan också handla om att hemsjukvården inte är tillräckligt flexibel eller tillgänglig när det sker en förändring i den äldres hälsotillstånd. Låt säga att en undersköterska bedömer att det krävs en läkarbedömning av den äldres allmäntillstånd vid misstanke om exempelvis en begynnande demenssjukdom. Då läkare i dag inte finns tillgänglig inom hemsjukvården är transport nödvändig till sjukhuset, kanske med hjälp av ambulans, och efter flera timmars väntan görs en bedömning av läkare. När den äldre återvänder till sitt hem har han eller hon i och för sig fått medicinsk hjälp men processerna har gjort att den äldre har blivit alltmer förvirrad och allmäntillståndet har försämrats ytterligare.

Inom hemtjänsten kan vården och omsorgen dessutom bli påfrestande för många äldre eftersom det är ständiga byten av hemtjänstpersonal. I genomsnitt besöker 15 olika personer från hemtjänsten de äldre under en 14-dagarsperiod.¹² När personalkontinuiteten är låg vittnar äldre om att de får besök av så många olika personer att de har tappat räkningen. En känsla av otrygghet och en oro för att personalen inte vet hur den enskildes behov ska mötas är utbredd. Det är också svårt för många äldre att orientera sig och se helheten i den vård och omsorg som ges. Vårt tidigare förslag om personalgaranti inom hemtjänsten syftar till att motverka denna problematik.

¹² Socialstyrelsen, Öppna jämförelser 2017 – Vård och omsorg om äldre, Jämförelser mellan kommuner och län.

Brist på kontinuitet och helhetsperspektiv inom vården av äldre

Enligt en studie gjord av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) präglas inte vården av svårt sjuka äldre av det helhetsperspektiv som krävs. Istället görs punktinsatser utan ett större helhetsperspektiv och utan uppföljning. För patienter med kroniska sjukdomar finns det ofta symtom som är viktiga att vara vaksam på för att de själva (eller tillsammans med anhöriga) ska kunna fatta informerade beslut om sitt sjukdomstillstånd och när de bör söka vård. Men rapporten från Vårdanalys visar att endast 43 procent av äldre med en eller flera kroniska sjukdomar har blivit informerade av vårdpersonalen om vilka symtom de ska bevaka – det svagaste resultatet bland de länder som deltar i undersökningen. Resultatet blir att den äldre söker vård för sent. Denna brist på uppföljning, kontinuitet och samordning medför onödiga kostnader för vården men framför allt oacceptabla brister och onödiga sjukhusinläggningar för den äldre patienten.

Kristdemokraterna initierade under alliansregeringen den s.k. äldreutredningen i syfte att nå målet att alla äldre i Sverige ska kunna åldras i trygghet och självbestämmande med tillgång till en god vård och omsorg – hela livet – även vid omfattande och sammansatta vård- och omsorgsbehov. Dessvärre stoppades utredningen av den sittande socialdemokratiskt ledda regeringen.

Förarbetet till Äldreutredningen visar att så många som var sjätte patient över 65 år återinskrivs oplanerat i sjukvården inom 30 dagar efter att ha skrivits ut. Detta är framför allt påfrestande för patienten, men det tar också stora resurser i anspråk. Utredningen bedömde att 122 000 vård dygn inom slutenvården skulle kunna undvikas genom att skapa en bättre personcentrerad organisation runt äldre med omfattande och sammansatta vård- och omsorgsbehov. Tryggare hemgång, förstärkt utskrivningsprocess, rutiner för en mer sammanhållen vård och omsorg och en välfungerande hemsjukvård är exempel på insatser som minskar återinskrivningar av äldre. Den 1 januari 2018 trädde lagen om samverkan vid utskrivning från slutenvård och sjukvård i kraft. Det är ett steg i rätt riktning, men det krävs utökade insatser för att samverkan ska fungera effektivt i praktiken. Vi kristdemokrater har länge varit pådrivande i att införa s.k. hemtagningssteam. Teamet kan exempelvis bestå av undersköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter. Det vore även värdefullt om kommunens medicinskt ansvariga sjuksköterska (MAS) och om personal som är medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR) ingick i teamet. Detta arbetssätt innebär att personal som är känd för patienten finns med från att hemgången planeras, kan följa med hem, ordnar med mat och läkemedel för de första dagarna och kanske gör en första anpassning av boendet samt etablerar kontakt med hemtjänst och säkerställer att rehabilitering påbörjas skyndsamt.

Det finns även förutsättningar för att minska antalet regelmässiga vårdbesök för äldre med kroniska sjukdomar. Vårdanalys visar i en rapport¹³ att en tredjedel av personerna över 65 år med kroniska sjukdomar som gör regelbundna besök på sjukhuset för sin vård ser möjligheter att utföra delar av sin behandling hemma, förutsatt att de får stöd och utbildning av vårdpersonalen. Dessvärre visar samma rapport att Sverige har det svagaste resultatet bland samtliga jämförda länder när det gäller att möjliggöra för patienter med någon kronisk sjukdom att vara delaktiga i sin egen vård genom att förse dem med en behandlingsplan och diskutera målsättningar och prioriteringar för vården.

¹³ Vårdanalys 2017: Vården ur patienternas perspektiv – 65 år och äldre. En jämförelse mellan Sverige och tio andra länder, kapitel 6.

Om denna slutenvård och regelmässiga vårdbesök skulle kunna överföras till de äldres egna hem eller äldreboende och där utföras av personal som har särskild utbildning i geriatrisk och/eller palliativ vård skulle flera fördelar uppnås. Viktigast vore att vården av de äldre skulle förbättras genom att onödiga transporter och miljöbyten undviks. En annan positiv effekt skulle bli att trycket på akuten och slutenvården skulle minska påtagligt när äldre fick bättre vård hemma. Mot bakgrund av de starkt växande vårdköerna och långa väntetiderna på akuten vore det mycket välkommet.

Förväntad brist på personal inom välfärdssektorn

Välfärden står inför en stor rekryteringsutmaning när antalet barn och gamla ökar betydligt mer än de i arbetsför ålder. Stimulering av nyrekryteringar och insatser för att behålla personal inom äldreomsorgen kommer att vara avgörande under de kommande åren. Vi instämmer med slutsatserna i SKL:s rekryteringsrapport.¹⁴ Det gäller att arbeta med flera parallella strategier såsom att skapa en attraktiv arbetsmiljö, använda innovativ välfärdsteknik och kompetenshöjande insatser samt utmana invanda organisatoriska strukturer mellan kommuner, landsting och regioner.

Kristdemokraternas förslag för att stärka de äldres rätt till hemsjukvård

- Alla äldre ska ha rätt till hemsjukvård så att deras rätt till trygghet och en god vård och omsorg utifrån deras individuella behov kan stärkas. Det innebär att vissa insatser som i dag regleras enligt hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen bör regleras via ett gemensamt lagrum som tydliggör att den äldre har rätt till samordnade hälso- och sjukvårdsinsatser såväl i sitt egna hem (ordinärt boende) som i särskilt boende.
- Hemsjukvården ska bestå av ett multiprofessionellt team av undersköterskor, distriktssjuksköterskor, arbetsterapeuter, fysioterapeuter, dietister och demenssköterskor för att motverka stuprörstänk inom organisationen.
- Hemsjukvårdsteamet får ansvaret för att samordna vården och omsorgen kring den äldre personen samt kommunicera med biståndshandläggaren och personal ansvarig för samordnad individuell plan (SIP). Hemsjukvårdsteamet har också ett ansvar för att vara kontaktpunkt mot anhöriga. Detta medför ett utvidgat vård- och omsorgsansvar för personalen i hemsjukvården.
- Under tiden efter en medicinsk behandling av en äldre person ska hemsjukvårdsteamet ha ett ansvar för personens återhämtning och rehabilitering. Kristdemokraterna bedömer att det är av stort värde för patienterna att få ett omfattande stöd under den perioden. En framgångsrik rehabilitering kan påtagligt underlätta för patienten framöver, vilket kan leda till ett minskat vårdbehov och även lägre kostnader.
- Primärvården ska vara bas för den större delen av den vård som ges till de mest sjuka äldre. Kontinuerlig och samordnad kontakt ska hållas med hemsjukvårdsteamet.
- För att få till stånd en fungerande vårdkedja över huvudmannaskapsgränsen krävs en delaktig läkarmedverkan i hemsjukvården. Därför måste de äldre ha rätt till en fast läkare som har det övergripande ansvaret för den äldre.
- Vi föreslår att kommuner ges möjlighet att anställa läkare i syfte att klara vårdkedjan inom hemsjukvården med bibehållen medicinsk kvalitet.

¹⁴ SKL: Sveriges viktigaste jobb finns i välfärden – rekryteringsrapport 2018.

- Fler mobila enheter som kan ge vård i hemmet i de fall detta är en bättre lösning än inläggning vid sjukhus.
- Det ska krävas kompetens motsvarande undersköterskor för att jobba i hemsjukvården. Det är viktigt att personalen har grundläggande medicinsk utbildning för att kunna bedöma den äldres status, kunna ta emot delegationer, föra en dialog med teamet om utvecklingen och vidareförmedla hälsostatus till andra vårdgivare. Samtidigt ska personalen ha rätt omvårdnadskunskaper. För att säkerställa kompetensen vill vi återinföra Omvårdnadslyftet.
- Det ska finnas tydliga nationella krav på utbildningarna inom vård- och omsorgsområdet för att säkerställa kvaliteten på kompetensutvecklingen.
- Utökad möjlighet till ”vardagsrehabilitering” i syfte att stärka den äldres allmäntillstånd. Genom bibehållen eller förbättrad fysisk kapacitet kan den äldre få förbättrad livskvalitet och möjlighet att vara mer delaktig i exempelvis sin dagliga hygien eller sysslor i hemmet.
- Utökad stöd till anhöriga.

Finansiering

- Hemsjukvården blir en primärkommunal uppgift och genom denna förstärkning avlastas den landstingskommunala sjukvården.
- Gruppen som omfattas av förslaget inom särskilt boende, hemtjänst och boende i ordinärt boende är ca 95 000 personer och kostnaden per brukare är 65 000 kronor vilket gör att kostnaden blir totalt 6,2 miljarder kronor per år.
- Kristdemokraterna har avsatt 3 miljarder 2019 och 4 miljarder för 2020 och 2021 för bättre primärvård. Halva det årliga beloppet tas i anspråk för hemsjukvård.
- Kristdemokraterna avsätter därutöver 200 miljoner kronor i nya pengar i sin ekonomiska vårmotion för ändamålet.
- Eftersom hemsjukvård för äldre kan antas minska trycket på såväl primärvård som sjukhusvård i landstingsregi ska en växling av statsbidrag ske från landstingen till kommunerna. Den växlingen bör uppgå till 3,5 miljarder kronor för att hemsjukvården ska vara fullt finansierad.
- Kristdemokraternas tidigare förslag om vårdserviceteam i äldreomsorgen och hemtagningsteam avskaffas eftersom hemsjukvården fyller samma funktion fast på ett bättre sätt. Hemsjukvården ska utföra det rehabiliteringsarbete som hemtagningsteamerna tidigare var avsedda för.

Alla kommuner ska erbjuda äldresamtal

Hälsofrämjande strategier för äldre har en avgörande betydelse för att upprätthålla och öka funktionsförmågan, bibehålla eller förbättra egenvården samt stimulera ett socialt nätverk. Genom att erbjuda hälsofrämjande insatser till äldre kan vi bidra till ett längre självständigt liv med god livskvalitet. Även socialt nätverk och sociala aktiviteter, exempelvis lärande aktiviteter och deltagande i kulturella evenemang, är en förutsättning för ett hälsosamt åldrande.

Det finns ett stort problem i Sverige med ensamhet och isolering bland äldre, inte minst gäller detta personer över 85 år. Detta får återverkningar i såväl den psykiska som den fysiska hälsan. Förutom det mänskliga lidandet kan det också leda till ett ökat vård- och omsorgsbehov.

Ett sätt att motverka otrygghet hos den äldre i förhållande till det egna åldrandet är att erbjuda alla äldre över 80 år ett samtal om livssituationen och det som kommunen kan erbjuda. I Danmark erbjuder kommunen samtliga personer över 75 år ett sådant samtal om året. Det kan handla om att peka på de sociala möjligheter som frivilligorganisationer i kommunen erbjuder, möjligheter gällande träning och egenvård, kostfrågor och den hjälp och service som finns via kommunens regi eller via RUT-tjänster.

Vissa kommuner bjuder i dag in äldre till samtal om livssituationen. Vi anser att samtliga kommuner ska erbjuda denna typ av ”äldresamtal”.

Äldresamtalen ger en möjlighet för vården att upptäcka medicinska behov i tid – så att allvarigare hälsotillstånd kan undvikas. Samtalen kan dessutom – och inte minst – bidra till att skapa trygghet och bryta ensamhet för den äldre – något som i sig kan höja livskvaliteten och skjuta upp behovet av andra mer omfattande omvårdnadsinsatser. Socialstyrelsen har nyligen påvisat att det finns behov av att utveckla rutiner för att upptäcka missbruk av alkohol bland äldre då andelen personer över 65 år som har alkoholproblematik ökar i förhållande till yngre åldersgrupper. Även här kan äldresamtalen spela en viktig roll.

Kristdemokraterna vill att äldresamtal ska erbjudas av hemsjukvårdsteam till alla som fyllt 80 år som inte har hemtjänst eller bor i särskilt boende och på det sättet får kontakt med omsorgsinsatser. Äldresamtalen riktar sig till en grupp på drygt 320 000 personer och förslaget beräknas kosta 160 miljoner kronor per år och ryms inom vår primärvårdssatsning.

Fler läkare i primärvården så att alla kan få fast läkare

Kristdemokraterna har tidigare pekat på att primärvården i Sverige är förhållandevis underdimensionerad jämfört med andra länder. Det skapar problem såväl i primärvården som i slutenvården, vilket visar sig genom långa vårdköer. Enligt en jämförelse genomförd av Vårdanalys har Sverige relativt många specialistläkare och relativt få allmänläkare – det tredje lägsta antalet bland 19 länder. Andelen allmänläkare har fallit i Sverige sedan 2009.¹⁵ Bristen på allmänläkare förväntas tillta under kommande år.

Enligt samma studie träffar svenska läkare färre patienter varje år än läkarna i samtliga andra länder. En trolig orsak är den underdimensionerade primärvården. Studien visar också att Sverige ligger i topp bland länder där patienter som vänder sig till akutmottagningen gör det för att ingen primärvård fanns tillgänglig. Ett av primärvårdens mest akuta problem är den kroniska bristen på allmänläkare. Sverige har alldeles för få allmänläkare (och de som finns arbetar inte sällan deltid). Bristen finns där trots att platserna på läkarutbildningen har ökat över åren. Bakgrunden är att när utbildningarna till specialist (ST-utbildning) ska dimensioneras, så avgör landstingen själva antalet utbildningsplatser. Inte sällan sker bedömningarna till och med på kliniknivå.

Sedan 1960-talet har ansvaret för läkares grundutbildning och vidarebildning delats mellan staten och landstingen. Staten har ansvarat för läkarnas grundutbildning vid universiteten. Landstingen har ansvaret för den allmäntjänstgöring (AT) som krävs för att få läkarlegitimation. När läkarexamen och allmäntjänstgöring är avklarade kan alla läkare genomgå en cirka fem år lång specialiseringstjänstgöring (ST).

¹⁵ <https://www.vardanalys.se/wp-content/uploads/2017/12/PM-2017-4-primarvard-europa-final.pdf>.

Specialiseringstjänstgöring innebär att legitimerade läkare anställs inom landstingen som ST-läkare och utvecklar sin specialistkompetens. Avsaknaden av nationell samordning och kontroll när det gäller dimensioneringen av ST-läkarutbildningen måste åtgärdas.

Kristdemokraternas förslag

- Nationell styrning genom lagfäst rätt till fast läkare, innebär att landstingen måste leva upp till detta krav. För att klara det tillför Kristdemokraterna resurser för patientansvarig läkare på totalt 450 miljoner kronor de närmaste tre åren samt en primärvårdssatsning på 5 miljarder kronor som innebär att närmare 800 fler läkare successivt ska kunna anställas i detta syfte till 2021.
- De landsting som inte klarar att ge de patienter som så önskar en fast läkare får inte ta del av Kristdemokraternas extra statliga pengar till primärvården.
- Staten ska ta ett ansvar för att tillräckligt många allmänspecialister utbildas. Bristen på allmänläkare förväntas tillta under kommande år. Därför behöver det finansiella och operativa ansvaret för fördelningen av ST-läkarutbildning i allmänmedicin flyttas från regioner och landsting till staten. Regeringen bör också utreda formerna för ett omskolningsprogram av läkare som vill bli allmänläkare. Sådana insatser har genomförts tidigare i samband med 1990-talets husläkarreform och torde kunna ge ett tillskott av allmänläkare på sikt.
- För att klara situationen på kort sikt är det rimligt att fler specialistläkare än allmänspecialister kan komma in i ett inledande skede.
- Ett annat sätt för läkare att komma närmare medborgarna är genom egna mottagningar i primärvården. Därför måste det bli enklare att starta mindre vårdcentraler. Landstingens ersättningsmodeller måste anpassas även till dem. För närvarande ställs höga krav på att en vårdcentral ska ha en rad kompetenser vilket gör att ett alltför stort startkapital krävs. För att säkerställa en rimlig arbetsbelastning i primärvården bör läkaren själv kunna begränsa antalet patienter som är listade på mottagningen. Om fler enskilda läkare startar mottagningar ökar den exponeringen av läkare mot medborgarna – dvs. patienterna.

Vårdkrisen kräver fler specialistsjuksköterskor

För att åtgärda kompetensbristen inom vården har antalet utbildningsplatser till olika vårdutbildningar byggts ut under flera år. Även i år fortsätter den utbyggnaden, men takten måste öka för att möta behovet. Särskilt stort är behovet av fler utbildningsplatser inom förlossningsvården, psykiatrin och vissa specialistsjuksköteutbildningar.

Även utbildningsplatser till exempelvis undersköterskor ska byggas ut och utbildningen ska i ökad utsträckning kunna ske parallellt med sfi-utbildning för den som behöver det. I sin höstbudget avsatte Kristdemokraterna 100 miljoner 2018, 200 miljoner 2019 och 300 miljoner 2020 mer än regeringen för detta ändamål.

Men signalerna om personalbrist har blivit ännu starkare.

I december 2017 uppgav Arbetskraftsbarometern att det råder stor brist på nyutexaminerade specialistsjuksköterskor inom alla inriktningar. SCB bedömer att denna brist kommer att öka på sikt om ingenting görs, och läget är osäkert. Det beror till del på att pensionsavgångarna fram till 2035 förväntas bli omfattande. SCB bedömer att med nuvarande utbildningstakt och om samtliga nyutexaminerade arbetar i Sverige, vilket inte är helt sannolikt på grund av efterfrågan från Norge, skulle tillgången på

specialistsjuksköterskor vara ungefär densamma som i dag. Det är helt otillräckligt eftersom efterfrågan kommer att öka fram till 2035.

Kristdemokraterna anser att landstingen bör uppmuntra människor att utbilda sig till sjuksköterska och specialistsjuksköterska även genom ekonomiska incitament som ersatta studielån och bibehållen lön för de sjuksköterskor som studerar till specialistsjuksköterska.

En del erfarna specialistsjuksköterskor träffas numera också av 52 procents marginalskatt med regeringens inkomstskattepolitik, vilket kan riskera att få en hämmande effekt på sjuksköterskors intresse för att studera till specialistsjuksköterska.

Kristdemokraterna föreslår nu att utbildningsplatserna för specialistsjuksköterskor byggs ut med närmare 300 platser 2019 och 450 platser 2020 till en kostnad av 30 miljoner kronor respektive 50 miljoner kronor, och 750 platser till en kostnad av 80 miljoner kronor 2021.

8.2 LSS att lita på

LSS är den största frihets- och delaktighetsreformen för människor med funktionsnedsättningar som någonsin genomförts i vårt land, och kanske i världen. Den rödgröna regeringen har under flera år sakta men säkert ägnat sig åt ett slags smygavveckling av reformen. Regeringen gav exempelvis Försäkringskassan i uppdrag att bevilja färre timmar och tillsatte en utredning med syftet att minska assistansen. Samtidigt har regering varit passiv när ny rättstillämpning fått stora negativa konsekvenser. Av Försäkringskassans egna analyser framgår att antalet brukare inom assistansersättningen började gå ned i november 2015 och sedan dess har fortsatt minska trots att den demografiska utvecklingen inte ger för handen att en sådan minskning är väntad. Enligt senaste tillgängliga uppgifter hade antalet assistansberättigade fram till februari 2018 minskat med 1 400 personer.

En förklaring till detta är att under de senaste två åren har antalet personer som nybeviljas assistansersättning drastiskt minskat och det fortsätter att minska. Enbart 16 procent av de som ansökte under första halvåret 2017 fick sin ansökan beviljad, jämfört med närmare 43 procent 2014. Främsta orsaken till detta tycks vara en ny rättstillämpning, varav förskjutningen i tillämpningen delvis har införts långt efter att dom fallit. Även personer som under lång tid haft assistansersättning beviljad får med den nya rättstillämpningen sitt beslut indraget eller neddraget vid omprövning. Även kommunernas beslut om insatser enligt LSS tycks ha påverkats av den nya rättstillämpningen.

Att personer med mycket omfattande stödbehov inte längre får det stöd enligt LSS som var avsikten när lagen infördes 1994 måste åtgärdas omgående. Det är för oss uppenbart att det krävs ändring i lagstiftningen för att stoppa den kraftiga inskränkning som regeringen låtit pågå.

En dom från Högsta förvaltningsdomstolen den 13 april 2018 tydliggör att rättstillämpningen från 2016 i vissa delar varit direkt felaktig. Med detta klagande förväntas fler kunna beviljas assistansersättning vid ny prövning vilket är välkommet. Dock kvarstår rättstillämpning som gör att personer med omfattande behov nekas personlig assistans. Utan ändringar i lagen kan inte intentionen med LSS-lagstiftningen återupprättas.

Förutom att allt fler nekas ersättning eller får sin ersättning begränsad så har uppräknings av schablonen successivt under alltför lång tid urholkats. Även om det

från början fanns underlag som gav stöd för att under en period ha en lägre uppräknings av schablonersättningen så är det svårt att se hur det som från början var en tillfällig justering kan fortgå utan att få allvarliga konsekvenser. När löneutvecklingen enligt de nyligen tecknade avtalen mellan parterna ligger på 2,2 procent och regeringens uppräknings enbart är 1,5 procent så innebär det att ersättningen inte täcker de ökade kostnader som finns för assistenter.

Kristdemokraterna föreslog redan i höstens budget en höjning av schablonen med 2,2 procent och därutöver en förstärkning med ytterligare 300 miljoner under 2018, 400 miljoner under 2019 och 450 miljoner kronor under 2020. Då gapet mellan vilka som i dag ges rätt till ersättning enligt LSS-lagstiftningen och vilka som borde ges detta har växt ytterligare så avsätter vi nu ytterligare 300 miljoner 2019 och sedan 350 miljoner årligen för att fler ska kunna beviljas statlig assistansersättning. Det innebär att vi för år 2020 har avsatt 1,75 miljarder mer än regeringen.

8.3 Fler vägar till jobb

Sfi med yrkesutbildning

Sedan 2014 har antalet asylsökande till Sverige varit mycket stort, och de människor som beviljas uppehållstillstånd behöver beredas vägar in i samhället via bl.a. det svenska språket och en egen försörjning. Nyckeln till god integration är en bra utbildning i svenska och en utbildning som kan ge jobb. Medan arbetslösheten bland inrikes födda är på en mycket låg nivå är mer än var femte utrikes född arbetslös. Enligt Arbetsförmedlingen är 270 000 människor, varav en majoritet är utrikes födda, klassade som i utsatt ställning, vilket innebär att de står långt ifrån arbetsmarknaden. Den ökade tudelningen på arbetsmarknaden är oroväckande och det behövs insatser för att dessa människor inte ska fastna i ett långvarigt utanförskap. En arbetsgemenskap är centralt för integrationen och för att dessa personer ska kunna komma i egenförsörjning.

Kristdemokraterna har tillsammans med Alliansen presenterat förslag på en särskild anställningsform – inträdesjobb – där personer med lägre utbildningsnivå får chansen att lära sig jobbet på jobbet till en något lägre ingångslön under en begränsad tid. Kristdemokraterna har också föreslagit ökade drivkrafter för nyanlända att arbeta genom ett dubbelt jobbskatteavdrag som ökar lönsamheten att gå från bidrag till arbete och främjar framväxt av fler typer av jobb. Dessa förslag sänker trösklarna in på arbetsmarknaden. Därtill krävs utbildningsinsatser i såväl språk som yrkesutbildning i ett tidigt skede i etableringen för att stärka förutsättningar för fler nyanlända i arbete och möta kraven på den utbildning som krävs på arbetsmarknaden. Därför storsatsar Kristdemokraterna i vårt budgetalternativ bl.a. på fler platser i yrkesvux och yrkeshögskola.

Yrkesvux är en mycket framgångsrik utbildningsform, medan språkutbildningen genom sfi inte uppvisar samma goda resultat.

Ett skäl till det kan vara att utbildningen i huvudsak organiseras så att personen först lär sig enbart svenska under flera år och därefter kan börja på en reguljär utbildning. Det gör målet om ett arbete mer avlägset och motivationen riskerar att sjunka. Känslan av att inte komma vidare kan lättare etableras och språkstudierna kan synas mindre relevanta än vid en tydlig yrkesutgång.

Det finns i dag utbildningsplatser som kombinerar sfi och yrkesutbildningar, där yrkeslärare och sfi-lärare arbetar gemensamt med yrkesdelarna, och som har en tydlig

yrkesutgång: undersköterska, kock, maskinförare, målare, murare, golvläggare, barnskötare osv.

Sfi med yrkesutbildning innehåller sfi-kurser och kurser på gymnasial nivå. En del av utbildningstiden är praktik inom de yrken som studieanordnaren erbjuder och det ger ofta goda chanser till arbete efter avklarad utbildning. Sfi-kurserna ger kunskap i det svenska språket men är också delvis anpassade för yrkesvalet och arbetsmarknadens krav, i syfte att ge en så komplett svensk kunskap som möjligt. Utbildningen kan också skapa ett bättre sammanhang och motivation för eleverna att lära sig svenska när målet med utbildningen blir en yrkeskunskap och en väg in i egen försörjning. Det är också bra för samhällsekonomin när yrkesutbildningen, mot företrädesvis bristyrken, kan lösa en del av den matchningsproblematik som finns på svensk arbetsmarknad.

I tidigare analyser av sfi med yrkesutbildning har det funnits farhågor om att utbildningen i svenska hamnar i skymundan när yrkesdelen tar upp tid. Skolinspektionen påpekar dock i en rapport från 2018 att så inte är fallet, utan menar att de yrkesinriktade delarna kompletterar den reguljära sfi-undervisningen.¹⁶

Behoven är stora. Mellan 2012 och 2016 ökade antalet elever som gick sfi med 40 procent, från drygt 142 000 elever till 199 000. För att kunna erbjuda fler denna typ av utbildning har samverkan mellan kommunerna stärkts de senaste åren, genom bl.a. en överenskommelse mellan allianspartierna och regeringen gällande statsbidrag till samverkan i yrkesvux.

Under 2018 samverkade 289 kommuner och fick därmed del av statsbidraget för att anordna sfi med yrkesutbildning. Behoven och intresset för detta växer, och det är på många håll nu ett naturligt inslag i utbildningsutbudet. Men utvecklingen går alltför långsamt. Samverkan, tillsammans med ekonomiskt stöd, kan möjliggöra även för mindre kommuner att erbjuda sfi med yrkesutbildning, som annars har det svårt att anordna utbildningen. Det kommer att behövas väsentligt mer av denna typ av utbildning för att korta etableringstiden och lösa de utmaningar vi står inför med en hög arbetslöshet bland främst utrikesfödda och rådande matchningsproblem på arbetsmarknaden.

Dessutom är arbetskraftsbristen påtaglig i Sverige. Inom både offentlig och privat sektor är antalet misslyckade rekryteringsförsök på mycket höga nivåer. Arbetsgivarna har svårt att få tag på rätt kompetens, oavsett om det gäller låg- eller högutbildade. Under 2017 var bristen stor bland yrken som kökspersonal, hantverkare, byggarbetare, vårdpersonal och lastbils- och maskinförare, enligt Arbetsförmedlingen.

Därför krävs nu reformer så att utvecklingen med kombinationsutbildningar kraftigt påskyndas. Ju fler platser som kommer till stånd inom ramen för kombinerad sfi och yrkesutbildning, desto fler olika yrkesutgångar kan erbjudas. Målet måste vara att alla som vill ska kunna erbjudas denna kombination av utbildning.

Verksamheten borde förstärkas kraftigt. Det måste bli lättare för nyanlända att få en plats på sfi med yrkesutbildning. Att ge de nyanlända goda förutsättningar att ta till sig av det svenska språket samtidigt som de får en chans att utbilda sig till ett yrke bör prioriteras väsentligt högre.

Under 2018 beviljades statsbidrag för 4 200 årsplatser av kombinerad sfi och yrkesutbildning. Samtidigt har antalet som läser sfi ökat med ca 14 600 personer per år. Vi menar att denna typ av kombinationsutbildning stegvis bör bli huvudalternativet för

¹⁶ <https://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Granskningsrapport/Kvalitetsgranskning/svenska-for-invandrare/>.

de flesta som ska lära sig svenska språket och därmed erbjudas av alla kommuner, i regional samverkan.

Därför föreslår Kristdemokraterna att verksamheten förstärks med 400, 500 respektive 600 miljoner kronor per år, vilket innebär en utbyggnad på 8 000 till 12 000 fler platser under perioden. Dels öronmärker vi de 300 miljoner kronor per år som vi satsade på yrkesvux, utöver regeringen, i vår skuggbudget.

Därutöver föreslår vi nu att ytterligare 100, 200 respektive 300 miljoner ska anslås till dessa utbildningar.

Genom att kraftigt öka inslaget av kombinerade yrkes- och sfi-utbildningar – fullt utbyggd innebär satsningen att 12 000 platser öronmärks till denna typ av utbildning – kan flera olika yrkesutgångar erbjudas över hela landet i regional samverkan. Den som står i färd med att läsa sfi kan alltså samtidigt välja mellan utbildning till olika vård- och omsorgsyрки, barnsomsorgsyрки, livsmedelsyrки och hantverks-, bygg- och transportyrки.

8.4 Ökad trygghet

Bygg ut hela rättskedjan och statlig närvaro i hela landet

Kristdemokraterna föreslår i sitt budgetalternativ att antalet poliser ska öka med 10 000 till 2025. Det är ett högt satt mål och det är möjligt om vi inför ettåriga polisutbildningar vid sidan av de nuvarande treåriga utbildningarna, och genom att det blir möjligt för kommuner att finansiera poliser för de ändamål man i kommunen anser viktiga – i stället för väktare med extremt kort utbildning.

Kristdemokraterna vill även möjliggöra löneökningar för poliser. Ett ökat antal poliser kommer att kräva att hela rättskedjan kan hantera de ökade antal rättsfall som kommer att bli resultatet.

Sedan millennieskiftet har antalet tingsrätter reducerats radikalt: från 96 stycken i slutet av 1990-talet till endast 48 stycken i dag. Syftet har varit att effektivisera domstolsverksamheten och säkerställa att alla domstolar har tillräckligt många mål för att upprätthålla den juridiska kompetensen.

Utbyggnaden av polisväsendet som Kristdemokraterna och många andra partier vill se kommer dock att kräva att antalet tingsrätter ökas. Även kapaciteten i andra delar av domstolsväsendet behöver öka.

Regeringen Löfven har under innevarande mandatperiod föreslagit att flera statliga myndigheter ska flytta ut på mindre orter. Kristdemokraterna är inte bestämt motståndare till den politiken men myndighetens förmåga att klara sin uppgift måste komma allra främst. Konsekvenserna av tidigare myndighetsflyttar stämmer till eftertanke. När regeringen nu beslutade att Strålsäkerhetsmyndigheten ska flytta till Katrineholm t.ex. är det inte säkert att detta övervägdes tillräckligt noggrant. Myndigheter som är experttunga måste ligga på platser där personer med rätt utbildning bor eller åtminstone inom pendlingsavstånd.

I vårt demokratiska samhälle är domstolarnas rättskipande verksamhet central. Domstolarnas uppgift är att handlägga mål och ärenden på ett rättssäkert och effektivt sätt och avkunna dom inom rimlig tid.

Att återupprätta tingsrätter handlar inte om att utlokalisera statliga jobb utan framför allt om att rättskipning ska ske där medborgarna är. Kristdemokraterna föreslår därför en utbyggnad av domstolsväsendet för att åstadkomma detta. Ytterst är det

Domstolsverket som avgör vilka orter som passar för domstolar. Men Kristdemokraterna pekar på nedanstående platser som lämpliga.

Utöver en utbyggnad av antalet tingsrätter med fem domstolar är det dags att också öppna en ny hovrätt. Detta eftersom Domstolsverkets senaste årsredovisning visar att man har en problematisk ärendebalans. Karlstad, som redan har en tingsrätt och en förvaltningsrätt och därmed hög juridisk kompetens, bedöms vara en lämplig ort för en ny hovrätt.

Likaså kammarrätterna har problem med ärendebalansen vilket gör att Malmö bör få vara säte för en ny kammarrätt. Slutligen bör en ny hyres- och arrendenämnd inrättas i Örebro.

Kristdemokraternas förslag innebär att anslag 1:5 Sveriges Domstolar inom utgiftsområde 4 ökas med 560 miljoner kronor 2019 och därefter 410 miljoner kronor årligen.

Tabell 4 Kristdemokraternas satsning på nya domstolar

Miljoner kronor

	Införandeår	Permanent kostnad
Kostnad för upprättande	150	
<i>Löpande kostnader</i>		
Nya tingsrätter		
Arvika	40	40
Västervik	40	40
Örnsköldsvik	40	40
Katrineholm	40	40
Värnamo	40	40
Ny hovrätt		
Karlstad	100	100
Ny kammarrätt		
Malmö	100	100
Ny hyres- och arrendenämnd		
Örebro	10	10
	560	410

Förbättrat gränsskydd genom ett reformerat tullverk

Det svenska Tullverket har genomgått stora förändringar sedan Sveriges medlemskap i EU. Men den fria rörligheten inom EU som för mycket gott med sig får inte innebära att svenska gränser står oskyddade. Kristdemokraterna lanserar nu ett antal förslag för att stärka tullens brottsbekämpande verksamhet och gränsskyddet.

Tullverket är i dag för starkt inriktat på att vara en uppbördsmyndighet under Finansdepartementet. Det innebär att deras huvuduppgift är att kontrollera införseln av punktskattepliktiga varor och driva in skatt. Tullen söker också efter narkotika och illegala vapen. Men vi menar att tullen har för svaga befogenheter. Det är en del i en

kedja som gjort att Sverige kallats för ett ”smörgåsbord” för internationella stöldligor. Endast 3 procent av inbrotten i Sverige klaras upp. Tullen tvingas se på när misstänkt stöldgods lämnar landet och saknar ett uppdrag i regleringsbrevet att kontrollera utförsel.

Tullen behöver i ökad utsträckning bli en gränsskyddsmyndighet som kan beivra alla typer av brott vid gränsen. Inte minst bör utförseln av varor kontrolleras betydligt hårdare. Våra gränser har blivit allt porösare, trots att vi rent geografiskt befinner oss i en gynnsam situation, i och med att vi nästan är en halvö. Det dåliga gränsskyddet är en av anledningarna till att antalet inbrott är så högt och uppkläringen är så låg. I Finland klarades exempelvis 25 procent av alla inbrott upp 2014, och då var den siffran 4 procent i Sverige.

Kristdemokraterna menar att Tullverket bör få ett tydligare uppdrag att kontrollera, stoppa och kvarhålla (frihetsberöva) personer vid gräns. Mest konkret innebär det att tullen ska kolla pass eller andra inresedokument i högre utsträckning än i dag. Tullens skarpare befogenheter att frihetsberöva kommer att ge dem bättre möjlighet att kontrollera in- och utflöden av varor och människor i landet.

I dag har tullare utbildning på upp till ett år. Eftersom Tullverket redan i dag genomför kontroller av införsel av varor som narkotika lär en omgörning av utbildningen för att kunna beslagta stöldgods inte behövas, dock behöver den kompletteras med vissa moment.

Tullare behöver få större möjlighet att beväpna sig. Under jakten på Rakhmat Akilov begärde tullen på Arlanda, Skavsta och i Värtahamnen att få beväpna sig ifall han skulle dyka upp där med sikte på att ta sig ur landet. De fick nej, och därför utfärdade facket skyddstopp. Samtliga obeväpnade tullare gick alltså hem under jakten på en terrorist. Det är inte acceptabelt. Vi vill stärka Tullverkets befogenheter genom ett antal reformer.

Kristdemokraternas förslag

- Ändra lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen så att stöldgods och hälerigods ingår bland de varor som Tullverket får kontrollera vid gränsen. I dag kan internationella stöldligor ostraffat föra ut varor och tullen kan bara se på.
- Tullen bör ges befogenhet att frihetsberöva misstänkta. Detta saknas i dag, varför personer som kan antas ha stöldgods skulle kunna tillåtas gå ombord på exempelvis en färja även om stöldgodset blivit beslagtaget.
- Använd ANPR-kameror som automatiskt känner igen registrerings skyltar vid alla gränspassager. Vi behöver bättre kontroller av vilka fordon som kommer in i och lämnar landet.
- Placera poliser i tullens arbetslag. Innan en omorganisering av tullen är på plats behöver poliser placeras i tullens arbetslag. Det beror på att polisen har befogenhet att beslagta misstänkt stöldgods och att frihetsberöva personer, vilket tullen inte har.
- Inresekontroller, dvs. passkontroller och id-kontroller, bör ske i större utsträckning än i dag.
- Utbildningen av tullens tjänstemän behöver ses över så att man kan agera mer polisiärt mot personer. Det innebär bl.a. en ökad möjlighet till beväpning. Man ska kunna beivra människosmuggling, trafficking och utförsel av stulna bilar vilket i dag

är endast polisens uppgift. Det kräver att tullen också ska kunna frihetsberöva misstänkta personer.

- På kort sikt bör poliser placeras i Tullverkets arbetslag för att kunna fatta den typen av beslut på plats. På kort sikt behöver tullens anslag ökas i enlighet med vad Tullverket själva begärt för att klara nuvarande uppgifter.
- För att klara förändringen och ambitionshöjningen på sikt behöver anslaget till Tullverket höjas med 500 miljoner kronor till 2020. Kristdemokraterna bedömer att de potentiella vinsterna för samhället som skulle uppstå om Sverige fick ett bättre gränsskydd skulle vara omfattande: färre personer som vistas illegalt i Sverige, färre illegala vapen och mindre droger som kriminella kan sälja i utanförskapsområden.
- Tullverket behöver flyttas från Finansdepartementet till Justitiedepartementet. På så vis kommer den departementala styrningen av myndigheten att mer inriktas mot vidare brottsbekämpning än endast uppörd av skatt och kontroll av varor.

9 Reformtabell och finansiering

Tabell 5 Kristdemokraternas reformer i samband med motion med anledning av regeringens ekonomiska vårproposition

<i>Tillkommande reformer Kristdemokraternas vårmotion 2018</i>			
Reformer	2019	2020	2021
Hemsjukvård för äldre	6 200	6 200	6 200
Äldresamtal 80+	160	160	160
Fast läkare	50	150	250
Fler utbildningsplatser specialistsjuksköterskor	30	50	80
Förstärkt LSS	300	350	350
Fler platser till sfi med yrkesutbildning	400	500	600
Tullverket	150	300	500
Domstolsutbyggnad	560	410	410
Centrerad energirådgivning staten	25	25	25
Summa	7 875	8 145	8 575

<i>Finansiering Kristdemokraternas vårmotion 2018</i>			
Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad	2019	2020	2021
Neddraget anslag förberedande utbildning	100	200	300
Utgiftsområde 17 Kultur			
Nej till att Statens konstråd blir ett nav för kunskapsutveckling för offentlig konst i BP17/18	20	20	
Nej till bred satsning på förbättrade förutsättningar för den fria konsten	107	107	
Nej till förstärkning av den musikaliska scenkonsten	53	53	
Nej till att göra Unga Klara till nationalscen för barns och ungas scenkonst.	8	8	
Utgiftsområde 21 Energi			

Insatser för energieffektivisering			
Förlänger och utökar kommunala energirådgivare	160	200	
Planeringsstöd för vindkraft	20	20	
Energiteknik	100	540	
Utgiftsområde 22 Kommunikation			
Pausa införandet av ERTMS	657	900	1 278
Utgiftsområde 24 Näringsliv			
Exportfrämjande verksamhet	70	70	
Bidrag till företagsutveckling och innovation	130	110	
Övrig finansiering			
Tidigare primärvårdssatsning	1 500	2 000	2 000
Växling av statsbidrag från landstingen till kommunerna, exkl. SLL	3 500	3 500	3 500
Tidigare satsning på yrkesvux	300	300	300
Tidigare satsning patientansvarig läkare	300	300	300
Tidigare satsning hemtagningsteam	500	500	500
Tidigare satsning vårdserviceteam äldreomsorgen	500	500	500
Summa	8 025	9 328	8 678
Balans (positiv summa innebär besparing)	150	1 183	103

Finansiering

Besparingar arbetsmarknad: Arbetsförmedlingens förberedande utbildning ger dålig effekt på de arbetssökandes chanser till jobb. Riksrevisionen har i en granskning (RiR 2017:20) fastlagt att personer som gått förberedande utbildning får lägre arbetsinkomster än jämförelsegruppen. Kristdemokraterna anser därför att anslaget för utbildningen bör minska, och vi prioriterar i stället andra arbetsmarknadsinsatser.

Besparingar kultur: Vi anser att vissa av de extra satsningar på kulturområdet som regeringen införde i budgetpropositionen för 2018 bör vara lägre prioriterade och använder därför dessa medel till att genomföra reformer som stärker välfärden.

Besparingar energi: Vi säger nej till vissa av regeringens stöd till kommunernas energieffektivisering och satsar i stället en del av dessa resurser på central statlig verksamhet.

Besparingar kommunikationer: Osäkerheten som uppstått kring ERTMS-systemets pålitlighet och nytta anser vi vara skäl till att pausa införandet tills dessa frågetecken är lösta. Vi minskar därför Trafikverkets anslag med en del av de budgeterade resurserna för införandet av ERTMS. Resterande del av budgeterade resurser avsätter vi till underhåll av nuvarande system.

Besparingar näringsliv: Vi anser att vissa av satsningarna för innovations- och exportfrämjande verksamhet rimligen överlappar, och minskar därför vissa av dessa anslag något.

Övrig finansiering: Kristdemokraterna har tidigare öronmärkt resurser till primärvården, yrkesvux och patientansvarig läkare som delvis finansierar våra nya reformer. Vi har även tidigare finansierat hemtagningsteam och vårdserviceteam inom äldreomsorgen, som nu blir en del av satsningen på hemsjukvård för äldre. För

hemvårdssatsningen sker även en växling av statsbidrag från landstingen till kommunerna, dock inte för Stockholms läns landsting.

Andreas Carlson (KD)

Annika Eclund (KD)

Emma Henriksson (KD)

Caroline Szyber (KD)

Jakob Forssmed (KD)

Mikael Oscarsson (KD)